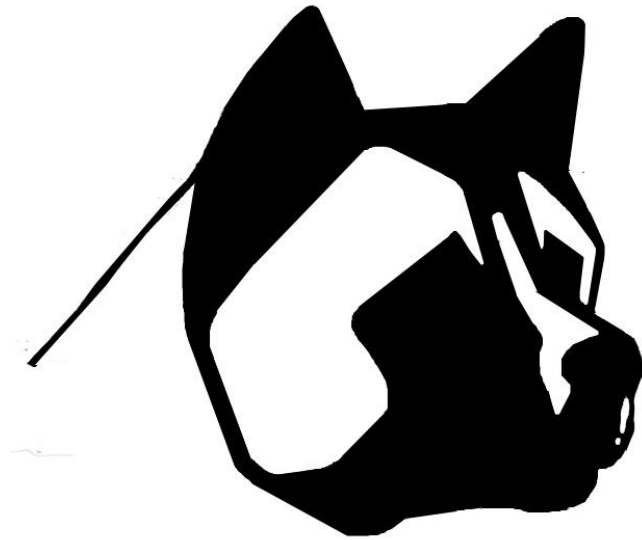

**Jalostuksen tavoiteohjelma
2020-2024
Amerikanakita**

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa [26.02.2019]

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [29.04.2019]

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt korjauksin [10.9.2019]

Suomen Amerikanakita ry.

SISÄLLYS

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	8
4. RODUN NYKYTILANNE	10
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	10
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	10
4.1.2 Jalostuspohja	15
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	21
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	22
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	22
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	22
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	23
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	23
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	23
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	34
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	37
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	38
4.3. Terveys ja lisääntyminen	39
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	39
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	48
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	62
4.3.4 Lisääntyminen	64
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	66
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	67
4.4. Ulkomuoto	68
4.4.1 Rotumääritelmä	68
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	71
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	73
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	75
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	76
5.1 Käytettyjen jalostuskoirien taso	76
5.1.1 Jalostukseen käytetyt urokset	78
5.1.2 Jalostukseen käytetyt nartut	78

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	78
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	82
6.1 Jalostuksen tavoitteet	82
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	84
6.3 Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet.....	86
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	86
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	88
7. LÄHTEET	89
8. LIITTEET	89

1. YHTEENVETO

Amerikanakita on FCI:ssä rotu 344 ryhmässä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat, ja sen alaryhmässä 5 aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut. Amerikanakita on FCI:ssä rekisteröity käyttötarkoitukseltaan seurakoiraksi, joka soveltuu myös monipuoliseksi harrastuskoiraksi.

Suomessa rotua edustaa Suomen Seurakoirayhdistyksen alainen Suomen Amerikanakita ry., joka on myös Suomen Kennelliiton jäsen.

Jalostuksen tavoiteohjelmassa kerrotaan amerikanakitan nykytilanne sekä tulevaisuuden tavoitteet. Jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISA -ohjelman avulla pyritään säilyttämään amerikanakita terveenä sekä luonteeltaan että ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukaisena.

Rodun jalostuspohja on maailmanlaajuisesti kapea, ja tästä syystä tavoiteohjelmassa keskeisenä tavoitteena on estää jalostuspohjan kaventumista niin, että ehkäistään perinnöllisten sairauksien leviämistä ja että säilytetään amerikanakitan rotumääritelmän mukaiset luonteenpiirteet ja ulkomuoto sekä elinvoima. Ulkomuodon osalta pyritään erityisesti terveeseen rakenteeseen ja oikeaan rotutyyppiin. Tavoitteena on, että mahdollisimman monia jalostuskelpoisia koiria käytettäisiin jalostukseen. Lisäksi tavoitteena on, että sukusiitosaste pysyisi enintään nykyisellä tasolla, lisättäisiin kasvattajien välistä yhteistyötä ja seurattaisiin jalostuksen ohjesäännössä kuvattujen jalostustavoitteiden toteutumista.

Luonne

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton.

Vihaista tai arkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Tavoitteena on, että jokaiselle jalostukseen käytettävälle koiralle olisi tehty virallinen luonteen arviointi.

Rodun PEVISA-ohjelma

Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto pitää olla annettu yli 12 kk iässä eikä se saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi. Lonkka- ja kyynärkuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Muu rotukohtainen erityisehto: FCI:n ulkopuolisesta maasta tuodun akitan tai amerikanakitan rotu määräytyy kahden rotujärjestön nimeämän ulkomuototuomarin lausunnon perusteella. Ohjelma on voimassa vuoden 2024 loppuun.

Terveys

Amerikanakitan jalostuskäytössä erityistä huomiota tulee kiinnittää mm. raajojen epänormaaleihin asentoihin (esim. liian löysään kinnerniveleen, liian niukkoihin takakulmauksiin ja pihtikinttuihin) tai silmäluomien epänormaaliin kokoon ja/tai muotoon (esim. vakava entropion). Nämä viat voivat haitata koiran normaalia elämää. Tavoitteena

on, että mikäli jalostukseen valittaisiin yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia tai vikoja, tulisi parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa.

Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria, jotta perinnöllistä edistymistä tapahtuu. Amerikanakitin kohdalla tämä tarkoittaa vähintään PEVISA-ohjelmiin kuuluvien vikojen ja sairauksien pakollista tutkimista jalostukseen käytettäviltä koirilta.

Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Amerikanakitin kohdalla lisääntyminen on pääsääntöisesti ollut ongelmaton.

Tavoitteena on, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkittaisiin. Myös selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa. Tavoitteena on, että saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta lisää tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista.

Ulkomuoto

Amerikanakita on tyypillisesti suurikokoinen, vankka ja tasapainoinen koira, jolla on voimakas rakenne, tilava runko ja järeä luusto. Rodun erityispiirre on leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet korvat.

Rotumääritelmän mukaan kaikki värit ovat sallittuja. Väriin tulee vähintään peittää pää ja vähintään yksi kolmasosa rungosta, paitsi valkoisilla koirilla. Tämä rotumääritelmän vaatimus perustuu siihen, että muuten värillisillä, mutta valkopäisillä koirilla esiintyy kuuroutta, joka haittaa koiran normaalia elämää. Rodussa esiintyy myös pitkäkarvaisia koiria. Rotumääritelmän mukaan viitteet kauluksesta tai hapsuista ovat virhe. Pitkäkarvaisen koiran turkin hoito on hieman vaativampaa omistajalle.

Rotumääritelmän mukaisia hylkääviä virheitä ovat

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- täydellinen pigmentinpuute tai pigmentittömiä alueita kirsussa (perhoskirsu)
- taittuneet, riippuvat tai laskostuneet korvat
- ala- tai yläpurenta
- sirpin muotoinen tai suora häntä
- säkäkorkeus uroksilla alle 63,5 cm ja nartuilla alle 58,5 cm

2. RODUN TAUSTA

Amerikanakita sai nykyisen rotunimensä heinäkuussa 2005 FCI:n päätöksen pohjalta. Rotujaon jälkeen vuoden 2000 alusta alkaen rodun nimenä oli aluksi Great Japanese Dog, joka suomennettiin myöhemmin suurijapaninkoiraksi. Ennen vuotta 2000 rotumme oli virallisesti samaa rotua kuin japanilaistyyppinen akita (FCI 255).

Amerikanakitalla ja akitalla on pitkä yhteinen historia, vaikka ne historiallisestikin ovat eri rotuja. Akita on kehittynyt kevyemmistä metsästyskoirista, kun taas amerikanakita periytyy raskaammista vartiointiin ja koirataisteluihin käytetyistä koirista. Näiden koirien risteyttäminen oli yleistä. Koirakannan kutistuttua hyvin pieneksi 1900 – luvun alussa lähes kaikki koirat olivat taistelukoiratyyppiä.

Rotujen varsinainen eriytyminen alkoi toisen maailmansodan jälkeen amerikkalaisten alkaessa kehittää akitasta massiivisempaa ja voimakkaampiluustoista koiraa, kun taas japanilaiset pyrkivät kevyempään metsästyskoiratyyppiin. Akitan alueen metsästyskoiria kutsuttiin *matagi inuiksi* maakunnassa asuvien metsästäjien mukaan. Odate kaupungissa kehittyi vartiointiin soveltuva raskaampi koiratyyppi, jota kutsuttiin *odate inuksi*. Se oli kooltaan suurempi, matagin ollessa ennemminkin keskikokoinen rotu.

1800 – luvulla koirataisteluista tuli suosittua huvia Japanissa ja odate inuja alettiin kehittää tähän tarkoitukseen. Koiriin risteytettiin mm. tosaa, bulldogia, mastiffia, bullterrieriä, tanskandoggia ja bernhardinkoiraa. Tuloksena oli suuri ja massiivinen koira ja japanilaisille koirille luonteenomaiset pystyt korvat ja kippura häntä katosivat. Odate inusta kehittyi uusi rotu, *shin skita* eli "uusi akita".

Vuonna 1909 koiratappelut kiellettiin Odateessa. Kieltoa seurasi koiraveron ja rabies epidemia, joiden summana Odateesta hävisivät lähes kaikki koirat. Koiratappeluja alettiin järjestää öisin salassa ja odate inuja alettiin risteyttää tosa-taistelukoirien kanssa. Näitä koiria kutsuttiin nimillä *kaiyo ken* (parannettu koira) tai *shin akita*. Puhtaiden japanilaisten koirien luultiin kokonaan kadonneen Odateesta, mutta tosiasiasa Odateen läheisistä kylistä löytyi vielä alkuperäisiä vahtikoiria ja vuorilta löytyi matagi inuja, joilla vieläkin metsästettiin.

1900-luvun alkupuolella oli siis kahden tyyppisiä odate inuja: toisella oli pystyt korvat ja kippura häntä, toisella ryppyinen otsa ja lupat tai puolipystyt korvat.

1919 tuli voimaan laki, jonka mukaan japanilaisia eläimiä tuli suojella kansallisaarteina. Akitaa ei vielä tällöin kuitenkaan huolitettu kansallisaarteeksi. Japanilainen akitojen rotujärjestö AKIHO perustettiin vuonna 1927. Vaikka japanilaisten rotujen säilyttäminen alkoi kiinnostaa ihmisiä, risteytettiin ulkomaisia rotuja japanilaisten koirien kanssa. Puhtaita koiria etsittiin Odateen alueelta ja vuonna 1931 akita julistettiin kansallisaarteeksi, mikä olikin välttämätöntä rodun säilymiselle puhtaana.

Toinen maailmansota verotti koirakantaa, koska hyödyttömät koirat oli määrätty lopetettavaksi elintarvikepulan vuoksi, ja siksi jotkut kasvattajat risteyttivät akitojaan saksanpaimenkoirien kanssa säilyttääkseen rodun perimän. Sodan jälkeen akitat jakautuivat kolmeen tyyppiin: matagi akita, taisteluakita ja saksanpaimenkoira-akita. Taisteluakitoissa näkyi niiden vieraiden rotujen vaikutus, joita akitoihin oli koiratappeluiden aikakaudella sekoitettu.

Sodan jälkeen amerikkalaiset sotilaat veivät koiria mukanaan USA:han. Tästä alkoi rodun jakautuminen kahteen eri tyyppiin. Koska suurin osa koirista oli sodan jälkeen taistelukoiratyyppisiä, tuli tästä tyyppistä vallitseva ja myöhemmin erittäin suosittu USA:ssa. Japanissa puolestaan pyrittiin jalostuksella aivan toiseen suuntaan. Matagi

akitat edustivat alkuperäistä metsästystyyppin akita ja japanilaiset alkoivat kehittää rotua ulkomuodollisesti alkuperäisen metsästystyyppin suuntaan.

USA:ssa perustettiin vuonna 1956 Akita Club of America (ACA), joka edelleen edustaa rotua American Kennel Clubissa (AKC). Rodulle luotiin USA:ssa kantakirja (Stud Book), johon kirjattiin kaikki rodun kantakoirat vuoteen 1972 asti, jolloin kantakirja suljettiin. Myöhemmin japanilaisten tuontikoirien rekisteröinti lopetettiin USA:ssa, jolloin kannat eriytyivät kahdeksi selvästi toisistaan erotettavaksi roduksi. Kuitenkin nämä kaksi akitatyyppiä kuuluivat virallisesti samaan akitarotuun vielä pitkän aikaa maailmanlaajuisesti.

Vasta vuonna 1999 FCI päätti erottaa amerikkalaisen tyyppin akitasta ja nimesi sen great japanese dog'ksi (suurijapaninkoiraksi). Rotu tunnustettiin FCI:ssä itsenäiseksi roduksi 1.1.2000 alkaen. Heinäkuussa 2005 FCI päätti uudelleen nimetä suurijapaninkoiran amerikanakitaksi, joka onkin omiaan kuvaamaan rodun kehityshistoriaa huomattavasti paremmin USA:n ollessa rotumme varsinainen virallinen kehittäjämaa. Kuitenkaan USA:ssa rotua ei ole vieläkään jaettu vaan amerikanakita ja japanilaistyyppinen akita rekisteröidään yhteisen akita-rotunimikkeen alla. Vuoden 2006 alusta lähtien myös Ilossa-Britanniassa akita on jaettu kahdeksi eri roduksi.

Suomessa ennen rotujakoa vuonna 2000 akitoja oli rekisteröity yhteensä 248 kappaletta, joista rotujaossa amerikanakitoiksi siirrettiin 40 koiraa.

Ensimmäiset amerikanakitat tulivat Suomeen 1980-luvun puolivälissä. Kasvatustyö Suomessa alkoi 1990-luvulla perustuen rodun "jenkkityyppiin". Tyyppi oli kuitenkin rotumääritelmän vastainen, koska rotuja ei ollut vielä jaettu eikä FCI ollut hyväksynyt akitalla tiettyjä värejä. Myös musta maski oli kielletty. Puhtaita amerikkalaisen rotumääritelmän mukaisia pentueita ei käytännössä Suomessa syntynyt ollenkaan vuosien 1998-2000 aikana. Vuonna 1995 osalla ensimmäisistä kasvattajista oli motivaatio kadonnut rotumääritelmän epäselvyyksien vuoksi. Kasvattajat joko lopettivat amerikanakitan kasvattamisen tai sekoittivat kahta tyyppiä, japanilaista ja "jenkkityyppiä" keskenään. Ainoastaan vanha Vaahteranlehden linja säilyi hengissä rotujakoon asti Kennel Basnauzin ansiosta. Vuoden 1997 Basnauz-pentueessa oli 4 pentua, joista uuteen rotuun siirrettiin kaksi narttua Basnauz Komiko ja Basnauz Toriko. Molempia käytettiin jalostukseen. Basnauz Komikolla oli kaikkiaan 4 pentuetta, yhteensä 15 pentua. Näiden jälkeläisistä muodostui täällä vallitseva, ns. "Suomi-linja", mikä edelleen vilahtaa puhekielessämme puhuttaessa eri sukulinjoista.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys ja aiemmat rotujärjestöt

Suomen Amerikanakita ry:n perustava kokous pidettiin 1.10.2003 Hauholla ja yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin 2004. Perustavassa kokouksessa yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Suurijapaninkoira ry. silloisen rotunimen mukaan. Yhdistys muutti nimen yleiskokouksen päätöksellä vuonna 2006 vastaamaan nykyistä rotunimeä.

Vuoteen 2003 saakka amerikanakita kuului yhtenä rotuna Akita & Shiba ry. -nimiseen rotuyhdistykseen, joka perustettiin vuonna 1989 nimellä Akitat ry. 1989 Tuusulassa, ja merkitty yhdistysrekisteriin 16.12.1991. Suomen Amerikanakita ry:n toiminta kattaa koko maan ja sen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää puhdasrotuisen amerikanakitan kasvattamista, jalostusta, jalostusneuvontaa ja kouluttamista seurakoirana.

Yhdistys julkaisee jäsenlehteä "American Akita". Lisäksi tietoa rodusta löytyy yhdistyksen www-sivuilta (www.amerikanakita.fi).

Yhdistyksestä tuli 2011 rotua harrastava yhdistys, jonka jälkeen yhdistys on järjestänyt vuosittain oman virallisen erikoisnäyttelyn. Ensimmäinen oma virallinen erikoisnäyttely pidettiin 1.9.2012. Yhdistys on järjestänyt useina vuosina lisäksi epävirallisen pentunäyttelyn, ryhmänäyttelyn ja epävirallisen Open Show'n sekä luonnetestejä. Joinakin vuosina on järjestetty myös mejäkoikeita.

Yhdistys on Salpausselän Kennelpiirin, Suomen Seurakoirayhdistyksen (SSKY) ja Suomen Kennelliiton (SKL) jäsen. Näistä Suomen Seurakoirayhdistys on amerikanakitarodun rotujärjestö.

Yhdistys osallistuu ulkomuototuomarien erikoiskoulutus- ja koearvostelutilaisuuksiin sekä koulutusmateriaalin tekoon ja järjestää koulutuksiin mallikoirat.

Rotua harrastavan yhdistyksen jäsenmäärä

Yhdistyksen jäsenmäärä on viime vuosina pysynyt melko vakaana. Vuoden 2016 lopussa yhdistyksellä oli 114 varsinaista, äänivaltaista jäsentä, joista 1 kunniajäsen ja 3 ainaisjäsentä. Lisäksi yhdistyksellä oli tuolloin 9 lahjajäsentä ja 27 tuomarijäsentä. Vuoden 2017 lopussa yhdistyksellä oli 103 jäsentä. Vuoden 2018 lopussa yhdistyksellä oli 110 jäsentä, joista neljä oli lahjajäsentä ja 14 perhejäsentä.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Yhdistyksen hallituksen alaisena toimii jalostustoimikunta, jonka puheenjohtajan ja jäsenet hallitus valitsee. Jalostustoimikunnan jäsenen toimikausi on kaksi vuotta. Jalostustoimikunnassa on oltava vähintään kolme ja enintään viisi jäsentä. On suotavaa, että jäsenet ovat suorittaneet hyväksytysti kasvattajan peruskurssin tai kasvattaneet vähintään viisi pentuetta. On suotavaa, että vähintään yksi jäsen on suorittanut Suomen Kennelliiton järjestämän jalostusneuvojan peruskurssin ja että hän päivittää tietojaan Suomen Kennelliiton järjestämällä jalostusneuvojen koulutuspäivillä.

Jalostustoimikunnan toiminta perustuu suurelta osin kasvattajan antamiin tietoihin ja toivomuksiin. Jalostustoimikunta tarjoaa pyydettäessä kasvattajalle vaihtoehtoja, mutta jalostustoimikunta ei vastaa kasvattajan jalostusvalinnoista. Jalostustoimikunta välittää ja kerää tietoa mahdollisimman kattavasti Suomen amerikanakitakannasta. Näyttelytulosten lisäksi kerätään tietoa jälkeläisistä, terveydestä, luonteesta ja ulkomuotoseikoista. Jalostustoimikunta opastaa, ohjaa ja neuvoo jäsenistöä jalostukseen liittyvissä asioissa. Jalostustoimikunta järjestää tarvittaessa yhdessä hallituksen kanssa jäsenistölle ja ulkomuototuomareille koulutustilaisuuksia ajankohtaisista asioista. Vuonna 2017 järjestettiin ensimmäinen yhdistyksen rotumääritelmän tulkinnan koulutustilaisuus kasvattajille Erika Häkkisen johdolla sekä käyttäytymisen jalostustarkastuksen esittelytilaisuus. Lisäksi järjestettiin kaikille amerikanakitoiden omistajille suunnattu Juha Kallion pitämä luento ristisidevaurioista.

Kerättyjä tietoja hyödynnetään jalostuksen ohjauksessa. Kerättyjen tietojen perusteella tarvittaessa päivitetään jalostuksen ohjesääntöä ja annetaan kasvattajille neuvoja kasvatuksen linjojen suhteen ajankohtaisissa asioissa. Tietoa jaetaan jäsenistölle ja kasvattajille monin eri tavoin: lehdessä, nettisivuilla, sosiaalisessa mediassa sekä eri tilaisuuksissa kuten kokouksissa ja koulutustilaisuuksissa.

Yhdistys kerää tietoja rodun tilanteesta lisäksi erilaisilla kyselyillä. Liitteessä 5 on luonnekysely vuodelta 2014. Liitteessä 6 on kasvattajakysely vuodelta 2016. Viimeisin kysely tätä jalostuksen tavoiteohjelmaa tehtäessä on Petsofiraportti terveydestä ja luonteesta 14.6.2019 liitteessä 18.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Amerikanakitan populaation kokoa ja rakennetta arvioitaessa on otettava huomioon rodun suhteellisen lyhyt historia Suomessa sekä amerikanakitan ja akitan välisen rotujaon vaikutus rodun kantaan. Ennen vuotta 2000 (lähes) puhtaita amerikanakita-pentuja oli Suomessa syntynyt 217 kpl (vuosina 1990 - 1999). Näistä koirista rotuunotossa siirrettiin amerikanakitaksi 40 koiraa, ja loput jäivät edelleen akita-rekisteriin. Rotujaon jälkeen, jalostuksen päämäärien selkiinnyttyä, kasvatustoiminta alkoi vilkastua.

Suomeen on tuotu amerikanakitoja ulkomailta jalostusta varten, jotta on saatu uutta jalostusmateriaalia. Tuontiuroksia rekisteröitiin vuosina 2000 – 2018 yhteensä 85 kpl, tuontinarttuja vastaavasti yhteensä 95 kpl. Eniten koiria on tuotu Isosta-Britanniasta (29 kpl), USA:sta (27 kpl), Venäjältä (15 kpl), Ruotsista (14 kpl), Puolasta (12 kpl), Saksasta ja Virosta (11 kpl) sekä Liettuasta ja Tanskasta (6 kpl). Vuosina 2000 - 2018 rekisteröidyistä tuontiuroksista jalostukseen on käytetty 40 kpl, tuontinarttuista vastaavasti 47 kpl (tilanne 12.12.2018 jalostustietojärjestelmän mukaan). Muita jalostukseen käytettyjä ulkomaisia uroksia, joiden jälkeläisiä on rekisteröity vuosina 2000 – 2018, on 28 kpl (kyseisiä uroksia ei ole rekisteröity Suomessa, esim. pakastesiemennykset ja lainaurokset ulkomailta). Vuosina 2000 -2018 rekisteröitiin Suomessa yhteensä 1666 kotimaista kasvattia ja 183 tuontikoira.

Vuosina 2000 - 2018 rotujaon jälkeen on rekisteröity 153 uroksen ja 203 nartun jälkeläisiä yhteensä 1677 kappaletta. Liitteessä 7 on urosten jälkeläistilasto, liitteessä 8 narttujen jälkeläistilasto, liitteessä 9 jalostusurokset ja liitteessä 10 jalostusnartut.

Viimeisen sukupolven aikana vuosina 2015 – 2018 pentueita on ollut yhteensä 96. Kapea jalostuspohja pienentää pentueiden määrää. Vaikka tuontikoiria on melko runsaasti, ei läheskään kaikkia niitä voida jalostukseen syystä tai toisesta käyttää eikä jalostuspohjaa saada niiden osalta laajennettua toiveiden mukaisesti. Kyseisenä ajanjaksona on jalostukseen käytetty 75 urosta ja 94 narttua. Sukupolvea kohden laskettuna Isät/emät -suhde on ollut 0,75 – 0,82 ja tehollinen populaatio on ollut 45-46 %. Vuotta kohden laskettuna isät/emät -suhde on ollut 0,71-0,88 ja tehollinen populaatio on ollut 57-64 %. Jalostukseen on käytetty uroksista 6 - 11 % ja nartuista 10 - 19 %.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia, erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua. Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä

osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista. Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai sitä läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja. Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %. Sukusiitos ei periydy. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla. Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla

sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50 %. Esimerkiksi kuudennessa sukupolvessa on sukutaulupaikkoja 64 esivanhemmalle. Jos esivanhemmista vähintään 33 kpl on tiedossa, sukusiitosaste lasketaan kuuden sukupolven mukaan. Jos taas vaikkapa emän puolella ei sukutaulutiedoissa ole esivanhempia tuossa kohtaa enää ollenkaan, on kuudennessa sukupolvessa tiedossa enintään 32 koiraa, jolloin sukusiitosaste lasketaan viiden sukupolven mukaan.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013 (päivitetty 13.1.2016)

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit ajalla 2014 -2018 sekä vuonna 2019 11.11. 2019 saakka (poimittu 11.11.2019 HK)

Vuositilasto – rekisteröinnit 2014 - 2018					
	2018	2017	2016	2015	2014
Pennut (kotimaiset)	94	105	107	114	121
Tuonnit	13	8	11	11	7
Rekisteröinnit yht.	107	113	118	125	128
Pentueet	23	25	24	24	22
Pentuekoko	4,1	4,2	4,5	4,8	5,5
Kasvattajat	16	18	18	18	16
jalostukseen käytetyt eri urokset					
- kaikki	16	22	20	17	18
- kotimaiset	9	15	13	10	12
- tuonnit	6	5	5	5	4
- ulkomaiset	1	2	2	2	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 3 kk	3 v 9 kk	4 v 2 kk	5 v 1 kk	3 v 2 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut					
- kaikki	22	25	23	24	22
- kotimaiset	13	18	19	19	16
- tuonnit	9	7	4	5	6
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	2 v 11 kk	3 v 7 kk	3 v 8 kk	4 v	3 v 9 kk
Isoisät	30	38	36	37	30
Isoäidit	33	40	35	36	35
Sukusiitosprosentti	2,56%	3,45%	2,52%	2,23%	2,50%

Vuositilasto – rekisteröinnit 2019 11.11.2019 saakka	
	2019
Pennut (kotimaiset)	94
Tuonnit	10
Rekisteröinnit yht.	104
Pentueet	19
Pentuekoko	4,9
Kasvattajat	17
jalostukseen käytetyt eri urokset	
- kaikki	17
- kotimaiset	11
- tuonnit	5
- ulkomaiset	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut	
- kaikki	19
- kotimaiset	11
- tuonnit	8
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 8 kk
Isoisät	31
Isoäidit	33
Sukusiitosprosentti	1,97%

Rodun jalostuspohja on kapea maailmanlaajuisesti. Osittain tämä selittyy rodun suhteellisen lyhyellä historialla omana rotunaan eriyttynä akitasta. Tuontikoirista monet edustavat siksi samoja sukulinjoja eikä niistä ei geenipoolin laajentamisessa juuri hyötyä. Käytettyjen narttujen/urosten (emät/isät) suhde on suhteellisen hyvä, mutta siinäkin on parantamisen varaa. Tehollinen populaatio on kohtuullinen, mutta rotua harrastava yhdistys kannustaa kasvattajia huolehtimaan tehollisen populaation säilyttämisestä vähintään nykyisellä tasolla. Tähän päästään, kun eri sukulinjoista olevia uroksia ja narttuja käytetään mahdollisimman tasaisesti jalostukseen, jolloin tietyt sukulinjat eivät pääse liikaa runsastumaan ja kannan geneettinen monimuotoisuus ei yksipuolistu liikaa ja liian nopeasti.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Pentueiden keskimääräinen sukusiitosaste on pieni. Se on aiemmin ollut alle 3 % lukuun ottamatta vuotta 2001, jolloin se oli noin 5%.

Keskimääräinen sukusiitosprosentti oli vuonna 2017 3,45 % ja vuonna 2018 2,57 %

Vuonna 2015 pentueita oli yhteensä 24, ja neljässä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (17 % pentueista).

Vuonna 2016 pentueita oli yhteensä 24, ja kahdessa pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (8 % pentueista).

Vuonna 2017 pentueita oli yhteensä 25, ja viidessä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (20 % pentueista).

Vuonna 2018 pentueita oli yhteensä 23, ja neljässä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (17 % pentueista). Kahdessa näistä pentueista oli samat vanhemmat (uusintayhdistelmä).

Pentuekoko oli vuonna 2017 4,2 pentua ja vuonna 2018 4,1 pentua. Pentuekoko on vuosien 2000 - 2018 aikana vaihdellut 2,0 -7,0 välillä. Sukusiitosaste voi vaikuttaa yksittäisen pentueen pentuekokoon. Pentujen kuolleisuus usein nousee, kun sukusiitosprosentti ylittää 10 %. Pentueiden kokonaismäärä on pieni (vuonna 2017 25 pentuetta ja vuonna 2018 23 pentuetta), joten myös yksittäisten pentueiden vaikutus keskimääräiseen pentuekokoon on suuri. Vuonna 2017 syntyneistä pentueista 20 % (5/25 pentuetta) oli pieniä (1-2 pentua) ja vuonna 2018 35 % (8/23 pentuetta). Suureen pienten pentueiden määrään tänä ajanjaksona on vaikuttanut jokin muu, tuntematon tekijä kuin sukusiitos, koska sukusiitosaste ei ole ylittänyt suositusta kuin kolmasosassa näistä pentueista.

Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuonna 2006 ja 2007 Suomessa syntyneiden pentujen määrä ylitti 80 ja vuonna 2008 rekisteröintejä oli jo 150. Rekisteröintien huippuvuosi oli 2009, jolloin syntyi 153 pentua. Tästä eteenpäin rekisteröintien määrä on pääsääntöisesti laskenut. Vuosina 2000 -2015 rekisteröitiin Suomessa yhteensä 1478 kotimaista kasvattia ja 162 tuontikoiraa. Vuonna 2016 rekisteröitiin 118 koiraa, joista 107 oli kotimaisia. Vuonna 2017 rekisteröitiin 113 koiraa, joista 105 oli kotimaisia. Vuonna 2018 rekisteröitiin 107 koiraa, joista 94 oli kotimaisia pentuja.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Vuosittainen tuontikoirien määrän muutos on ollut samansuuntainen kuin Suomessa syntyneiden pentujen määrän muutos. Alkuvuosina tuonteja oli vuosittain 2-5, huippuvuonna 2008 peräti 28, josta 2010 -luvulle tultaessa vuotuisten tuontien määrä on laskenut 7-13 yksilöön vuodessa. Tuontien osuus rekisteröinneistä vuosina 2000 – 2016 on ollut 11 %. Vuonna 2017 tuontien osuus rekisteröinneistä oli 7 %. Vuonna 2018 tuontien osuus rekisteröinneistä oli 12 %.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Jalostusurosten keskimääräinen ikä on koko tarkastelujakson ajan vuosina 2000 - 2018 vaihdellut vuosittain 2 vuodesta ja 8 kuukaudesta aina 5 vuoteen ja 9 kuukauteen saakka. Jalostusnarttujen keskimääräinen ikä on vaihdellut 2 vuodesta ja 8 kuukaudesta

4 vuoteen ja 9 kuukauteen.

4.1.2 Jalostuspohja

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen koko on aina pienempi kuin rodun yksilöiden lukumäärä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 \cdot Nu \cdot Nn / (2 \cdot Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä. Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja

myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahanme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

MMT Katariina Mäki, 2016

Taulukko 2. Jalostuspohja ajalla 2018 – 11.11.2019 (poimittu 11.11.HK)

Vuositilasto – jalostuspohja 2014 - 2018					
	2018	2017	2016	2015	2014
Per vuosi					
- pentueet	23	25	24	24	22
- jalostukseen käytetyt eri urokset	16	22	20	17	18
- jalostukseen käytetyt eri nartut	22	25	23	24	22
- isät/emät	0,73	0,88	0,87	0,71	0,82
- tehollinen populaatio	26 (57%)	32 (64%)	29 (60%)	28 (58%)	27 (61%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%	10%	10%	19%	13%
- nartuista käytetty jalostukseen	8%	9%	10%	24%	19%
Per sukupolvi (4 vuotta)					
- pentueet	96	95	96	104	105
- jalostukseen käytetyt eri urokset	53	56	59	60	65
- jalostukseen käytetyt eri nartut	74	72	72	78	80
- isät/emät	0,72	0,78	0,82	0,77	0,81
- tehollinen populaatio	87 (45%)	88 (46%)	89 (46%)	95 (46%)	99 (47%)
- uroksista käytetty jalostukseen	10%	13%	13%	12%	11%
- nartuista käytetty jalostukseen	14%	17%	19%	20%	19%

Vuositilasto – jalostuspohja vuonna 2019 11.11.2019 saakka	
	2019
Per vuosi	
- pentueet	19
- jalostukseen käytetyt eri urokset	17
- jalostukseen käytetyt eri nartut	19
- isät/emät	0,89
- tehollinen populaatio	24 (63%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%
- nartuista käytetty jalostukseen	2%
Per sukupolvi (4 vuotta)	
- pentueet	91
- jalostukseen käytetyt eri urokset	54
- jalostukseen käytetyt eri nartut	70
- isät/emät	0,77
- tehollinen populaatio	85 (47%)
- uroksista käytetty jalostukseen	6%
- nartuista käytetty jalostukseen	7%

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen koko on aina pienempi kuin rodun yksilöiden lukumäärä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyissä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrrkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa

voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 \cdot Nu \cdot Nn / (2 \cdot Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä. Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailla ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

MMT Katariina Mäki, 2016

Tehollisen populaation muutokset

Sukupolvittain tehollinen populaatio on tarkastelujakson vaihdellut 57 - 64 % per vuosi ja 45 - 47 välillä per sukupolvi (Taulukko 2.B). Vuonna 2017 tehollinen populaatiokoko oli 64 % ja vuonna 2018 57 %. eli korkeampi kuin keskimääräinen tehollinen populaatiokoko sukupolvessa. Toivotaan, että tämä positiivinen kehitys jatkuu. Koska kasvattajien ja jalostukseen käytettyjen koirien määrä rodussa on kuitenkin vähentynyt, on oletettavaa, että tehollinen populaatiokoko jää nykyiselle tasolle.

Isät/emät -luvun muutokset

Isät/emät suhdeluku on vaihdellut tarkastelujaksolla vuosittain 0,71 – 0,89 välillä ja sukupolvea kohden laskettuna 0,72 – 0,82 välillä. Vuonna 2016 isät/emät -suhdeluku oli 0,87 ja sukupolvea kohden laskettuna 0,82. Vuonna 2017 isät/emät -suhdeluku oli 0,88 ja sukupolvea kohden laskettuna 0,78. Vuonna 2018 isät/emät -suhde oli 0,73 ja sukupolvea kohden laskettuna 0,72. Isät/emät -suhde on pysynyt tasaisena ja kohtuullisella tasolla.

Käytettyjen urosten ja narttujen määrien muutokset

Tarkastelujakson aikana on uroksista käytetty jalostukseen 2 – 19 % per vuosi ja 2 - 24 % per sukupolvi. Vuonna 2017 8 % uroksista käytettiin jalostukseen ja vuonna 2018 7 %. Tarkastelujakson aikana on nartuista käytetty jalostukseen 6 – 13 % per vuosis ja 7 –

20 % per sukupolvi. Vuonna 2017 nartuista käytettiin jalostukseen 13 % ja vuonna 2018 10 %. Kasvattajien määrä on laskenut, ja se selittää osittain näitä muutoksia populaatiossa.

Jalostuskoirien käyttömäärät ja jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus, urokset

Tuottamaan 50 % tarkastelujakson pennuista on tarvittu 14 urosta (26 % käytetyistä uroksista). Tarkasteltuna viimeisen sukupolven eniten käytetyt kolme urosta ovat olleet Gapabo´s Choose Me, Bode Dei Patrizi Romani ja Lepoparta Kung Fu Panda. Nämä koirat eivät ole keskenään lähisukulaisia. Suositus elinikäiselle jälkeläismäärälle harvalukuisissa roduissa on 2-3 % ja normaaleissa roduissa 5 %. Gapabo´s Choose Me on ylittänyt 5 % osuuden pentumäärässä populaatiossa tarkastelujakson aikana. Jalostuksen ohjesäännön mukaan koiralla ei tule olla sukupolven aikana eli neljässä vuodessa yli 30 rekisteröityä pentua. Tarkasteltuna viimeisen sukupolven ajalta vuosia 2015 – 2018 ei yhdelläkään kymmenestä käytetyimmistä uroksesta ole ollut yli 30 pentua. Rotujaon alusta vuodesta 2000 asti tarkasteltuna on neljällä uroksella ollut yli 30 pentua. Näistä kaksi on veljeksiä, ja niillä on myös toisen polven jälkeläisiä runsaasti. Kaksi muuta yli 30 pentua saanutta urosta eivät ole läheistä sukua näille edellä mainituille veljeksille eivätkä keskenään, ja näillä kahdella on toistaiseksi myös vähemmän toisen polven jälkeläisiä.

Jalostuskoirien käyttömäärät ja jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus, nartut

Tarkasteltuna viimeisen sukupolven ajalta vuosina 2015 – 2018 ei mikään nartuista ole ylittänyt viiden prosentin rajaa ja vain eniten käytetty narttu on ylittänyt neljän prosentin rajan jälkeläismäärässä: Kallionahteen Milla Magia on saanut 17 pentua eli 4,16 % pennuista tarkastelujakson aikana. Käytetyimmän nartun toisen polven jälkeläismäärä on jäänyt vielä pieneksi, koska sen jälkeläisistä vanhimmatkin ovat syntyneet v. 2013. Jalostuksen ohjesäännön mukaan koiralla ei tule olla neljän vuoden aikana yli 30 rekisteröityä pentua. Tarkasteltuna viimeisen sukupolven ajalta vuosina 2015 -2018 ei yhdelläkään kymmenestä käytetyimmistä nartusta ole yli 30 pentua. Eniten toisen polven jälkeläisiä (45 kappaletta) on vasta 24. käytetyimmällä nartulla Dan Star Kom De Luxella.

Useilla runsaimmin käytetyistä nartuista on teetetty uusintayhdistelmiä.

Taulukko 3. Jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 urosta ajalla 1.1.2014 – 11.11.2019, poimittu 11.11.2019 HK

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentuei ta	Pentu ja	%- osuus	kumulat. %	Pentuei ta	Pentu ja	Pentuei ta	Pentu ja
1	GAPABO'S CHOOSE ME	6	33	5,20 %	5%	0	0	7	37
2	BODE DEI PATRIZI ROMANI	5	23	3,62 %	9%	2	4	5	23
3	KALLIONAHTTE EN DÉJA VU	4	20	3,15 %	12%	7	30	4	20
4	INULINE MIRU RED STAR	3	20	3,15 %	15%	1	5	3	20
5	BLACK KURT SAMURAI	3	20	3,15 %	18%	0	0	3	20
6	AMARTAMI C'MAXI ESSTO	4	17	2,68 %	21%	0	0	4	17
7	MIDIAN'S CHIEF	5	17	2,68 %	24%	4	16	5	17
8	LEPOPARTA KUNG FU PANDA	3	17	2,68 %	26%	2	14	3	17
9	GAPABO'S ILLUSION	3	17	2,68 %	29%	0	0	3	17
10	MICABI KEN'S BODYGUARD	2	16	2,52 %	31%	22	99	4	30
11	REDWITCH KODAK MOMENT	3	16	2,52 %	34%	1	5	5	28
12	ORIENTS PRIDE PERFECT TIMING	3	15	2,36 %	36%	0	0	3	15
13	BLACK KURT HACHIKO	2	14	2,20 %	39%	1	5	2	14
14	INULINE INGLORIOUS BASTARD	2	13	2,05 %	41%	0	0	3	16
15	FAITER BURNING BEAST AT INULINE	2	13	2,05 %	43%	0	0	2	13

Taulukko 4. Jalostukseen runsaimmin käytetyt 15 narttua ajalla 1.1.2014 – 11.11.2019, poimittu 11.11.2019 HK

Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä			
#	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	FRIENDLY FACE DESIRE	5	22	3,46%	2	4	5	22
2	KALLIONAHTEN MILLA MAGIA	4	21	3,31%	2	7	5	26
3	MIDIAN'S WATERFALL WICTORIA	3	20	3,15%	3	14	4	25
4	WINSLETT'S SANDRA	2	16	2,52%	1	6	2	16
5	TRAVISTOCK TIMELESS	3	15	2,36%	6	18	4	21
6	EDEN TAVO SVAJONE	2	13	2,05%	0	0	2	13
7	MARA-SHIMAS A MATTER OF FAITH	3	13	2,05%	1	3	3	13
8	GREAT FLAME'S FEAR THIS BEAUTY	3	13	2,05%	0	0	3	13
9	DAN-STAR-KOM ROYAL DE LUX	2	12	1,89%	11	49	5	36
10	GAPABO'S IN FIRE AGAIN	2	12	1,89%	0	0	2	12
11	GINGAKEI ERENA	2	11	1,73%	0	0	2	11
12	SNOWSTORY'S CHARITY SHARMA	2	11	1,73%	2	10	2	11
13	BISHOUJO	2	10	1,57%	5	23	2	10
14	SERDTSE VOINA GAOKERENA	2	10	1,57%	0	0	2	10
15	INULINE KATRINA	1	10	1,57%	1	5	1	10

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Miriam Liskeriltä 28.3.2016 saadun tiedon mukaan vuonna 2015 Yhdysvalloissa AKC rekisteröi 1883 akita. Akita oli eniten rekisteröityjen rotujen listalla sijalla 46. Rotu on ollut vastaavalla sijoituksella rekisteröintimäärissä jo vuosien ajan. Tässä luvussa ovat mukana FCI:n roduista sekä amerikanakitat että akitat, koska rotujakoa ei ole USA:ssa

tehty. Suurin osa näistä rekisteröidyistä koirista on amerikanakitoja.

Englannissa on rekisteröity vuonna 2014 484 akitaa, ja vuonna 2015 399 akitaa ja vuonna 2017 vain 280 akitaa. Englannin rotu akita vastaa FCI:n rotua amerikanakita (344). Rodun suosio on siis ollut laskussa.

SKK tilastojen mukaan vuonna 2016 Ruotsissa rekisteröitiin 51 ja vuonna 2017 63 amerikanakitaa. Vuonna 2015 luku oli vain 37, mutta vuotta aikaisemmin v. 2014 rekisteröitiin 65 amerikanakitaa, joten rekisteröintimäärät ovat pysyneet melko tasaisina. Vuonna 2015 Norjassa rekisteröitiin 53 amerikanakitaa (lähde: Mirjam Solbakk). Vuotta aikaisemmin (2014) määrä oli 68. Tanskaan on tuotu vuosina 2014-2015 11 amerikanakitaa ja Tanskassa on syntynyt 42 pentua.. (lähde: Thomas Giesmann,2016).

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Amerikanakitan rekisteröintimäärät nousivat vuonna 2000 tapahtuneen rotujaon jälkeen nopeasti niin, että huippuvuosina Suomessa syntyi vuosittain noin 150 pentua. Tuosta määrästä on tultu alaspäin noin 120 pentuun vuodessa. Sama trendi näyttäisi olevan myös naapurimaissa Norjassa ja Ruotsissa. Sen sijaan rodun emämaassa Yhdysvalloissa rodun suosio on pysynyt vakaana. Tuontikoiria on Suomeen tuotu vuosittain niin, että samoihin aikoihin, kun kotimaisia pentueita syntyi eniten, myös tuontikoiria rekisteröitiin eniten. Tuontikoirat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen voimakkaasti koko koirakantaan, sillä tuontikoiria on myös käytetty aktiivisesti jalostukseen. Viimeisen sukupolven aikana vuosina 2015 – 2018 kuusi urosta käytetyimmistä 15 uroksesta on ollut tuontikoiria. Kyseisenä aikana käytetyimmistä nartuista taasen vain kaksi on ollut tuontikoiria.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Koko maailmassa amerikanakitakanta on jalostuspohjaltaan hyvin kapea, koska koko kanta on lähtöisin alun perin hyvin pienestä populaatiosta. Jalostuspohjaa kaventaa myös se, että vain hyvin pientä osaa kotimaisista kasvateista käytetään jalostukseen. Yksi jalostuspohjaa kaventava seikka on se, että pitkäkarvaisia amerikanakitoja ei käytetä jalostukseen, koska rotumäärittelyn mukaan merkit hapsuista ja kauluksesta ovat virhe.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumäärittelyn maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumäärittelyn mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontunteva, mukautuvainen ja peloton. Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut karhunmetsästys ja koirataistelut. Nykyisin rotu luokitellaan seurakoiraksi.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Rotu ei ole jakautunut erillisiin näyttely- tai käyttölinjoihin.

Suomessa amerikanakitan pääasiallinen käyttötarkoitus on toimia seurakoirana, jonka kanssa harrastetaan pääasiassa näyttelyitä. Muista harrastuksista rodulle soveltuvia ovat mm. pelastuskoiratoiminta, pk -haku ja verijälki. Aktiiviharrastajia on muutama. Rallytoko on myös amerikanakitalle soveltuva harrastemuoto. Lisäksi nykyisin on monia muita amerikanakitalle soveltuvia harrastemuotoja tarjolla.

Rodun parissa on monia ihmisiä, joille amerikanakitan hankkimisen perusteena on ollut saada uskollinen seuralainen ja hyvä oman alueensa vahtikoira. Amerikanakitan käyttö vahtikoirana ei tarkoita ihmiseen kiinni käyvää tai vihaista koiraa, vaan äänellä ja olemuksellaan ilmoittavaa vahtia, joka tekee vieraille selväksi, että tämä on tullut sen alueelle.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttööminäisyyksien testaus ja/tai kuvaus

Amerikanakitoilla ei ole luonteen testauksen vaatimusta PEVISA -ohjelmassa.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Luonteen selvittämiseen liittyvien kyselyjen, käyttäytymisen jalostustarkastusten, MH-luonnekuvausten, näyttelyarvostelujen ja luonnetestien tarkoituksena on auttaa rodun luonteiden ja arkikäyttäytymisen kehityksen hahmottamisessa sekä siinä, että rotu säilyttäisi alkuperäisen olemuksensa.

Yhdistys järjestää kasvattaja- ja luonnepäiviä, jotka ovat avoimia kaikille yhdistyksen jäsenille. Vuonna 2012 kasvattajapäivän yhtenä aiheena oli luonnetesti ja tyypillisimmän luonnetestituloksen etsintä amerikanakitalle, keskustelu tästä kasvattajien ja harrastajien kanssa sekä lisäksi pohdinta siitä, kuinka luonnetestitietoja voidaan hyödyntää jalostuksen apuvälineenä. Tuolloin perustettu työryhmä valmisteli rodulle omaa luonnetestiprofiilia. Tämän jalostuksen tavoiteohjelman liitteenä 12 on yhdistyksen yleiskokouksen 12.11.2016 hyväksymä luonnetestiprofiili.

1) Luonnekyselyt

Vuoden 2004 amerikanakitojen omistajille suunnatun luonne- ja terveystestauksen aikana kannassa oli noin 90 koiraa ja vastauksia saatiin 51 kappaletta (noin 55 %).

Vuoden 2010 kaikille avoimen kyselyn aikana vastauksia saatiin noin 30 (noin 3,5 % kannasta).

Vuonna 2014 on viimeksi tehty luonnekysely (liitteessä 4) ja 2016 on viimeksi tehty kasvattajakysely 17042016 (liitteessä 5) amerikanakitan käyttäytymisen ja luonteen analysoinniksi nykypopulaatiosta.

Vuoden 2014 kyselyn vastauksia 68 kpl, n. 102 koiraa, mutta kaikki vastaajat eivät ilmoittaneet omistamiensa amerikanakitojen määrää, jolloin vastausten määrän arvioitiin

olevan n. 8% koirakannasta. Varautuneita, mahdollisesti ihmiselle aggressiivisia koiria tässä kyselyssä ilmoitettiin olevan 20 kpl/102 kpl (20 %). Arkoja ilmoitettiin olevan 10 kpl /102 kpl (9,8 %).

Kyselyssä ilmi tulleita ongelmia olivat: .

- amerikanakitan vieraita koiria kohtaan osoittama aggressiivisuus
- liiallinen sosiaalisuus ihmisiä kohtaan
- epäluuloisuus, arkuus,
- eroahdistus,
- karkailu
- terveysongelmat
- hoitotoimenpiteiden suorittamisen vaikeus
- metsästysvietti

Eniten kiitosta amerikanakitojen luonteessa on saanut koiran rauhallisuus ja sen luonne kokonaisuudessaan. Seuraavaksi eniten oltiin tyytyväisiä koirien haukkumattomuuteen, helppohoitaisuuteen ja uskollisuuteen.

Kasvattajakysely lähetettiin vuonna 2016 kaikille kasvattajille ja kyselyyn pyydettiin kaikkien kasvattien tuloksia vuodesta 2000 alkaen. Siinä (liite 5) todettiin arkoja koiria 16 kpl /952 kpl (1,7 %) ja ihmiselle aggressiivisia koiria 34 kpl /952 kpl (3,6 %). Vastauksissa oli mukana 69 % vuodesta 2000 alkaen syntyneistä kasvateista. Vastaavat luvut vuoden 2014 kaikille omistajille avoimessa luonnekyselyssä (vastaukset 102 koirasta, liite 4) kyselyssä olivat 10% arkoja ja 20% aggressiivisia.

Rotumääritelmän mukaan liiallinen arkuus ja vihaisuus ovat hylkääviä virheitä. Arkaa tai ihmiselle aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

2) Luonnetesti

Yhdistys on järjestänyt rodulle virallisia luonnetestejä. Ensimmäinen yhdistyksen järjestämä luonnetesti pidettiin 6.8.2005.

Tehtyjen luonnetestien määrät sekä luonnetestien määrien suhde rekisteröityjen koirien määrään sekä näiden prosentuaaliset osuudet on esitetty taulukossa 6. Taulukosta 5 voidaan todeta, että luonnetestien määrä on vuosien saatossa hiljalleen ollut nousussa, mutta niiden prosentuaalinen osuus suhteessa rekisteröinteihin on ollut laskussa.

Taulukko 5. Luonnetestien määrät suhteessa rekisteröinteihin sekä näiden prosentuaaliset osuudet. (päivittänyt Merja Rautio, 26.12.2018).

Luonnetestikäynnit vs rekisteröinnit

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
LTE			2		2	6	1	4	6	20	12
REK	7	19	6	40	25	44	91	102	178	167	146
%			33,33		8,00	13,64	1,10	3,92	3,37	11,98	8,22
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018			
LTE	11	31	33	46	31	22	27	34			
REK	147	151	146	128	125	118	113	97			
%	7,48	20,53	22,60	35,94	24,80	18,64	23,89	35,05			

Yhdistys on hyväksynyt luonnetestin ihanneprofiilin, joka on esitetty taulukossa 6 sekä liitteessä 12. Ihanneprofiilissa toivottavat ominaisuudet näkyvät vihreinä, hyväksyttävät sinisinä, ei-toivottavat vaaleanpunaisina ja ei-hyväksyttävät punaisina.

Amerikanakitoille luonnetesteissä osa-alueittain annetut pisteet ja niiden prosentuaaliset osuudet on esitetty taulukossa 7. Luonnetestissä hylätyt ja keskeytetyt tulokset on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 6. Amerikanakitan luonnetestin ihanneprofiili.

Toivottava

Hyväksyttävä

Ei-toivottava

Ei-hyväksyttävä

Pisteet	Toimintakyky	Terävyys	Puolustushalu	Taisteluhalu	Hermorakenne	Temperamentti	Kovuus	Luoksepäästävyys	Laukauspelottomuus	
+3	Suuri	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäys halua	Kohtuullinen, hillitty	Suuri	Tasapainoinen ja varma	Vilkas	kohtuullisen kova	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	Laukausvarma	+ + +
+2a	Hyvä	Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäys halua	Suuri, hillitty	Kohtuullinen	Tasapainoinen	Kohtuullisen vilkas	Kova	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	Laukauskokemanton	+ +
+2b				Kohtuullisen pieni				luoksepäästävä, hieman pidättyväinen		
+1a	Kohtuullinen	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäys halua	Pieni	Erittäin suuri	Hieman rauhaton	Erittäin vilkas	Hieman pehmeä	Mielistelevä	Paukkuärtyisä	+
+1b	Kohtuullisen pieni	Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä			Hermostunein pyrkimykseen					
-1a	Pieni	Pieni jäljelle jäävin hyökkäys haluun	Haluton	Pieni	Vähän hermostunut	Häiritsevä vilkas	Erittäin kova	Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	Laukausaltis	-
-1b						Hieman välinpitämätön		Selvästi pidättyväinen, yrittää purra		
-1c						Impulsiivinen				
-2	Riittämätön	Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäys haluun	Erittäin suuri	Riittämätön	Hermostunut	Välinpitämätön	Pehmeä	Hyökkäävä	Laukausarka	--
-3	Toimintakyvytön	Suuri jäljelle jäävin hyökkäys haluun	hillitsemätön	Haluton	Erittäin hermostunut	Apaattinen	Erittäin pehmeä	Salakavala		

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen syyskokouksessa 12.11.2016

Taulukko 7. Luonnetestien pisteet osa-alueittain ja niiden prosentuaaliset osuudet. (päivittänyt Merja Rautio, 26.12.2018)

		Toimintakyky									
		+2	%	+1a	%	+1b	%	-1	%	-2	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	0	0	0	0	2	100	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	0	0	0	0	0	0	2	100	0	0
2005	6	1	16,7	4	66,7	0	0	1	16,7	0	0
2006	1	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0
2007	4	0	0	3	75	0	0	1	25	0	0
2008	6	0	0	3	50	0	0	1	16,7	0	0
2009	20	2	10	9	45	0	0	7	35	1	5
2010	12	1	8,33	5	41,7	0	0	5	41,7	1	8,33
2011	11	0	0	3	27,3	0	0	6	54,6	0	0
2012	31	4	12,9	14	45,2	0	0	10	32,3	1	3,23
2013	33	1	3,03	10	30,3	0	0	12	36,4	7	21,2
2014	46	1	2,17	18	39,1	0	0	23	50	1	2,17
2015	31	0	0	7	22,6	12	38,7	8	25,8	2	6,45
2016	22	0	0	3	13,6	8	36,4	9	40,9	1	4,55
2017	26	0	0	3	11,5	8	30,8	12	46,2	3	11,5
2018	31	1	3,2	6	19,6	11	35,4	13	41,8	0	0

		Terävyys									
		+3	%	+2	%	+1a	%	+1b	%	-1	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	0	0	2	100	0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	0	0	0	0	2	100	0	0	0	0
2005	6	0	0	0	0	6	100	0	0	0	0
2006	1	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0
2007	4	0	0	0	0	4	100	0	0	0	0
2008	6	0	0	1	16,7	3	50	0	0	0	0
2009	20	4	20	0	0	15	75	0	0	0	0
2010	12	0	0	0	0	12	100	0	0	0	0
2011	11	2	18,2	0	0	7	63,6	0	0	0	0
2012	31	1	3,23	0	0	27	87,1	0	0	1	3,23
2013	33	0	0	1	3,03	29	87,9	0	0	0	0
2014	46	7	15,2	1	21,7	35	76,1	0	0	0	0
2015	31	5	16,1	0	0	10	32,3	15	48,4	1	3,23
2016	22	3	13,6	0	0	4	18,2	14	63,6	0	0
2017	26	0	0	1	3,8	2	7,7	23	88,5	0	0
2018	31	1	3,2	0	0	10	32,3	19	61,3	1	3,2

Puolustushalu

		+3	%	+2	%	+1	%	-1	%	-2	%	-3	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	0	0	0	0	2	100	0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	0	0	0	0	0	0	2	100	0	0	0	0
2005	6	2	33,3	0	0	2	33,3	2	33,3	0	0	0	0
2006	1	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0
2007	4	1	25	0	0	3	75	0	0	0	0	0	0
2008	6	0	0	1	16,7	2	33,3	1	16,7	0	0	0	0
2009	20	3	15	0	0	10	50	6	30	0	0	0	0
2010	12	2	16,7	0	0	5	41,7	5	41,7	0	0	0	0
2011	11	1	9,09	0	0	6	54,6	2	18,2	0	0	0	0
2012	31	4	12,9	0	0	22	71	3	9,68	0	0	0	0
2013	33	7	21,2	0	0	15	45,5	8	24,2	0	0	0	0
2014	46	11	23,9	0	0	23	50	9	19,6	0	0	0	0
2015	31	7	22,6	0	0	14	45,2	7	22,6	0	0	1	3,23
2016	22	3	13,6	0	0	14	63,6	4	18,2	0	0	0	0
2017	26	1	3,8	0	0	12	46,2	12	46,2	1	3,8	0	0
2018	31	3	9,7	0	0	21	67,7	7	22,60	0	0	0	0

Taisteluhalu

		+2a	%	+2b	%	-1	%	-2	%	-3	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	1	50	0	0	0	0	1	50	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	0	0	0	0	1	50	1	50	0	0
2005	6	3	50	0	0	3	50	0	0	0	0
2006	1	0	0	0	0	0	0	1	100	0	0
2007	4	0	0	0	0	2	50	2	50	0	0
2008	6	1	16,7	0	0	3	50	0	0	0	0
2009	20	8	40	0	0	11	55	0	0	0	0
2010	12	1	8,33	0	0	8	66,7	3	25	0	0
2011	11	0	0	0	0	6	54,6	3	27,3	0	0
2012	31	6	19,4	0	0	19	61,3	4	12,9	0	0
2013	33	4	12,1	0	0	18	54,6	7	21,2	1	3,03
2014	46	9	19,6	0	0	22	47,8	11	23,9	1	2,17
2015	31	1	3,23	5	16,1	11	35,5	12	38,7	0	0
2016	22	0	0	4	18,2	7	31,8	10	45,5	0	0
2017	26	1	3,8	2	7,7	11	42,3	12	46,2	0	0
2018	31	0	0	6	19,4	15	48,4	8	25,8	2	6,4

Hermorakenne

		+3	%	+2	%	+1a	%	+1b	%	-1	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	0	0	2		0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	1	50	0	0	1	50	0	0	0	0
2005	6	0	0	2	33,3	4	66,7	0	0	0	0
2006	1	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0
2007	4	0	0	1	25	3	75	0	0	0	0
2008	6	0	0	1	16,7	3	50	0	0	0	0
2009	20	0	0	3	15	14	70	0	0	2	10
2010	12	0	0	2	16,7	9	75	0	0	1	8,33
2011	11	0	0	0	0	9	81,8	0	0	0	0
2012	31	0	0	4	12,9	24	77,4	0	0	1	3,23
2013	33	0	0	2	6,06	26	78,8	0	0	2	6,06
2014	46	0	0	5	10,9	33	71,7	0	0	5	10,9
2015	31	0	0	3	9,68	13	41,9	11	35,5	2	6,45
2016	22	0	0	1	4,55	14	63,6	5	22,7	1	4,55
2017	26	0	0	2	7,7	14	53,8	10	38,5	0	0
2018	31	0	0	4	12,9	20	64,5	7	22,6	0	0

Temperamentti

		+3	%	+2	%	+1	%	+1b	%	-1b	%	-1c	%	-2	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	2	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	1	50	1	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2005	6	1	16,7	5	83,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2006	1	0	0	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2007	4	0	0	4	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	6	0	0	3	50	0	0	0	0	0	0	1	16,7	0	0
2009	20	4	20	14	70	1	5	0	0	0	0	0	0	0	0
2010	12	3	25	9	75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2011	11	1	9,09	7	63,6	1	9,09	0	0	0	0	0	0	0	0
2012	31	2	6,45	23	74,2	2	6,45	0	0	2	6,45	0	0	0	0
2013	33	8	24,2	19	57,6	0	0	0	0	2	6,06	1	3,03	0	0
2014	46	5	10,9	33	71,7	1	2,17	0	0	4	8,7	0	0	0	0
2015	31	4	12,9	22	71	1	3,23	0	0	2	6,45	0	0	0	0
2016	22	2	9,09	16	72,7	1	4,55	1	4,55	1	4,55	0	0	0	0
2017	26	5	19,2	19	73,1	1	3,8	0	0	0	0	0	0	0	0
2018	31	5	16,1	24	77,4	0	0	0	0	2	6,5	0	0	1	3,2

Kovuus

		+3	%	+2	%	+1	%	-1	%	-2	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	0	0	2	100	0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	1	50	0	0	1	50	0	0	0	0
2005	6	2	33,3	0	0	4	66,7	0	0	0	0
2006	1	0	0	0	0	1	100	0	0	0	0
2007	4	3	75	0	0	1	25	0	0	0	0
2008	6	2	33,3	0	0	2	33,3	0	0	0	0
2009	20	4	20	0	0	15	75	0	0	0	0
2010	12	0	0	0	0	11	91,7	0	0	1	8,33
2011	11	0	0	0	0	6	54,6	0	0	3	27,3
2012	31	9	29	2	6,45	16	51,6	0	0	2	6,45
2013	33	6	18,2	0	0	17	51,5	0	0	7	21,2
2014	46	10	21,7	0	0	26	56,5	0	0	7	15,2
2015	31	6	19,4	0	0	20	64,5	0	0	4	12,9
2016	22	3	13,6	0	0	14	63,6	0	0	4	18,2
2017	26	4	15,4	0	0	19	73,1	1	3,8	2	7,7
2018	31	6	19,4	1	3,2	20	64,5	0	0	4	12,9

Luoksepäästävyys

		+3	%	+2a	%	+2b	%	+1	%	-1a	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	2	100	0	0	0	0	0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	1	50	1	50	0	0	0	0	0	0
2005	6	6	100	0	0	0	0	0	0	0	0
2006	1	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0
2007	4	2	50	1	25	0	0	0	0	1	25
2008	6	3	50	0	0	1	16,7	0	0	0	0
2009	20	8	40	8	40	2	10	1	5	0	0
2010	12	5	41,7	4	33,3	2	16,7	1	8,33	0	0
2011	11	7	63,6	0	0	2	18,2	0	0	0	0
2012	31	21	67,7	3	9,68	3	9,68	0	0	2	6,45
2013	33	15	45,5	10	30,3	5	15,2	0	0	0	0
2014	46	12	26,1	19	41,3	12	26,1	0	0	0	0
2015	31	13	41,9	10	32,3	4	12,9	0	0	2	6,45
2016	22	11	50	7	31,8	2	9,09	0	0	1	4,55
2017	26	15	57,7	5	19,2	6	23,1	0	0	0	0
2018	31	19	61,3	8	25,8	3	9,7	0	0	1	3,2

		Laukauspelottomuus									
		+++	%	++	%	+	%	-	%	--	%
2000		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2001		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2002	2	0	0	2	100	0	0	0	0	0	0
2003		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2004	2	1	50	1	50	0	0	0	0	0	0
2005	6	5	83,3	0	0	0	0	1	16,7	0	0
2006	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
2007	4	4	100	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	6	2	33,3	1	16,7	0	0	1	16,7	0	0
2009	20	11	55	6	30	0	0	2	10	0	0
2010	12	9	75	3	25	0	0	0	0	0	0
2011	11	6	54,6	3	27,3	0	0	0	0	0	0
2012	31	18	58,1	9	29	0	0	2	6,45	0	0
2013	33	18	54,6	11	33,3	0	0	1	3,03	0	0
2014	46	29	63	12	26,1	0	0	2	4,35	0	0
2015	31	21	67,7	6	19,4	0	0	2	6,45	0	0
2016	22	19	86,4	1	4,55	0	0	0	0	1	4,55
2017	26	19	73,1	6	23,1	0	0	1	3,8	0	0
2018	31	26	83,9	4	12,9	0	0	1	3,2	0	0

Taulukko 8. Luonnetesteissä hylätyt ja keskeytetyt. Poiminut Merja Rautio 26.12.2018.

	Luonnetestatut	Tulokset	Hylätty/keskeytetty	Hylkäysprosentti
2000	0	0	0	0%
2001	0	0	0	0%
2002	2	2	0	0%
2003	0	0	0	0%
2004	2	2	0	0%
2005	6	6	0	0%
2006	1	1	0	0%
2007	4	4	0	0%
2008	6	6	0	0%
2009	20	19	1	5%
2010	12	12	0	0%
2011	11	9	2	18%
2012	31	29	2	6,5%
2013	33	30	3	9,1%
2014	46	43	3	6,5%
2015	31	29	2	6,5%
2016	22	22	0	0%
2017	27	26	1	3,7%
2018	34	31	3	8,8%

Suurimpia yhtäläisyyksiä yksilöiden kesken luonnetestin tuloksissa on havaittu hermorakenteessa. Tyypillisin tulos hermorakenteessa on +1 (hieman rauhaton) vanhalla pisteytyksellä ja +1a/+1b (hieman rauhaton/hermostunein pyrkimyksin) uudella pisteytyksellä. Näitä tuloksia on yhteensä 75 %.

Toimintakyvyssä suurin osa koirista on saanut tuloksen +1 tai -1 (yhteensä 85 %).: Tuloksia +1, +1a ja +1b on ollut yhteensä 45%. Tuloksia -1a, -1b ja -1c on ollut yhteensä 40 %.

Hermorakenne ja toimintakyky ovat jalostukseen käytettävän koiran kannalta keskeisimmät osa-alueet luonnetestissä. Kennelliiton jalostusstrategian mukaan jalostukseen käytettävän koiran tulee olla hyvähermoinen ja sillä tulee olla riittävä kyky selvittää arkipäivän tilanteista.

Luonteen periytymisen arviointi luonnetestitulosten perusteella

Amerikanakitan luonnetestituloksia on vielä valitettavan vähän, jolloin tulosten analysointi ei ole kovin luotettavaa. Muiden, enemmän testattujen rotujen osalta eri jalostusyksilöiden jälkeläiset muodostavat selvästi koko rodun tuloksia homogeenisemmän ryhmän. Sellaisten ei-toivottujen ominaisuuksien, joita ei luonnetestissä mitata, kuten dominanssin ja ihmisille aggressiivisuuden, periytymisen selvittäminen olisi tärkeää. Useat ihmiselle aggressiivisuutta osoittaneet koirat ovat saaneet luonnetestistä korkean kokonaisarvion. Tästä syystä amerikanakitan luonnetestiä arvioitaessa ei tule kiinnittää liian suurta huomiota luonnetestin kokonaispistemäärään; sen sijaan tulee tarkastella eri osa-alueiden tuloksia ja vertailla niitä ihanneprofiiliin tuloksiin. Yleisesti on tiedossa, että arkuus ja aggressiivisuus ovat selkeästi periytyviä ominaisuuksia. Arkaa tai ihmiselle aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

3) MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvauksessa on 31.12.2018 mennessä käynyt 15 koiraa, joista 13 on suorittanut testin hyväksytysti ja kahden koe on keskeytetty. Tulokset on esitetty taulukossa 9.

Taulukko 9. MH –luonnekuvaukset, poimittu 31.12.2018 HK

2018 suoritettu 5 tulosta

2017 suoritettu 3 tulosta

2016 suoritettu 2 tulosta

2015 suoritettu 1 tulos

2014 suoritettu 1 tulos

2009 suoritettu 1 tulos

ohjaajan keskeyttämä 1 kuvaus vuonna 2014

kuvaajan keskeyttämä 1 kuvaus vuonna 2015

4) Jalostustarkastus

Yhdistys on tehnyt jalostustarkastuksia vähän ja usein vain kasvattajan pyynnöstä. Jalostustarkastus ei ole ollut hyväksytyt yhdistelmän jalostusvaatimuksena. Jalostustarkastettuja koiria on 22, joista yhden koiran jalostustarkastus on hylätty luonteen osalta. Viisi koirista on jalostustarkastuksessa hyväksytyt ja 16 koiraa on hyväksytyt ulkomuodon osalta varauksin. Hylätyllä koiralla on kaksi jälkeläistä eikä yhtään toisen polven jälkeläistä. Toinen sen jälkeläisistä on käynyt luonnetestissä ja saanut hyväksytyt tuloksen.

Kennelliiton virallisten jalostustarkastusten aloittaminen on jalostustoimikunnan tulevaisuuden suunnitelmana. Tavoitteena on tehdä sekä luonteen että ulkomuodon jalostustarkastuksia yhtä aikaa sen jälkeen, kun ulkomuodon ja käyttäytymisen jalostustarkastusten ihannetulokset on saatu hyväksytyiksi Kennelliitossa. Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihannetulos on hyväksytyt rotua harrastavan yhdistyksen kokouksessa 26.2.2019 ja rotujärjestössä 18.3.2019. Ihannetulos on JTO:n lopussa liitteessä 17.

5) Näyttelyt

Näyttelyissä vuosien 2000 - 2017 aikana on käyttäytymisen takia hylätyn saanut muutama koiraa. Tuomarille aggressiivisuutta osoittanut koiraa on saanut vaihtelevasti arvioksi mm. "ei voida arvostella", "hylätty", "tyydyttävä" ja "hyvä", joten vanhojen näyttelytilastojen avulla ei voida yksiselitteisesti laskea ihmiselle aggressiivisuutta osoittaneiden tai arkojen koirien määrää.

Näyttelyissä on 1.1.2011 alkaen kirjattu luonnearvio. Vuoden 2015 yhdistyksen vuosikirjassa (liite 13) on 709 amerikanakitien näyttelyarvostelut mukaan lukien Open Show sekä yhdistykselle toimitettujen pentunäyttelyiden tiedot. 14 tapauksessa on luonnearvio poikennut normaalista (2,0 %). Yhden kerran on koiralle annettu laatuarvosana hylätty luonteen vuoksi (0,1 %).

Näyttelykäynnejä vuonna 2016 on ollut yhteensä 690 kappaletta, ja yhdessä tapauksessa on annettu arvio väistä (0,1 %), näyttelyarvostelu "hyvä" ja yhdessä tapauksessa arvio vihainen (0,1 %), näyttelyarvostelu "hylätty".

Vuonna 2017 on kaksi koiraa (0,25 %) saanut arvostelun "ei voida arvostella". väistämisestä ja yksi koiraa (0,13 %) arvosanan "hylätty" vihaisuudesta.

Amerikanakitoiden näyttelykäynneistä on tilastoja kohdassa 4.4.2.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden amerikanakitakantojen välillä ei näyttäisi olevan eroja yksilöiden käyttäytymisen suhteen, sillä Suomeen on vuosien varrella tuotu useita koiria, joista osa ja niiden jälkeläisistä osa on myös luonnetestattu. Tämä ei ole yllättävää, koska amerikanakitoiden tausta ja sukulinjat eri maissa on samanlainen.

Sukupuolten väliset erot

Sukupuolten välisiä eroja ei ole toistaiseksi tilastoitu ja analysoitu.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rodulla on vuosisatoja pitkä historia, jolloin sitä on käytetty karhunmetsästys-, vartio- ja taistelukoirana ja nämä ominaisuudet näkyvät edelleen niiden luonteenpiirteissä ja perimässä. Omistajien on aina muistettava rodun koirataisteluperimä, koska useimmat amerikanakitat ovat aggressiivisia vieraita koiria kohtaan. Yksilön sosiaalistamisella vieraisiin koiriin on merkitystä ja sitä tulee tehdä intensiivisesti pennusta alkaen. Iän myötä tulevien sairauksien myötä amerikanakita voi muuttua kärktyisäksi jopa oman lauman jäseniä kohtaan.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Nyky-yhteiskunnassa amerikanakitan luontaisia käyttäytymistarpeita saa kanavoitua monien erilaisten koiraharrastusten avulla. Näitä ovat esimerkiksi rallytoko, agility, pelastuskoiratoiminta, vetohiihto, palveluskoirien hakuharrastukset, taakanveto ja verijälki. Käyttäytymiskoe on esikoe kaikille palveluskoiralajien koelajeille. Käyttäytymiskokeeseen amerikanakitat voivat osallistua. Palveluskoirien varsinaisiin kokeisiin ei rodulla ole osallistumisoikeutta (jälkikokeet, hakukoe, viestikoe, etsintäkoe, suojelukoe, pelastuskoirakokeet, valjakkohiihto ja opastuskoe). Tärkeintä on harrastaa sitä, mistä koira itse on kiinnostunut ja innostuu.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun alkuperämaassa, USA:ssa, amerikanakita kuuluu ns. working-ryhmään ja sen kanssa harrastetaan näyttelyiden lisäksi tottelevaisuutta ja pelastustehtäviä. Rotua käytetään myös kodin vahtitehtävissä, mutta erikseen vahdeiksi ei rodun edustajia kouluteta. USA:ssa tehdään myös Temperament Test -testejä, jotka koostuvat useammasta osa-alueesta. Tässä testissä katsotaan koiran hermorakennetta, arkuutta, aggressiivisuutta, puolustushalua ja luoksepäästävyyttä. Testiin osallistuvan koiran tulee olla vähintään 18 kk. Testi sisältää 10 osa-aluetta ja se kestää 8 – 12 min / koira. (lähde ACA:n kotisivut www.akitaclub.org). Ikävä kyllä testien tuloksista ei ole tietoa saatavissa.

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Amerikanakitaa ei toistaiseksi ole käytetty hyötykoirina virkakäytössä Suomessa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Amerikanakitasta haaveilevan ja mahdollisesti amerikanakitan hankkivan ihmisen tulee tietää, että rotu on luonteeltaan ja käytökseltään vaativa ja että koira aikuistuessaan toisinaan omistajan yllätykseksi on käytökseltään arvaamaton. Amerikanakita tarvitsee määrätietoisien ja oikeudenmukaisen kasvatuksen pennusta aikuiseksi. Amerikanakita oppii asiat hyvin helposti. Vaikeaa on sen sijaan motivoida koiraa tekemään toistuvia harjoituksia sen jälkeen, kun se on jo asian oppinut.

Monella amerikanakitalla on vahva riistavietti, ja se on usein myös aggressiivinen vieraille koirille. Näistä luontaisista ominaisuuksista johtuen amerikanakitan ulkoiluttaminen vapaana ei ole suositeltavaa. Riistaviettisen amerikanakitan kanssa kannattaa kokeilla mejäharrastusta.

Amerikanakita on erinomainen vahtikoira, mutta sen alueen tulee olla rajattu ja vieraille turvallinen.

Kokeet

1) Metsästyskoirien jäljestämiskokeet

Metsästyskoirien jäljestämiskoe (MEJÄ) on alun perin tehty nimenomaan metsästyskoiraroduille. Tarkoitus on selvittää koiran kykyä seurata mahdollisesti haavoittuneen riistaeläimen jälkeä. Tätä ominaisuutta tarvittiin sekä kolari- että metsästystilanteissa. Laji saavutti niin suuren suosion, että se avattiin kaikille rodulle vuonna 2007. Koemuodoista MEJÄ on rodulle ominaisin koe rodun voimakkaan riistavietin vuoksi. 1.4.2006 saatujen metsästyskoirien jäljestämiskokeen kilpailuoikeuksien saamisen jälkeen 20 koiraa on osallistunut MEJÄ- kokeisiin. Näistä neljä on kilpaillut VOI-luokassa, ja kaksi koiraa on saavuttanut jälkivalion arvon. Koiria on osallistunut kaikkiaan 66 kokeeseen. Rekisteröintimäärään nähden koirien osuus MEJÄ- kokeissa on noin 1,3 %. Suomessa rodun käyttötarkoituksena voi olla myös jälkikoirana toimiminen ja haavoittuneen riistan etsiminen. Pitkän jälkikokeen suorittava koira saa myös Suomessa verovapauden, joten kyseessä on tällöin myös koiralle todellinen käyttötarkoitus haavoittuneen riistan etsijänä.

Taulukko 10. MEJÄ –kokeiden määrät 2008 – 2018 (26.12.2018 PL)

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
VOI1	<u>1</u>		<u>2</u>			<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>			<u>3</u>
VOI2						<u>1</u>	<u>2</u>		<u>1</u>		<u>1</u>
VOI3								<u>2</u>			
VOI0	<u>2</u>		<u>1</u>				<u>2</u>	<u>5</u>			
VOI-											
Yhteensä	3 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	2 tulosta	5 tulosta	8 tulosta	1 tulosta	0 tulosta	4 tulosta

AVO

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
AVO1	<u>2</u>	<u>1</u>	<u>2</u>					<u>1</u>	<u>2</u>	<u>2</u>	<u>1</u>
AVO2	<u>1</u>								<u>1</u>	<u>3</u>	<u>3</u>
AVO3									<u>1</u>	<u>4</u>	<u>1</u>
AVO0	<u>2</u>	<u>1</u>		<u>2</u>		<u>1</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>1</u>	<u>3</u>	<u>4</u>
AVO-	<u>1</u>										
Yhteensä	6 tulosta	2 tulosta	2 tulosta	2 tulosta	0 tulosta	1 tulosta	1 tulosta	4 tulosta	5 tulosta	12 tulosta	9 tulosta
Yhteensä	9 tulosta	2 tulosta	5 tulosta	2 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	6 tulosta	12 tulosta	6 tulosta	12 tulosta	13 tulosta

2) Vahingoittuneen hirvieläimen jäljestämiskoe

VAHI-koetuloksia on vain kaksi VAHI0-tulosta vuodelta 2011.

3) Muut koetulokset: rallytoko, tottelevaisuuskoe ja käyttäytymiskoe

Rally-toko on hauskaa aktivointia ja sen tavoitteena on ohjaajan ja koiran välinen yhteistyö. Tärkeintä radalla ja treeneissä on iloinen kontakti, liikkeet suoritetaan hymyssä suin, hännät heiluen. Koiraa saa kehua ja kannustaa koko suorituksen ajan. Rally-tokokilpailulla testataan koulutuksen tulosta, koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä sekä koiralle opetetun käyttäytymisen tasoa. Parhaimmillaan kilpailusuoritus on ohjaajan ja koiran saumatonta yhteistyötä, jossa yhdistyvät sekä tekninen osaaminen että koiran ilo työskennellä ohjaajansa kanssa. Harrastus- ja kilpailutoiminnan tavoitteena on opettaa koiralle miellyttävää ja hallittua käyttäytymistä ja koiran ohjaajalle oikeaa ja asiallista koiran käsittelytaitoa. Lisäksi tarkoituksena on lisätä tietoa koiran oppimiskyvystä ja koulutuksen mahdollisuuksista koiran yhteiskuntakelpoisuuden parantamisessa, eläinystävällisen ja terveen kilpailuhengen luominen sekä koiraharrastuksen lisääminen. Muita koetuloksia on esitetty taulukossa 12.

Taulukko 11. Muita koetuloksia.

Rallytoko, päivitetty 26.12.2018 Päivi Linnasaari

	2018	2017	2016
MESHYV			
MES0			
MES-			
VOIHYV			
VOI0			
VOI-			
AVOHYV	<u>1</u>	<u>2</u>	
AVO0	<u>1</u>	<u>1</u>	
AVO-		<u>1</u>	
ALOHYV		<u>2</u>	<u>1</u>
ALO0		<u>1</u>	<u>2</u>
ALO-	<u>1</u>		<u>1</u>
Yhteensä	3 tulosta	7 tulosta	4 tulosta

Tottelevaisuuskoe, poimittu 15.8.2018 HK

	2014	2013
ALO1		
ALO2		
ALO3	<u>1</u>	
ALO0		<u>1 a</u>
ALO-		
Yhteensä	1 tulosta	1 tulosta

Käyttäytymiskoe, päivitetty 26.12.2018 Päivi Linnasaari

	2018	2017	2016	2015	2014	2013
PAKK1	<u>1</u>					
PAKK0				<u>2</u>	<u>4</u>	<u>3</u>
PAKK-					<u>1</u>	
Yhteensä	1 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	2 tulosta	5 tulosta	3 tulosta

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Eroahdistuksen esiintymisestä on koirien omistajien keskuudessa ollut keskustelua ja rodun harrastajien parissa on esitetty väitteitä siitä, että eroahdistuneiden koirien määrä olisi lisääntynyt, mutta tätä ei ole toistaiseksi todettu suoritetuissa kyselyissä. Liitteenä 5 olevassa luonnekyselyssä 2014 vain 2 omistajaa oli kertonut eroahdistuksen olevan suurin ongelma. Vastauksia saatiin 102 koirasta, joten esiintyvyys on ollut 2,0 %.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Amerikanakitan kiimaväli on keskimäärin 6 kk – 8 kk (vaihteluväli 3 kk- 15 kk). Kiimojen väli saattaa vaihdella samalla yksilöllä vuodesta toiseen. Amerikanakita on erinomainen emä, sillä sen vaistot ohjaavat luontaisesti toimintaa pentujen kanssa. Synnyttävä tai juuri synnyttänyt narttu saattaa vahtia pentujaan ensimmäisten tuntien aikana ja toisinaan jopa seuraavien kahden tai kolmen viikon ajan. Amerikanakitanarttu voi imettää pentujaan jopa puoleen vuoteen asti, mikäli kasvattaja ei vieroita pentuja emosta eli usein narttu ei itse vieroita pentujaan imemisestä. Astumistilanteessa amerikanakita ei yleensä ole aggressiivinen toiselle osapuolelle. Joskus narttu ei hyväksy tiettyä urosta, ja ongelman voi ratkaista urosta vaihtamalla niin, että löydetään sellainen uros, jonka narttu hyväksyy. Tällöin astumisessa ei ole ongelmia. Mikäli narttu ei hyväksy urosta, on kasvattajan syytä jättää kyseinen yhdistelmä toteuttamatta ja harkita toista urosta ja toista yhdistelmää. Mikäli uros ei astu narttua, on jälleen kasvattajan syytä valita jokin toinen uros ja tehdä toinen yhdistelmä. Rodun tulevaisuuden turvaamisen vuoksi ei ole hyväksyttävää käyttää keinosiemennystä näissä tapauksissa.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Amerikanakita on ihmisiä kohtaan avoin tai hieman pidättyväinen, ainakin aluksi kohdattaessa, mutta vieraita koiria se ei yleensä hyväksy, ainakaan omalla reviiirillä. Se on uskollinen ja kiintyy syvästi omaan laumaansa. Tästä syystä amerikanakita ei sovellu pelkäksi tarhakoiraaksi.

Amerikanakitalla on taistelukoiraaperimä ja osittain siksi se osoittaa vieraita koiria kohtaan aggressiivisuutta. Tämä tulisi jokaisen kasvattajan ja omistajan tiedostaa, jotta mahdolliset ikävät tilanteet muiden koirien kanssa osataan jo ennalta välttää. Rodun kasvattajilla on erityisen suuri vastuu pennunostajien suhteen, jotta jokainen pennunostaja ymmärtää varmasti, minkälainen rotu on aikuisena, ja että kukin amerikanakita päätyisi koiralle sopiviin olosuhteisiin ja rodun haastavuuden tuntevalle ja

huomioivalle omistajalle.

Pelot ja ääniherkkyys

Rotumääritelmän mukainen amerikanakita ei ole pelokas eikä ääniherkkä. Rotumääritelmän mukaan liiallinen arkuus ja vihaisuus ovat hylkääviä virheitä. Arkaa tai aggressiivista koira ei saa käyttää jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

län myötä terveet amerikanakitat tulevat usein pentumaisiksi ja leikkisiksi. Mikäli joitakin käytökseen liittyviä häiriöitä iäkkäillä koirilla ilmenee, on syynä useimmiten jokin kipua tai aistien vajavuutta aiheuttava sairaus.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Terveydelliset syyt, kuten kipu ja siitä johtuva stressi, voivat vaikuttaa koiran käyttäytymiseen. Mikä tahansa pitkäaikaista kipua aiheuttava sairaus tai aistien vajavaisuus kuten esimerkiksi näön tai kuulon heikentyminen voivat aiheuttaa käytöshäiriöitä. Esimerkiksi ihoon kohdistuvaa autoimmuunitautia, kuten SA:ta sairastava koira voi olla ärtyisä tai apaattinen, johtuen ihon kipeytymisestä. Myös nivelten, luuston ja erityisesti selän alueen voimakkaat kiputilat vaikuttavat koiran käyttäytymiseen niin, että koira yleensä aina muuttuu ärtyneeksi ja toisinaan jopa arvaamattomaksi.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Keskeiseksi ongelmaksi amerikanakitoilla koetaan tällä hetkellä joidenkin koirien arkuus sekä aggressiivisuus ihmistä kohtaan. Rotumääritelmän mukaan vihaisuus ja liiallinen arkuus ovat hylkääviä virheitä, eikä arkaa tai ihmiselle vihaista koira saa käyttää jalostukseen.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Jalostukseen käytetyn koiran luonteen arviointi on usein perustunut täysin kasvattajan omaan subjektiiviseen näkemykseen. Näin ollen on saatettu yhdistää kaksi arkaa koira, jotka kasvattaja on tulkinut virheellisesti vain ujoiksi ja/tai pidättyväisiksi yksilöiksi.

Ongelmien vähentämiseksi yhdistys kouluttaa koirien omistajia ja erityisesti kasvattajia. Lisäksi yhdistys kannustaa koiranomistajia koirien luonteiden virallisten arviointien suorittamiseen. Jokaisen kasvattajan tulee ymmärtää ja toimia niin, että arkaa tai ihmiselle aggressiivista koira ei käytetä jalostukseen. Jalostukseen käytettävillä koirilla tulisi vähimmillään olla jokin virallinen, ulkopuolinen arvio luonteesta.

Tulevaisuudessa voidaan PEVISA -ohjelmaan Kennelliiton vaatimuksesta mahdollisesti yhdistää muutakin kuin perinnöllisten sairauksien ja vikojen vastustamista kuten esimerkiksi luonteen arvioinnin vaatimus. Ennen tätä on kuitenkin löydettävä sellainen testi, jonka avulla voidaan mitata luonteen periytymistä yksilöstä luotettavalla tavalla.

Jalostuspohjaa ei tule kaventaa entisestään opittujen ominaisuuksien johdosta. Nykyisin käytettävissä olevien luonnetta mittaavien testien tuloksista ei voida yksiselitteisesti tulkita perimän osuutta, koska ympäristö ja koiran aiemmat kokemukset vaikuttavat koiran saamaan testitulokseen huomattavasti.

Kyselyillä pyritään säännöllisin väliajoin tarkastelemaan populaation tilaa myös luonteiden osalta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Tässä jalostuksen tavoiteohjelmassa kuvataan vain Suomessa amerikanakitoilla todettuja sairauksia ja vikoja. Osa näistä sairauksista näkyy Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä (lonkka- ja kyynärniveldysplasia, silmänsairaudet, spondyloosi). Todetuista autoimmuunisairauksista on tilasto yhdistyksen nettisivulla amerikanakita.fi. Osa todetuista sairastapauksista ja vioista on saatu selville kasvattajakyselyllä, joka on tehty 17.4.2016, ja sen tulokset ovat tässä tavoiteohjelmassa liitteessä 6.

USA on amerikanakitan kehittäjämaa, ja siellä akitalla esiintyvistä sairauksista ja vioista on esittelyä mm. sivustoilla <http://www.akita-dog.com/Akita Health.html> ja <http://www.akitaclub.org/health/>.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Rodun PEVISA-ohjelma

Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto pitää olla annettu yli 12 kk iässä eikä se saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi. Lonkka- ja kyynärkuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Muu rotukohtainen erityisehto: FCI:n ulkopuolisesta maasta tuodun akitan tai amerikanakitan rotu määräytyy kahden rotujärjestön nimeämän ulkomuototuomarin lausunnon perusteella. Ohjelma on voimassa vuoden 2024 loppuun.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Amerikanakitan PEVISA -ohjelman sairauksien ja vikojen sekä muiden tavattujen sairauksien kuvaus sekä niiden hoito-ohjeita on liitteessä 16.

1. Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Päivitetty 30.9.2013, ELT Anu Lappalainen

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määrittellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisuun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue

on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Taulukko 12. Suomessa käytetty FCI:n vahvistama kansainvälinen lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikko:

A ei muutoksia	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyörästynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
B lähes normaali / rajatapaus	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.
D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Taulukko 13. Lonkkanivelten tutkimustulokset 2015 - 2018 lausuntovuoden mukaan (poimittu Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 13.12.2018 HK)

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2015	28	14	10	6	0	58
2016	17	9	13	8	0	47
2017	22	15	11	12	1	61
2018	27	8	10	4	0	49
Yhteensä	94	46	44	30	1	215

Vuosi	A	B	C	D	E
2015	48%	24%	17%	10%	0%
2016	36%	19%	28%	17%	0%
2017	36%	25%	18%	20%	2%
2018	55%	16%	20%	8%	0%
Yhteensä	44%	21%	20%	14%	0%

Ajanjaksolla tutkituista koirista 65 %:lla on ollut terveet lonkat. Periytymistapa on polygeeninen eli monien geenien yhteisvaikutuksen tulosta. Perimän lisäksi kasvuiän ympäristöllä on tärkeä vaikutus kehittyvään lonkkaniveleen nopeakasvuilla ja raskasrakenteisilla roduilla kuten amerikanakitalla.

PEVISA -vaatimus pentujen rekisteröintiin rodulla on, että jalostukseen käytettävällä koiralla on virallinen lonkkakuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä ja astutushetkellä valmiiksi lausuttu. Kennelliiton jalostusstrategian mukaan E -lonkkaisten koirien jälkeläisiä ei rekisteröidä. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännön mukaan paritettaessa C-lonkkaista koiraa on sen parituskumppanin oltava lonkkatulokseltaan A eikä D- lonkkaisia koiria tule käyttää jalostukseen.

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on otettu mukaan sieltä tilastoja. Siellä sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi. USA:n OFA – tilastoon on kirjattu vuoden 1974 alusta vuoden 2015 loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 17 014 lonkkien osalta tutkitun akitan tiedot. Japanilaisen tyyppin osuus näistä on kuitenkin pieni (arviolta alle 10 %).

Englannissa rekisteröidään runsaasti akitoja, ja nykyisin siellä akitarotuun rekisteröitävät koirat ovat FCI:ssä amerikanakitoja. British Veterinary Association (BVA) on rekisteröinyt vuosina 1991 – 2014 akitoille 1146 lonkkaniveleen tutkimusta. Ennen vuotta 2006, jolloin Englannissa tehtiin rotujako akitan ja amerikanakitan välillä, tuloksissa ovat mukana myös japanilaisen tyyppin eli FCI:n rodun akita (255) tulokset. Näissä 15 vuoden aikana tehdyissä tutkimuksissa ovat tulokset vaihdelleet 0-91 välillä, ja mediaani on ollut 7. Viiden viimeisen vuoden aikana mediaani on ollut 6. Mediaani kertoo sen koiran tuloksen, jolla on yhtä monta koiraa/tulosta sekä huonommalla että paremmalla puolella.

Kolmas kansainvälisessä käytössä oleva lausunto on Pennsylvanian yliopistossa USA:ssa kehitetty, etenkin nuorille koirille soveltuva PennHip-lausunto.

Ulkomaisten koirien lonkkalausunnot Kennelliitossa

Suomessa rekisteröitävillä tuontikoirilla tulee jalostuskäyttöä varten olla FCI:n kuvausohjeen mukainen lonkkalausunto. Viralliset, FCI:n kuvausohjeen mukaiset lausunnot hyväksytään kaikista koirista. Lausunnosta tulee aina käydä ilmi, että koira on ollut tunnistusmerkitty kuvaushetkellä.

Jos astutus tapahtuu ulkomailla tai tuontispermalla, tai jos kyseessä on Koirarekisteriohjeen mukainen jalostuslaina (koira, jonka omistaja asuu ulkomailla; jalostusoikeus voi olla luovutettu Suomessa asuvalle henkilölle), hyväksytään FCI:n kuvausohjeen mukaisten lausuntojen lisäksi myös OFA-, BVA- ja PennHip-lausuntoja, jos voidaan osoittaa, että koira on kuvaushetkellä ollut tunnistusmerkitty. Lausunnot hyväksytään [rotukohtaisen PEVISA-ohjelman](#) mahdollisen raja-arvon puitteissa. OFA:n preliminary-lausunnot (esilausunto) hyväksytään, jos koira on kuvaushetkellä täyttänyt Suomessa vaaditun alaikärajan.

FCI	OFA	BVA	PennHip
A	Excellent	0-4 (max 2 pistettä/lonkka)	max 0,3
B	Good	5-10 (max 5 pistettä/lonkka)	0,31- 0,4
C	Fair	11-20 (max 10 pistettä/lonkka)	0,41- 0.5

2. Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

ELT Anu Lappalainen, 2010

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (*processus coronoideus*) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (*condylus humeralis*) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (*processus anconaeus*). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Suomessa kyynärnivelukuvien arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Taulukko 14. Suomessa arvostelussa käytetty IEWG:n esittämä kansainvälinen kyynärniveldysplasian arvosteluasteikko:

0	Ei muutoksia.
1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (<i>processus anconaeus</i>) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia värttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (<i>processus coronoideus</i>) ja/tai lievää epämuotoisuutta.
3 voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus. Kiinnittymätön <i>processus anconaeus</i> .

Taulukko 15. Kyynärniveltulokset 2015 - 2018 lausunтовuoden mukaan (poimittu jalostustietojärjestelmästä 13.12.2018 HK)

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2015	143	55	2	0	2	59
2016	91	30	3	0	0	33
2017	116	8	0	0	0	8
2018	79	0	0	0	0	0
Yhteensä	429	93	5	0	2	100

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2015	41%	93%	3%	0%	3%
2016	36%	91%	9%	0%	0%
2017	7%	100%	0%	0%	0%
2018	0%				
Yhteensä	23%	93%	5%	0%	2%

Tutkittujen koirien määrä tarkastelujaksolla on 23 % ajanjaksolla syntyneistä pennuista. Ajanjaksolla tutkituista 7 % on ollut sairaita. Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymistapa on polygeeninen eli useiden geenien ohjaama. Perimän lisäksi kasvuiän ympäristöllä on tärkeä vaikutus kasvuhäiriön kehittymiseen. Liian nopea kasvu edesauttaa kasvuhäiriöiden kehittymistä. Amerikanakitalla normaalin kasvunopeuden tulisi sen nopeimmassa vaiheessa uroksilla olla keskimäärin noin kilo viikossa, nartuilla hieman vähemmän. Amerikanakitin kasvu on liian nopeaa, jos sille tulee painoa enemmän kuin keskimäärin 1,6 kg viikossa, ja tätä suuremmat kasvunopeudet altistavat koiran kasvuhäiriöille.

PEVISA -vaatimus pentujen rekisteröintiin rodulla on, että jalostukseen käytettävällä koiralla on virallinen kyynärkuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä ja astutushetkellä valmiiksi lausuttu. Kennelliiton Koirarekisteriohjeen mukaan kyynärlausuntutuloksen 3 saaneen koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännön mukaan jalostukseen tulee käyttää vain kyynärtuloksen nolla saaneita koiria.

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on otettu mukaan sieltä tilastoja. USA:n OFA –tilastoon on kirjattu vuoden 1974 alusta vuoden 2015 loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 2448 kyynärnivelten osalta tutkitun akitan tiedot. Japanilaisen tyyppin osuus näistä on kuitenkin pieni (alle 10 %).

Kyynärnivelen arvosteluasteikko USA:ssa:

Normaali kyynärniveli: ei muutoksia.

Grade I Elbow Dysplasia (aste I): Kyynärlisäkkeen (processus anconeus) muutokset vähäisiä (alle 2 mm).

Grade II Elbow Dysplasia (aste II): Kyynärlisäkkeessä luun ylimääräistä kasvua (2-5 mm), rustossa muutoksia (trochlear notch sclerosis).

Grade III Elbow Dysplasia (aste III): Selvästi havaittava degeneratiivinen nivelsairaus, kyynärlisäkkeessä luun ylimääräistä kasvua yli 5 mm.

”Normaali”- tulos on USA:ssa saatu 98,6 %:lle tutkituista akitoista. Dysplasian I aste on USA:ssa todettu 1,0 %:lla, II aste 0,1 %:lla ja III aste 0,2 %:lla. (lähde: akc.org –sivuston OFA-sivuilta2016).

3. Silmäsairaudet

Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet

ELL Päivi Vanhapelto ja ELT Anu Lappalainen

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia.

Perinnöllinen harmaakaihi

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Muita silmäsairauksia

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, ja tämä saattaa vaikuttaa koiran näkökykyyn. TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistyvästi. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimmässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä. Vakavammissa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Dobermannilla autosomaali dominantti periytyvyys, jossa epätäydellinen penetraatio.

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla.

Linssiluksaatio (primääri) on perinnöllinen silmäsairaus joillakin roduilla (pääasiassa pienet terrierirodut). Se tarkoittaa linssin siirtymistä normaalilta paikaltaan joko etukammioon sarveiskalvon taakse tai takakammioon lasiaiseen. Linssiluksaatio aiheuttaa silmään voimakasta kipua, värikalvon tulehdusta ja usein myös silmän sisäisen paineen nousua (glaukooma). Linssiluksaation hoito on leikkaushoito. Linssiluksaation epäillään periytyvän autosomaalisesti resessiivisesti.

Distichiasis / ektooppinen cilia (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) tarkoittaa ylimääräisiä ripsiä, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaaliin ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti

sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita.

Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaiseihin ja vakaviin muotoihin.

Perinnöllinen korneadystrofia tarkoittaa esimerkiksi rasvakristallien kerääntymistä sarveiskalvon keskiosiin, sen pinta- ja keskikerrokseen, ovaalin muotoiseksi samentumaksi. Tämän tyyppinen sarveiskalvon dystrofia on perinnöllinen sairaus esimerkiksi siperian huskylle. Sairauden epäillään periytyvän autosomaali resessiivisesti.

Glaukooma on ryhmä sairauksia, joissa verkkokalvon ns. ganglionsolut kuolevat, näköhermon keskiviiva rappeutuu ja näköhermonpää laajenee. Tämä aiheuttaa vähitellen näkökyvyn menetyksen. Muutoksiin liittyy mitattava silmän sisäisen paineen nousu. Hoitona käytetään lääke- ja leikkaushoitoa. Kuitenkaan mikään hoito ei ole sairautta ja oireita lopullisesti parantava. Primääriä glaukoomaa epäillään perinnölliseksi useilla roduilla. Erilaisia periytymismekanismia on esitetty.

Entropion eli silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta.

Ektropion eli silmäluomen perinnöllinen ulospäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta.

Taulukko 16. Silmätauti-diagnoosien tallennusohje.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä näkyvät kaikki eläinlääkärin tutkimuksen yhteydessä perinnölliseksi oletamat silmätauti-diagnoosit, joiden lausunnot tallennetaan Kennelliiton tietokantaan seuraavasti:

Ei todettu perinnöllisiä silmätauteja	Koiralla ei ole todettu minkään silmätaudin oireita.
Sairaus: todettu	Koiralla on todettu lausunnossa mainittu sairaus.
Sairaus: avoin	Koiralla on todettu lausunnossa mainittuun synnynnäiseen sairauteen viittaavia oireita, mutta muutokset ovat epätyypillisiä.
Sairaus: epäilyttävä	Koiralla on todettu vähäisiä tai epätyypillisiä lausunnossa mainitun, ei-synnynnäisen sairauden oireita. Suositellaan uusintatutkimusta esimerkiksi vuoden kuluttua.

Tutkimuksen yhteydessä havaitut lisähuomiot ei-perinnöllisistä muutoksista sekä periytymiseltään epäselvät sairaudet eivät näy julkisessa tietokannassa.

Taulukko 17. Silmätutkimustilasto 2014 - 2018, tutkimusten määrät sekä annetut diagnosit ja niiden määrät (poimittu jalostustietojärjestelmästä 13.12.2018 HK)

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2014	121	31	26%	31	100%
2015	143	52	36%	47	90%
2016	91	24	26%	23	96%
2017	116	5	4%	5	100%
2018	79	0	0%	0	

Diagnoosi	Esiintymä
Distichiasis, todettu	1
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	106
Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, todettu	2
RD, multifokaali, todettu	1
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu	3
Silmämuutosten vakavuus, kohtalainen	1
Silmämuutosten vakavuus, lievä	3
Trichiasis, todettu	1

Tarkastelujaksolla on todettujen vakavien silmätautien määrä ollut vähäinen. Monet vakavat silmäsairaudet kuten esimerkiksi silmäluomen sisäänpäin kiertyminen (vakava entropium) ja pienisilmäisyys aiheuttavat kipua ja vaikuttavat koiran jokapäiväiseen elämään voimakkaasti elämän laatua heikentäen. Silmäluomen kiertymät sekä macroblepharon periytyvät tiettävästi polygeenisesti eli monien geenien ohjaamana, jolloin kahden oireettoman koiran jälkeläinen voi saada niin suuren määrän tähän liittyviä geenejä, että tauti puhkeaa näkyväksi. PRA ja GRD haittaavat koiran näkökykyä, mutta niistä ei aiheudu silmään kipua. Pienisilmäisyys ja PRA periytyvät tiettävästi yhden resessiivisen geenin kautta.

PEVISA -vaatimuksena rodulla on, että jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen silmätarkastuslausunto, joka on annettu yli 12 kk iässä ja joka ei astutushetkellä ole 24 kk vanhempi. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännössä esitetään lisävaatimuksia. Jalostukseen ei tule käyttää sellaista koiraa, jolla on todettu perinnölliseksi luokiteltava sairaus tai vika tai jota on sellaisen sairauden tai vian vuoksi kirurgisesti operoitu (esim. entropium). Jalostukseen ei tule käyttää koiraa, jolla on todettu jokin seuraavista perinnöllisistä silmäsairauksista: PRA, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, vakava-asteinen entropion, PHTVL/PHPV aste 2-6. Jos jalostukseen käytettävällä koiralla on todettu jokin lievempi silmämuutos kuten lievä entropion, ektropion, makroblepharon, MRD, GRD, PPM, cilia aberranta/distichiasis, PHTVL/PHPV aste 1, tulee sen parituskumppanilla sekä tämän vanhemmillä ja sisaruksilla olla terveet silmät.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Kasvattajille on tehty kysely muista kuin PEVISA -ohjelmaan kuuluvista todetuista sairauksista ja vioista 17.4.2016. Kyselyyn vastasi 64 kasvattajasta 41 kpl eli 64 %. Vuosien 2000 - 2015 välisenä aikana on Suomessa kasvatettu 1371 rekisteröityä pentua. Kyselyyn vastanneet kasvattajat ovat kasvattaneet kyseisenä aikana 952 pentua, mikä on 69 % tuona aikana kasvatetuista pennuista. Alla sairauksien yhteydessä viitataan tähän kyselyyn Suomessa todettujen tapausten osalta.

1. Perinnölliset selkämuutokset

Artikkelissa kerrotaan niistä selkämuutoksista, joista on mahdollista saada Kennelliiton antama terveystutkimuslausunto. Tällaisia muutoksia ovat mm. spondyloosi (Sp), välimuotoinen lanne-ristinikama (LTV) ja muut nikama-anomaliat (VA). Spondyloosilausuntoja on annettu kaikille roduille 1.7.2012 alkaen, muita 1.6.2013 alkaen kuvatuille koirille. Selkätutkimuksen voi suorittaa virallisena 24 kk iässä. Kennelliiton jalostusstrategian mukaan vain kliinisesti tervettä koiraa voidaan käyttää jalostukseen. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännössä vaaditaan lisäksi, että jos jalostukseen halutaan käyttää koiraa, jolta on tutkittu selkä virallisesti ja jonka selässä on todettu lieviä tai kohtalaisia muutoksia, on se paritettava näiden muutosten osalta terveeksi tutkitun koiran kanssa.

Spondyloosi, ELT Anu Saikku-Bäckström

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta bokseilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla. Spondyloosi on todettu perinnölliseksi sairaudeksi bokseilla (perinnöllisyys 0,42–0,62), joten sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla.

Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella, joten rinta- ja lannerangasta otetut sivukuvat ovat riittäviä kartoituskuvaamisessa. Spondyloosin suositeltava kuvausikä bokseilla on 2 vuotta, jolloin ikääntymismuutoksia ei vielä ole, mutta perinnölliset muutokset ovat ehtineet muodostua. Vanhalle koiralle sallitaan hieman enemmän muutoksia kuin saman lausunnon saavalle nuorelle koiralle, mutta eri-ikäisten koirien lausuntoja on vaikea verrata suoraan, koska ikääntymismuutosten osuutta on hankalaa arvioida. Kuitenkin kannattaa muistaa, että spondyloosi on etenevä sairaus, joten puhdas selkä tai vain lievät muutokset vanhemmalla koiralla on jalostuksellisesti erittäin merkittävä löydös.

Spondyloosin periytymismekanismia ei tarkkaan tiedetä, joten voidaan noudattaa yleistä vastaavanlaisten sairauksien jalostuksesta annettua suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koiraa pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain lieviä muutoksia. Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavat yksilöt tulisi sulkea pois jalostuksesta. Sukua tulee katsoa laajemminkin eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida

koiran perimän ja ilmiäsuun vaikutuksen arvioimiseksi. On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi.

Taulukko 18. Spondyloosin arvostelussa käytettävä asteikko (1.6.2013 alkaen):

SP0, puhdas	Ei muutoksia
SP1, lievä	Todetaan < 3 mm piikkejä korkeintaan 4 nikamavälissä tai > 3 mm piikkejä korkeintaan 3 nikamavälissä tai saareke korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP2, selkeä	Todetaan silloittuma (täysi tai vajaa) korkeintaan 2 nikamavälissä ja/tai suuria saarekkeita korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP3, keskivaikea	Todetaan silloittumia (täysiä tai vajaita) ja/tai suuria saarekkeita 3–7 nikamavälissä.
SP4, vaikea	Edellisiä vakavammat muutokset

Lausunnossa otetaan huomioon kaikki rintanikamat (1–13) sekä lannenikamat (1–7) ja ristiluu.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 5 ikävuoteen saakka. Tämän jälkeen arvostelussa otetaan huomioon koiran ikä siten, että 5–7 vuotiaalla koiralla jätetään huomioimatta yksi silloittuma ja 8-vuotiaalla tai vanhemmalla koiralla jätetään huomioimatta kaksi silloittumaa. Kuitenkin jos vanhallakin koiralla on silloittumaa, ei se voi saada SP0 lausuntoa.

Välimuotoinen lanne-ristinikama

ELT Anu Lappalainen, Helsingin yliopisto

Taulukko 19. Välimuotoisen lanne-ristinikaman arvostelussa käytetty asteikko:

LTV0	Ei muutoksia
LTV1	Jakautunut ristiluun keskiharjanne (S1–S2)
LTV2	Symmetrinen välimuotoinen lanne-ristinikama
LTV3	Epäsyyntinen lanne-ristinikama
LTV4	6 tai 8 lannenikamaa

LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta suosittelee jättämään oireilevat koirat pois jalostuksesta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–LTV4 -tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Tällaisten yhdistelmien jälkeläisiä suositellaan kuvattavaksi, jotta LTV-muutosten periytymisestä ja merkityksestä saadaan lisää tietoa.

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periyntismekanismia ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä.

Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluu ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta ("ylhäältäpäin"). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 tai 6 lannenikamaa. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se voidaan nähdä sivusuunnasta otetusta röntgenkuvasta (koira on kuvattaessa kyljellään), jossa ristiluun lisäksi näkyy koko lanneranka.

LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla, ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaivoihin on tutkimustietoa. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä ja vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma.

LTV:stä voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira. Arvostelun perusteet ja kuvaesimerkit eri asteista löydät sivun alalaidasta.

Ensimmäinen virallinen spondyloositutkimus amerikanakitalle tehtiin vuonna 2008. Vuoden 2018 loppuun mennessä oli tutkittu 7 % ajanjaksolla 2008 -2016 syntyneistä koirista. Selkätutkimuksen voi tehdä virallisena vasta kahden vuoden iässä, joten tämän prosenttiluvun nimittäjään ei ole otettu mukaan vuosina 2017 ja 2018 syntyneitä koiria. Selkäsairauksien periytymismalleja amerikanakitoilla Suomessa ei tunneta. Selkäsairaudet ovat usein kivuliaita eikä jatkuvakaan hoito aina riitä poistamaan oireita. Selän kivut alentavat koiran elämänlaatua voimakkaasti ja johtavat usein jo nuorella iällä eutanasiaan eläinsuojelullisista syistä.

Eläinlääkäri Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta (1.4.2016) saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy jonkin verran spondyloosia. Japanilaisen tyypin osuus tutkituista koirista on pieni ja tulokset vastannevat lonkka- ja kyynärkuvaustuloksia, jolloin japanilaisten osuus saaduista tuloksista on n. 10%.

Taulukko 20. Spondyloositolasto 2008 -2018 (poimittu jalostustietojärjestelmästä 13.12.2018 HK

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	Yhteensä
2008	182	1	0	0	1	0	2
2009	152	5	0	0	0	0	5
2010	183	6	1	4	1	0	12
2011	111	6	0	0	0	0	6
2012	179	11	0	2	0	0	13
2013	123	15	1	0	0	0	16
2014	121	9	1	1	0	0	11
2015	143	15	1	2	0	0	18
2016	91	2	1	0	0	0	3
2017	116	0	0	0	0	0	0
2018	79	0	0	0	0	0	0
Yhteensä	1480	70	5	9	2	0	86

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4
2008	1%	50%	0%	0%	50%	0%
2009	3%	100%	0%	0%	0%	0%
2010	7%	50%	8%	33%	8%	0%
2011	5%	100%	0%	0%	0%	0%
2012	7%	85%	0%	15%	0%	0%
2013	13%	94%	6%	0%	0%	0%
2014	9%	82%	9%	9%	0%	0%
2015	13%	83%	6%	11%	0%	0%
2016	3%	67%	33%	0%	0%	0%
2017	0%					
2018	0%					
Yhteensä	6%	81%	6%	10%	2%	0%

2. Allergiat ja herkkämahaisuus

ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koira ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi ihollaan ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärykset), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito.

Allergioiden ja herkkämahaisuuden periytymismalleja amerikanakitoilla ei tunneta. Todennäköisesti näiden esiintymiseen vaikuttavat sekä perinnölliset että ympäristötekijät. Allergiat voivat olla kivuliaita, ne laskevat koiran elämänlaatua ja ne voivat vaikuttaa jopa koiran käyttäytymiseen.

Jalostukseen ei saa käyttää mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten allergiaa sairastavaa koiraa.

Suomessa on todettu kasvattajakyselyn (17.04.2016) mukaan 26 koiralla allergioita ja 15 koiralla herkkämahaisuutta. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten allergiaa on kyselyssä todettu 2,7 % ja herkkämahaisuutta on kyselyssä todettu 1,6 %. Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy kohtuullisen usein allergioita.

1. Polven ristosidesairaudet

ELL Juha Kallio, Eläinystäväsi Lääkäri, Tampere
Suurin osa ristosidevaurioista aluksi osittaisia

Ristositeet ovat vahva, lyhyt siderakenne polvinivelen keskellä, reisiluun ja sääriluun välillä. Eturistiside on toiminnallisesti takaristisidettä tärkeämpi, koska se tukee reisiluun pään sääriluun nivelpinnalle takajalan työntövaiheen aikana. Eturistiside rajoittaa myös polvinivelen kiertoliikettä. Kun eturistiside peittää, polvinivel löystyy ja reisiluu pääsee

liukumaan taaksepäin sääriluun nivelpinnalla. Liike vaurioittaa nivelkierukoita ja rustopintoja. Ristisidevaurion seurauksena polviniveleen kehittyy nopeasti tulehdusreaktion seurauksena rappeuttava nivelrikko.

Ristisidevaurioita pidettiin aiemmin äkillisenä trauman aiheuttamana sairautena. Nykyään tiedetään, että noin 80 % ristisidevaurioista on aluksi osittaisia. Polvinivel voi aluksi olla tukeva tai löysyys on lievää. Vähitellen vaurio etenee, kun ristiside ei parane vaan pettää asteittain rappeutuessaan. Polveen kehittyy usein nivelrikkomuutoksia jo ristisidevaurion ja nivelen löysyyden edetessä.

Monet takajalan ja polvinivelen rakenteeseen, toimintaan ja aineenvaihduntaan liittyvät tekijät vaikuttavat ristisidevaurion syntyyn ja sairausalttiuteen

Takajalan puutteellinen kulmautuminen, jossa reisiluun ja sääriluun välinen kulma on sivusta katsottuna liian pieni, aiheuttaa lisärasitusta eturistisiteelle, ja sitä pidetään tärkeänä eturistisidevauriolla altistavana tekijänä. Samankaltainen liiallinen kuormitus eturistisiteelle voi syntyä myös silloin, jos sääriluun nivelpinta on taaksepäin kalteva. Lonkkien kipeytyminen lisää polvinivelten kuormitusta ja altistaa ristisidevauriolla. Muut polvinivelen sairaudet, kuten osteokondroosi ja polvilumpion luksaatio johtavat usein ristisidevaurioon: osteokondroosi voi häiritä kasvuaikana eturistisiteen normaalia kehittymistä ja myöhemmin osteokondroosiin liittyvä rustovaurio, nivelen tulehdusreaktio ja nivelrikkomuutokset johtavat eturistisiteen pettämiseen.

Ristisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen, operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen

Suurin osa eturistisidevauriolla altistavista tekijöistä liittyy koiran rakenteeseen tai muihin sairauksiin ja niiden aiheuttamaan toimintahäiriöön polvinivelessä. Tämän vuoksi myös eturistisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen sairaus. Sairauden esiintyvyys vaihtelee voimakkaasti roduttain ja jopa pentueittain. Sairauden syy voi olla rotukohtaisesti liitettävissä tiettyyn altistavaan tekijään, kuten polvilumpion luksaatioon pienillä roduilla tai osteokondroosiin isommilla roduilla. Koiralla, jolla todetaan ja hoidetaan ristisidevaurio, on noin 50 % todennäköisyys kehittää eturistisidevaurio myös toiseen polviniveleen seuraavan vuoden kuluessa. Tämäkin havainto korostaa rakenteen, yksilöllisen alttiuden ja perinnöllisen taipumuksen merkitystä vaurion synnylle yksittäisen trauman sijaan.

Ristisidevaurioita tavataan kaikenikäisillä koirilla, mutta tyyppinen esiintymisikä voi antaa viitteitä sairauden taustasyystä rodussa. Osteokondroosin yhteydessä ristisidevaurio voi oireilla jo ennen kasvun päättymistä. Joillakin pienillä roduilla valtaosa ristisidevaurioista ilmenee vanhuusvuosina, jolloin rappeuttavat yleissairaudet voivat olla merkittävä taustasy.

Sairauden perinnöllisen luonteen takia ristisidevaurion takia operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Operoidut koirat tulisi siirtää Kennelliiton jalostusstrategian mukaisesti EJ-rekisteriin. Jos koiraa on jo käytetty jalostukseen, sairausriski täytyy ottaa huomioon jälkeläisten jalostuskäyttöä suunniteltaessa.

Huomioitavaa on, että polvilumpion luksaation varalta annettava polvilausunto ei kuvaa sairastumisriskiä eturistisidevaurion suhteen. Polvilumpioluksaatioita esiintyy amerikanakitalla vain harvoin.

Polven eturistisidevamat ovat amerikanakitoilla yleisiä johtuen mm. usein niillä esiintyvistä polven liian suorasta rakenteesta (yli 135 astetta). Perimällä on suuri vaikutus ja näitä vaurioita esiintyy usein sukulinjoittain. Huonon kulmautumisen lisäksi syynä vauriolle voi olla kasvuhäiriö (OD) tai nivelen aineenvaihdunnan häiriö (immunologiset syyt, mahdolliset autoimmuunisairaudet). Eturistiside on yksi tärkeimpiä polven toimintaa stabiloivia sisäisiä rakenteita. Liian suoraan polveen liittyy usein kintereen ylisuoristumista ("popping hock"). Ristisidevaurio voi huonosti hoidettuna alentaa koiran elämänlaatua ja aiheuttaa koiralle voimakasta kipua ja tuskaa sekä johtaa koiran ennenaikaiseen eutanasiaan eläinsuojelullisista syistä.

Jalostukseen ei saa käyttää mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa kuten ristisidevammasta saanutta koiraa tai ristisiteen vuoksi operoitua koiraa. Jos toisen jalostuskoiran sukulinjassa on todettu ristisidevaurioita, tulee toisen tulla ristisiteiden osalta terveestä sukulinjasta. Tuontikoiria tulisi yhdistää vain tunnettuihin terveisiin linjoihin.

Ristisidevaurioita Suomessa on todettu kasvattajakyselyn (17.04.2016) mukaan 25 koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten ristisidevammoja on kyselyssä todettu 2,6 %.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy kohtuullisen paljon polven ristisidevammoja akitoilla.

4. Kasvaimet

Jalostukseen ei saa käyttää mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten kasvainsairautta sairastavaa koiraa.

Suomessa on todettu kasvaimia kasvattajakyselyn 2016 mukaan 18 koiralla. Näitä ovat olleet mm. nisäkasvain, luusyöpä, kiveskasvain ja aivokasvain. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten kasvaimia on kyselyssä todettu 1,9 %.

USA:ssa vuonna 2000 tehdyn omistajakyselyn mukaan syöpäsairaudet ovat olleet yleisin kuolinsyy akitoilla (sekä uroksilla että nartuilla).

5. Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairauksien periytyminen koirilla on monimutkaista eikä yli vuosikymmenen aikana kansainvälisellä tutkimuksella ole pystytty selvittämään periytyksen mallia. Ennen kuin tauti puhkeaa, on usein koiran elimistössä ollut pitkäaikaista stressireaktiota ja tämä on laukaissut autoimmuunisairauden.

Autoimmuunisairaudet alentavat koiran elämänlaatua voimakkaasti ja ne johtavat usein eutanasiaan eläinsuojelullisista syistä.

Autoimmuunisairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Kahta riskisukua ei saa yhdistää.

Suomessa on todettu seuraavia autoimmuunisairauksia vuoden 2016 kasvattajakyselyn mukaan (vastaukset 952 koirasta):

- SA eli *Sebaceous adenitis* 13 koiralla, 1,4 %:lla kasvateista.
- VKH eli uveodermatologinen oireyhtymä kahdella koiralla, todettu 0,2 %:lla kasvateista.
- *Pemfigus foliaceus* kahdella koiralla, todettu 0,2 %:lla kasvateista.
- kilpirauhasen autoimmuunisairaus yhdellä koiralla, todettu 0,1 %:lla kasvateista.
- autoimmuuniperäinen Addisonin tauti koiralla, todettu 0,1 %:lla kasvateista.

Yhdistys rekisteröi jäsenten ilmoittamat autoimmuunisairaudet, ja listat ovat nähtävissä yhdistyksen nettisivulla amerikanakita.fi. Yllämainittujen lisäksi *Myastenia gravis* –tapauksia on tullut ilmi kaksi kappaletta.

Rodulla todetuista autoimmuunisairauksista löytyy lisätietoa netistä sekä liitteestä 16.

Sissel Lyngvaerilta Ruotsin Amerikanakitakerhosta 2016 saadun tiedon mukaan Ruotsissa on todettu yksi SA –tapaus viime vuosina. Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta vuonna 2016 saadun tiedon mukaan autoimmuunisairaudet kuten SA ja VKH ovat nykyään akitoilla melko harvinaisia USA:ssa. Toisaalta näiden sairauksien diagnosointi siellä on hyvin kallista verrattuna hintoihin Euroopassa, joten tutkimuksen kallis hinta saattaa pienentää esille tulevien tapausten määrää.

6. Kilpirauhasen vajaatoiminta

ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa Suomessa on todettu kasvattajakyselyn (17.04.2016) mukaan kolmella koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952 kpl, joten kilpirauhasen vajaatoimintaa on kyselyssä todettu 0,3 %:lla kasvateista.

USA:n OFA –tilastoon on kirjattu vuoden 1974 alusta vuoden 2015 loppuun mennessä kaiken kaikkiaan 723 kilpirauhasen vajaatoiminnasta varalta tutkitun akitan tiedot. Japanilaisen tyypin osuus näistä on kuitenkin pieni (alle 10 %). Tutkimustulos on ollut normaali 81,2%:lla, kilpirauhasen autoimmuunitauti on todettu 6,4 %:lla, idiopaattinen kilpirauhasen vajaatoiminta on todettu 0,1 %:lla ja lopuilla 12,3 %:lla syy on ollut tuntematon. Tiedot on poimittu akc.org –sivuston OFA –osuudesta vuonna 2016. Myös eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta vuonna 2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy kohtuullisen usein kilpirauhasen vajaatoimintaa akitoilla, ja hänen mukaansa osa näistä oireista on peräisin kilpirauhasen autoimmuunisairaudesta aiheuttamasta vajaatoiminnasta.

7. Addisonin tauti

Lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoimintaa kutsutaan Addisonin taudiksi.

Suomessa on vuoden 2016 kasvattajakyselyn mukaan todettu Addisonin tauti yhdellä koiralla (0,1 %:lla kasvateista).

8. Mahalaukun laajentuma ja kiertymä

Mahalaukun laajentuman ja kiertymän periyymistapaa amerikanakitalla ei tunneta. On arveltu, että nuorena esiintyvä kiertymä on osoitus perinnöllisestä alttiudesta. Mahalaukun laajentumaa ja kiertymää on todettu Suomessa kasvattajakyselyn (17.4.2016) mukaan 11 koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten mahalaukun laajentumaa ja kiertymää on kyselyssä todettu 1,2 %:lla kasvateista.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta (1.4.2016) saadun tiedon mukaan mahalaukun laajentumaa ja kiertymää esiintyy akitoilla USA:ssa toisinaan. Vuonna 2000 tehdyn omistajakyselyn mukaan mahalaukun laajentuma ja kiertymä on ollut USA:ssa uroksilla toiseksi yleisin kuolinsyy ja nartuilla kolmanneksi yleisin kuolinsyy.

9. Suolentuppeutuma

Suolentuppeutumana periyymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa, mutta sitä on Suomessa kasvattajakyselyn (17.4.2016) mukaan todettu 7 koiralla. Suoli on tuppeutunut useimmiten ohutsuolen (ileumin) ja paksusuolen yhdistymiskohdassa. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on 952, joten suolentuppeutumaa on todettu 0,7 %:lla kasvateista.

On suositeltavaa joko jättää operoitu koira pois jalostuskäytöstä tai yhdistää se sellaiseen sukuun, jossa suolentuppeutumaa ei varmasti ole esiintynyt, koska sairaudella saattaa olla perinnöllinen tausta amerikanakitalla.

10. Koiran epilepsia

ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma

Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko

loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsiakohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoa lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan.

Epilepsian periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa. Monilla roduilla epilepsian on todettu periytyvän resessiivisesti.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten epilepsiaa sairastavaa koiraa.

Epilepsiaa on todettu Suomessa kasvattajakyselyn 17.4.2016 mukaan 5 koiralla. Kyselyyn vastanneiden kasvattajien kasvattien kokonaismäärä on ollut 952, joten epilepsiaa on kyselyssä todettu 0,5 %:lla kasvateista.

Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta v.2016 saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy akitoilla epilepsiaa toisinaan.

11. Haiman vajaatoiminta

Haiman vajaatoiminnan periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa.

Suomessa on todettu haiman vajaatoiminta vuoden 2016 kasvattajakyselyn mukaan kolmella koiralla (0,3 %:lla kasvateista).

Sissel Lyngvaerilta Ruotsin amerikanakitakerhosta vuonna 2016 saadun tiedon mukaan Ruotsissa on todettu yksi haiman vajaatoiminta amerikanakitalla hiljattain.

12. Degenaratiivinen myelopatia

Degeneratiivinen myelopatia, lyhenne DM, on perinnöllinen selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa takapään heikkouteen ja lopulta halvausoireisiin tyypillisesti 8 - 14-vuotiailla koirilla.

Degeneratiivisen myelopatian periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa.

Suomessa on vuoden 2016 kasvattajakyselyn mukaan todettu degeneratiivinen myelopatia kahdella koiralla (kyselyssä 0,2 %:lla koirista). DM-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

13. Sydänsairauksia

ELT Maria Wiberg 2016

Sydänultraäänitutkimus tehdään Kennelliiton sydäntutkimusohjeen mukaisesti aina kaikkien sydänsairauksien varalta, ja tulokset merkitään samaan sydäntutkimuslomakkeeseen.

Seuraavassa esitellään joitakin yleisimpiä synnynnäisiä sydänsairauksia lyhyesti.

Patent ductus arteriosus (PDA)

- sikiökautinen suonyhteys jäänyt aortan ja keuhkovaltimon väliin
- aiheuttaa nuorella iällä vasemmanpuoleisen sydämen vajaatoiminnan
- auskultaatiossa tyypillinen jatkuva, konemainen sivuääni vasemmalla edessä
- ultraäänitutkimus vahvistaa diagnoosin
- amerikankaitoilla ei ole Suomessa todettu PDA:ta

Kammioväliseinäjäreikä (*ventricular septal defect, VSD*)

- kammioiden välinen reikä
- pieni reikä ei yleensä vaikuta elämänlaatuun; mitä suurempi reikä sen todennäköisemmin aiheuttaa oireita
- aiheuttaa systolisen sivuäänen oikealla ja vasemmalla (jo pentuna)
- erotus muista sivuäänen aiheuttajista ja diagnoosi ultraäänitutkimuksella
- yhdellä amerikanakitalla on todettu Suomessa kammioväliseinäjäreikä

Eteisväliseinäjäreikä (*atrial septal defect, ASD*)

- eteisten välinen reikä
- pieni reikä ei yleensä vaikuta elämänlaatuun; mitä suurempi reikä sen todennäköisemmin aiheuttaa oireita
- voi aiheuttaa systolisen sivuäänen oikealla ja vasemmalla (jo pentuna), ei aina aiheuta
- diagnoosi ultraäänitutkimuksella
- eteisväliseinäjäreikiä ei ole todettu Suomessa amerikanakitalla

Eteiskammioläppien synnynnäiset rakennemuutokset Mitraalidysplasia (MD)

- vasemman eteiskammioläpän rakeenvika aiheuttaa läppävuodon
- auskultaatiossa systolinen sivuääni
- erotus muista sivuäänen aiheuttajista ultraäänitutkimuksella (läpän rakenteelliset muutokset, läppävuoto)
- erotus hankitusta myksomatoottisesta läppärappeumasta (kuultavissa jo pentuna)
- Suomessa ei ole todettu amerikanakitalla mitralidysplasiaa

Trikuspidaalidysplasia (TD)

- oikean eteiskammioläpän rakennevika, läppävuoto oikealla
- auskultaatiossa systolinen sivuääni oikealla (jo pentuna)
- diagnoosi ultraäänitutkimuksella (läpän rakenteellinen muutos, läppävuoto)
- perinnöllinen joillakin roduilla
- Suomessa ei ole todettu trikuspidaalidysplasiaa amerikanakitalla

Dilatoiva kardiomyopatia (DCM)

ELT Maria Wiberg 2016

Dilatoiva kardiomyopatia on sairaus, jossa sydänlihaksen etenevä rappeuma johtaa sydämen vasemman kammion laajentumiseen ja pumppausvoiman pettämiseen. Sairaus saattaa johtaa sydämen vajaatoimintaan ja koiran ennenaikaiseen menehtymiseen. Dilatoivaa kardiomyopatiaa esiintyy tyypillisesti isoilla koiraroduilla kuten dobermanni, irlanninsusikoira, tanskandoggi ja bokseri. Monilla roduilla sairaus on todettu perinnölliseksi tai sen perinnöllisyyttä epäillään. DCM ei ole synnynnäinen sairaus. Se ilmenee yleisimmin keski-ikäisillä ja vanhemmilla koirilla. Sitä esiintyy myös nuoremmilla koirilla. DCM ilmenee eri roduilla eri tavalla. Tyypillistä kaikille roduille kuitenkin on, että muutokset ovat todettavissa 2 – 3 vuotta ennen oireiden ilmenemistä. Sydänlihasku muutokset todetaan ultraäänitutkimuksella vasemman kammion laajenemisena ja supistumisvireyden laskuna. Joillakin roduilla todetaan sairauteen liittyviä rytmihäiriöitä, joko kammiolisälyöntisyyttä tai eteisvärinää. Rytmihäiriöt todetaan sydänfilmitutkimuksella. Rytmihäiriöitä voi esiintyä ilman ultraäänellä todettavia muutoksia tai niitä ennen tai yhtäaikaisesti niiden kanssa. Rotukohtaiset vaihtelut tulee ottaa huomioon seulontatutkimuksia laadittaessa (PEVISA:n ja JTO:n tutkimusvaatimukset ja -suositukset jalostuskoirille). Oireina sydänlihasrappeuman aiheuttamassa vajaatoiminnassa ovat rasituksensietokyvyn alentuminen sekä nesteen kertyminen keuhkoihin, mikä ilmenee yskänä ja hengitysvaikeuksina. Rytmihäiriöistä kammioperäiset rytmihäiriöt voivat olla henkeä uhkaavia ja saattavat johtaa äkkikuolemaan ilman edeltäviä oireita. Kennelliiton sydäntyöryhmä on määritellyt DCM:n diagnoosikriteerit, jotka perustuvat tieteellisiin julkaisuihin. Kriteereitä päivitetään tarpeen mukaan, kun uutta tietoa julkaistaan. Kennelliiton hyväksymät sydänultraäänilääkärit käyttävät sydäntutkimuksissa näitä yhtenäisiä kriteereitä. Sydämen ultraäänitutkimus kertoo sydämen kunnan tutkimushetkellä, ja se on voimassa vuoden. Koiran tulee olla tutkittaessa vähintään vuoden ikäinen.

Yhdelle amerikanakitalle on merkitty kuolinsyyksi dilatoiva kardiomyopatia (DM).

Neljälle amerikanakitalle on merkitty jalostustietojärjestelmässä kuolinsyyksi muu sydänsairaus.

Amerikanakitoilla Ruotsissa todettuja muita diagnooseja:

Muiden maiden sairaustilastoista on hyvin vähän tutkittua tietoa saatavilla. Ruotsissa vakuutusyhtiö Agria on tilastoinut vakuutettujen amerikanakitoiden sairauksia, ja yhtiön eläinlääkäriltä Marika Melamieheltä saadun tiedonannon mukaan Ruotsissa eläinlääkärikäyntien tulositynä on amerikanakitoilla suhteellisesti suurempi riski muihin rotuihin verrattuna:

- 1) Ylempien virtsateiden (munuaiset) ongelmat
- 2) Tassuihin/kynsiin liittyvät infektiot/tulehdukset
- 3) Autoimmuunisairaudet (kilpirauhanen, *diabetes mellitus*)

Vakuutettujen koirien vähäisen lukumäärän takia ei tämän tarkempia analyseja toistaiseksi ole saatu tehtyä.

Perinnölliset ja/tai synnynäiset viat:

1. Piilokiveksisyys

Piilokiveksiseltä täysikasvuiselta urokselta ei löydy molempia kiveksiä normaalisti kivespussista. Piilokives ei haittaa koiran jokapäiväistä elämää, ellei siihen kehity kiveskasvainta. Kun kives ei ole kivespussissa, se on liian lämpimässä ympäristössä, ja tämä on altistava tekijä kiveskasvaimen kehittymiselle. Kasvaimen muodostumisen välttämiseksi on suositeltavaa, että piilokiveskoirat kastroidaan.

Koiran piilokiveksisyys periytyy molempien vanhempien puolelta. Vaikka kyseessä onkin eläimelle itselleen vähäistä haittaa aiheuttava, hoidettavissa oleva ongelma, jalostuksessa tulisi karttaa koiria, joiden lähisuvussa piilokiveksisyyttä esiintyy runsaasti.

Piilokiveskoiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu piilokivespentuja 26 kpl /473 syntynyttä urospentua = 5,5 %.

2. Ylilyövät kintereet, ”popping hock”

Ylilyövät kintereet voivat esiintyä joko toisessa tai molemmissa kintereissä. Syynä ovat löysät tukirakenteet kinnernivelen ympärillä. Tila aiheuttaa ongelmia koiran liikkumiselle. Suorat kinnernivelet altistavat ylilyömiselle.

Ylilyövät kintereet alentavat koiran elämänlaatua.

Jalostukseen ei saa käyttää koiraa, jolla on vakava rakenteellinen virhe kuten ylilyövät kintereet.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu 11 pennulla ylilyövät kintereet 952 pennusta = 1,2 %.

3. Purentaviat

Purentavikoja amerikanakitalla ovat yläpurenta ja alapurenta. Liian kapea alaleuka on myös vakava suun alueella amerikanakitoilla esiintyvä vika. Näiden vikojen geneettinen tausta on todennäköisesti polygeeninen eli niihin osallistuvat useat geenit, jotka peritään molempien vanhempien puolelta.

Normaali purenta on leikkaava, ts. alaleuan etuhampaiden etureuna koskettaa kevyesti yläleuan etuhampaiden kärjen sisäpintaa. Hyväksytyt purenta on myös tasapurenta.

Useimmiten purentaviat ovat niin lieviä, että koira voi elää normaalia elämää purentaviasta huolimatta. Purentavika voi myös olla niin vakava, että se johtaa pennun eutanasiaan.

Purentaviat (ala- ja yläpurenta) ovat hylkääviä virheitä eikä purentavikaista koiraa suositella käytettäväksi jalostukseen.

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu 10 purentavikaista pentua 952 pennusta =

1,1 %.

4. Kuurous

Amerikanakitalla esiintyy synnynnäistä kuuroutta. Kuurouden periytymismallia amerikanakitalla ei tunneta, mutta useilla roduilla se liittyy valkoisuuteen. Taitavan omistajan avulla voi huonosti kuuleva tai kuuro koira pärjätä jokapäiväisessä elämässä hyvin eikä kuurous välttämättä alenna koiran elämänlaatua.

Huonosti kuulevia tai kuuroja koiria ei saa käyttää jalostukseen, ja ne tulee rekisteröidä EJ -rekisteriin. Kuulotutkimus voidaan tehdä jo ennen pentujen luovutusikää BAER-testillä,

Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu 6 kuuroa tai huonosti kuulevaa pentua 952 pennusta = 0,6 %.

USA on rodun kehittäjämaa ja tästä syystä ohjelmaan on etsitty tietoja AKC:n nettisivustosta. USA:ssa sekä amerikanakita että akita rekisteröidään yhä samaksi roduksi. Siellä mainitaan akita niiden rotujen joukossa, joilla kuuroutta esiintyy. Tilastoja ei kuitenkaan ole akitan osalta julkaistu. Tieto on poimittu akc.org -sivustolta 20.4.2016.

Valkopäisyys ja kuurous

Valkopäisyys tarkoittaa sitä, että pentu syntyy muuten värillisenä, mutta sen pää on valkoinen. Pään ja erityisesti korvan alueen pigmentin puutteeseen liittyvä kuurous koirilla on ollut tunnettua jo pitkään, vaikka periytymisen mallia ei olekaan saatu selville. Kaikki valkopäiset pennut eivät ole kuuroja. Valkopäisyys on voimakkaasti periytyvä ominaisuus amerikanakitalla.

Suomessa kasvattajakyselyn mukaan on todettu 5 valkopäistä pentua 952 pennusta = 0,5 %. Sissel Lyngvaer Ruotsin amerikanakitakerhosta on (1.4.2016) kertonut, että Ruotsissa on syntynyt neljään pentueeseen valkopäisiä pentuja.

5. Häntämutka

Häntämutka ei haittaa koiran jokapäiväistä elämää. Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu viisi häntämutkaista pentua 952 pennusta = 0,5 %.

Häntämutkista ei ole tutkimuksia, jotka selvästi osoittaisivat periytymismuodon. Tutkimuksia ei myöskään löydy häntämutkan vaikutuksista selkävikoihin. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta on tehnyt periaatepäätöksen, että häntämutka on lähinnä kosmeettinen virhe, jonka merkityksen jalostusvalinnassa rotujärjestö saa itse arvioida. Jos häntämutkakoira jostakin syystä halutaan käyttää jalostukseen, on se yhdistettävä vain sellaiseen koiraan, jolla itsellään tai jonka lähisuvussa ei ole häntämutkia.

6. Hammaspuutokset ja *Amelogenesis imperfecta* -kiillehypoplasia

Aikuisella koiralla on normaalissa purennassa yhteensä 42 hammasta. Yläleuassa on 2 x 3 etuhammasta (I, incisor), yksi kulmahammas (C, canine), 4 välihammasta (P, premolar) ja 2 poskihammasta (M, molar). Alaleuassa taas 2 x 3 etuhammasta, yksi kulmahammas, 4 välihammasta ja 3 poskihammasta. Ensimmäisten elinviikkojen aikana

pennuille kasvaa maitohampaat, joita on yhteensä 28. Välihampaita ei pentupurennassa ole lainkaan ja ensimmäinen pysyvä välihammas puhkeaa 4-5 kuukauden iässä. Useiden välihampaiden (P, premolar) puuttuminen heikentää leukaluun kestävyttä kyseisestä kohdasta.

Hammasvikojen havaitsemiseen ei tarvita erikoistestejä. Hammasviat ovat periytyviä. Jos jommallakummalla pennun vanhemmalla tai niiden lähisukulaisilla on todettu hammaspuutoksia, kasvaa todennäköisyys hammaspuutosten esiintymiseen pennuilla. Myös emän sairaus (ja väärä lääkitys) voivat aiheuttaa häiriöitä pentueen hampaiden kehittymiselle sikiövaiheessa.

Rotumääritelmän mukaan P1 ja M3 –hampaiden puuttumista ei huomioida. Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu hammaspuutoksia kolmella koiralla (0,3 %) ja hammaskiilteen hypoplasiaa eli vajaakehittyneisyyttä kolmella koiralla (0,3 %).

Kiillehypoplasia eli *Amelogenesis imperfecta* on perinnöllinen sairaus, jossa hampaiden kiilteen muodostuminen on puutteellista. Kiille on hampaan kova ja liukaspintainen ulkokerros, jonka tehtävänä on suojata ja vahvistaa hampaita, vähentää plakin muodostumista sekä estää bakteereiden pääsyä hampaisiin. Kiilteen muodostuminen tapahtuu jo ennen hampaiden puhkeamista eikä kiille enää uusiudu hampaiden puhjettua. Kiillehypoplasian tyypillisiä oireita ovat kiilteen ohentuminen, karhentuminen ja värjäytyminen, Sairastuneen koiran hampaiden pinnat kuluvat normaalia nopeammin iän myötä. Kiillehypoplasiaan on kehitetty amerikanakitalle geenitesti, joka on tullut kaupallisesti saataville vuonna 2018, joten kasvattajat voivat testata jalostuskoiransa ennen astutusta, kantavatko ne kiillehypoplasiaageeniä. Suomessa on todettu muutamalla koiralla kiillehypoplasiaa, ja geenitestillä on löydetty joitakin geenin kantajia.

7. Lattarinta /sammakkopentu

Sammakkopennulla, joka ei nouse jaloilleen (yleensä yksinäinen pentu), taka- ja eturaajat osoittavat sivulle ja rintakehä litistyy (lattarinta). Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu lattarinta/sammakkopentu kahdella pennulla (0,2 %).

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyytiä voi tutkia Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä oheisesta linkistä:

<https://jalostus.kennelliitto.fi/frmTerveystilastot.aspx?R=344&Lang=fi>

Kuolinsyytilasto kertoo vain Kennelliitolle ilmoitetut kuolinsyyt. Yhdistyksen tiedossa on kuitenkin se, että vanhojen koirien kuolemia ilmoitetaan jalostustietojärjestelmään todellisuutta paljon vähemmän ja että useiden koirien samoja kuolinsyytiä on tilastoitu eri kohtiin (esimerkiksi mahalaukun laajentuman ja kiertymän osalta). Nämä seikat vääristävät sekä amerikanakitoiden keskimääräistä kuolinikää että tilaston eri sairauksille antamia lukuja. Vanhojen koirien omistajat eivät usein ole enää Kennelliiton jäseniä ja tästä syystä heidän on hankala saada rekisteröityä koiransa kuolinsyytiä jalostustietojärjestelmään.

Keskimääräinen amerikanakitalle ilmoitettu kuolinikä jalostustietojärjestelmässä ajalla 1.1.2000 – 11.11.2019 on ollut 6 vuotta 7 kuukautta.

Yleisimmin esitetty kuolinsyy on ollut vanhuus (49 kappaletta). Käytöshäiriöt ovat olleet yleinen syy enimmäkseen nuorten koirien lopettamiseen (27 kappaletta). Käytöshäiriöihin lopetettujen määrä on viime vuosina hieman laskenut. Valitettavasti tilastossa ei eritellä koiralle aggressiivista ja ihmiselle aggressiivista koiraa.

Taulukko 21. Kuolinsyyt jalostustietojärjestelmässä kuolinvuoden mukaan tilastoituna, ajalla 11.11.2019, poimittu 11.11.2019 HK

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	6 vuotta 2 kuukautta	3
Iho- ja korvasairaudet	4 vuotta 8 kuukautta	5
Immunologinen sairaus	2 vuotta 7 kuukautta	9
Kadonnut	2 vuotta 9 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	8 vuotta 6 kuukautta	43
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	7 vuotta 2 kuukautta	6
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	6 vuotta 0 kuukautta	16
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	2 vuotta 9 kuukautta	27
Luusto- ja nivelsairaus	4 vuotta 10 kuukautta	34
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	6 vuotta 7 kuukautta	21
Muu sairaus, jota ei ole listalla	6 vuotta 3 kuukautta	27
Selkäsairaus	5 vuotta 7 kuukautta	12
Silmäsairaus	2 vuotta 11 kuukautta	2
Sisäeritysrauhasten sairaus	6 vuotta 10 kuukautta	4
Sydänsairaus	5 vuotta 7 kuukautta	5
Synnytysvaikeus	5 vuotta 7 kuukautta	1
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 5 kuukautta	16
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	10 vuotta 11 kuukautta	49
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	9 vuotta 1 kuukautta	7
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	6 vuotta 4 kuukautta	49
Kaikki yhteensä	6 vuotta 7 kuukautta	337

Sairauksista ja vioista yleisimpiä kuolinsyytä ajanjaksolla 1.1.2000 – 11.11.2019 ovat olleet kasvainsairaudet (43 kappaletta), luustosairaudet ja selkäsairaudet (yhteensä 44 kappaletta, luustosairauksia 33 kappaletta ja selkäsairauksia 12 kappaletta) sekä maksa- ja ruoansulatuskanavan sairaudet (21 kappaletta).

Amerikanakitoilla esiintyy erilaisia syöpäkasvaimia, jotka pahanlaatuisina esiintyessään johtavat usein kuolemaan jo keski-ikäisellä koiralla.

Kuolemaan/lopettamiseen johtaneita luusto- ja selkäsairauksia ovat olleet mm. ristisidevauriot, selkäsairaudet (spondyloosi ja LTV), vakava lonkkavika (E -lonkat) ja

vakava kyynärnivelen kasvuhäiriö (aste 3). Nämä sairaudet voivat johtaa kuolemaan jo nuorella iällä.

Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on nopeasti kuolemaan johtava sairaus, jossa nopeallakaan hoitoon pääsyllä ei voida pelastaa kuin noin puolet sairastuneista. Näistä koirista suurin osa on tilastoitu kohtaan maksa- ja ruuansulatuskanavan sairaudet sekä osa muualle kuolinsyytilastossa.

Yhdysvalloissa vuonna 2000 tehdyssä omistajakyselyssä yleisimpiä kuolinsyitä akitoilla olivat kasvainsairaudet, mahalaukun laajentuma ja kiertymä sekä luustosairaudet (noin 10 000 vastausta).

4.3.4 Lisääntyminen

Suomessa pentueisiin on pentuja syntynyt 1-12 kappaletta, keskiarvon ollessa 5 pentua. Pentueen kokoon vaikuttavat monet tekijät kuten mm. nartun ja uroksen terveys sekä astutuksen ajankohta juoksuun nähden, ja yksi keskeisimmistä pentuekokoon vaikuttavista tekijöistä on nartun perimä. Kasvattajien lähettämien pentueseurantalomakkeiden perusteella laskettu keskimääräinen astutuspäivä on ollut 14 vuorokautta juoksun alusta, keskimääräinen synnytyspäivä on ollut 59 vuorokautta astutuksesta, pentukuolleisuus on ollut 0,9 %, ja synnytyksen kesto on ollut keskimäärin 8 tuntia. Synnytyksistä 17 % on päätynyt sektioon erilaisista syistä.

Taulukko 22. Keskimääräinen pentuekoko vuosina 2000 - 2018

Vuosi	Pentueet	Pentuekoko
2000	1	5,0
2001	2	7,0
2002	2	2,0
2003	7	5,0
2004	5	5,0
2005	9	3,8
2006	14	5,8
2007	17	5,2
2008	24	6,2
2009	26	5,9
2010	26	5,2
2011	25	5,5
2012	32	4,5
2013	26	5,2
2014	22	5,5
2015	24	4,8
2016	24	4,5
2017	25	4,2
2018	23	4,1

Astumisvaikeudet

Urokset ovat yleensä hyviä astujia ja nartut hyväksyvät urokset. Jos narttu ei hyväksy

urosta tai jos uros ei halua astua narttua ja jos oikea astutusaika on varmistettu progesteronitestauksella tai testaamalla toisella uroksella, tällöin on syytä jättää astutus tekemättä kyseisellä uroksella ja kokeilla toisen uroksen kanssa. Myös nartun pitäisi olla halukas astutukseen.

Tiinehtymisvaikeudet

Kaikki astutetut nartut eivät tiinehdy. Jotkut useaankin juoksuun oikeaan aikaan astutetut nartut eivät tiinehdy. Tällaisen nartun käyttö jalostukseen ei ole suositeltavaa. Jonkun verran rodussa esiintyy jakautunutta kiimaa ("split estrus"): tällöin urokset halukkaasti voivat yrittää astua ja narttu saattaa jopa hyväksyä astumisen, mutta ovulaatiota ei tapahdu eikä narttu tällöin voi tiinehtyä.

Rodun tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että:

- sekä narttujen että urosten osalta lisääntyminen on vaivatonta
- astutukset onnistuvat vaivattomasti ilman ihmisen apua ja
- nartut tiinehtyvät hyvin.

Kasvattajakyselyssä v. 2016 ilmoitettiin 11 kasvatilla olleen lisääntymishäiriöitä (1,2 % kasvateista).

Synnytysongelmat

Yleensä amerikanakitanarttu synnyttää hyvin ja kaikki pennut syntyvät normaalissa 8 tunnissa synnytyksen alusta. Joskus synnytys pitkittyy, mutta eläviä pentuja on syntynyt joskus pitkänkin ajan kuluttua synnytyksen alusta (esim. 19 tuntia synnytyksen alusta on syntynyt elävä ja hyvinvoiva pentu). Amerikanakitoilla esiintyy kuitenkin jonkin verran synnytysongelmia, joissa tarvitaan eläinlääkärin apua.

Narttua, jolle on tehty kaksi keisarinleikkausta ilman yhtään normaalia synnytystä, ei tule käyttää jalostukseen.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Amerikanakitanartut hoitavat pentunsa erittäin hyvin ja ilman apua. On myös tapauksia, jolloin narttu ei halua pentulaatikkoon ketään avukseen, ja kasvattajankin hyväksyminen sinne voi joidenkin narttujen kohdalla olla vaikeaa.

Jos nartulle on tarvinnut tehdä sektio, kuuluu usein vuorokausi tai pari ennen kuin narttu tajuaa hoitaa pennut täysin itse.

Pentukuolleisuus

Jonkun verran pentuja syntyy kuolleena, usein joko ensimmäisenä tai viimeisenä. Pentueseurantalomakkeiden mukaan kuolleita pentuja on ollut 0,9 %. Kasvattajille tehdyn kyselyn mukaan kuolleita pentuja on syntynyt 34 yhteensä 952 rekisteröidystä pennusta eli 3,6 %. Kennelliitosta saadun tiedon mukaan rekisteröintien yhteydessä on ilmoitettu kuolleena syntyneitä pentuja 84 kpl vuodesta 2008 alkaen, jona aikana Suomessa syntyi 211 pentuetta ja 1113 pentua. Kuolleina syntyneiden pentujen prosentuaalinen osuus on tällöin ollut tuona aikana 7,5 %.

Amerikanakitoiden pentukuolleisuus on melko harvinaista pentulaatikossa. Amerikanakitantut ovat erittäin varovaisia, ja on hyvin epätodennäköistä, että pentulaatikkoon kuolisi pentuja emän makaamana. Jonkun verran pentulaatikkoon kuolleita pentuja on tutkittu kuolinsyyntä selvittämiseksi. Kasvattajille tehdyn kyselyn mukaan pentulaatikkoon kuolleita pentuja on vuosina 2000 - 2015 ollut yhteensä 952 rekisteröidystä pennusta eli 4,5 %.

Tutkittuja pentukuolleisuuden syitä (Evira) ovat olleet keuhkojen kehityshäiriö, sydänvika (reikä sydämen kammioiden väliseinässä), herpesvirustartunta, suolentuppeutuma ja kenneluskätkartunnan jälkeinen komplikaatio. Kuolinsyy on tutkittu 18 pennulla 43 kuolleesta pennusta = 42 %.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Kasvattajat lähettävät yhdistykselle pentuelomakkeissa tietoja pennuilla todetuista synnynnäisistä vioista ja epämuodostumista. Kasvattajakyselyn perusteella pennuilla on esiintynyt seuraavia synnynnäisiä vikoja ja epämuodostumia: piilokiveksisyys, hammaspuutokset, häntämutka, ylilyövät kintereet, "popping hock", purentaviat, kuurous / valkopäisyys, reikä sydämen kammioiden väliseinässä, puuttuva virtsajohdin munuaisen ja rakon välillä toispuoleisesti, selkärangan kehityshäiriö, lattarinta/sammakkopentu.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Amerikanakitoilla esiintyy seuraavia epäterveen rakenteen piirteitä:

- rintakehä altistaa mahalaukun laajentumalle ja kiertymälle;
- jäykät välikämmenet (pukinjalka)
- liian niukasti kulmautuneet, ylimenevät kintereet
- liian niukasti kulmautuneet polvet

Amerikanakitoilla on todettu seuraavia silmien sairaalloisia anatomia piirteitä:

- sisäänpäin kiertyneet luomet (entropium)
- ulospäin kiertyneet luomet (ektropium)
- liian pienet, luonnottoman syvällä olevat silmät

Amerikanakitoilla esiintyy seuraavia purentaan liittyviä vikoja:

- liian kapeat alaleuat
- ikeneen painuneet kulmahampaat
- alapurenta
- yläpurenta

Amerikanakitoilla esiintyy häntämutkia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Amerikanakitoilla esiintyvistä pitkäaikaissairauksista keskeisimpiä ovat allergiat, kasvainsairaudet sekä luustoon ja niveliin liittyvät sairaudet, jotka heikentävät koiran elämänlaatua merkittävästi ja yleensä myös lyhentävät koiran elinaikaa. Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on akuutti ja vaarallinen amerikanakitoilla usein todettu sairaus. Amerikanakitoilla on todettu useita eri autoimmuunisairauksia, jotka heikentävät koiran elämänlaatua ja yleensä lyhentävät koiran elinaikaa.

Ongelmien mahdollisia syitä

Rodun jalostuspohja on kapea maailmanlaajuisestikin, jolloin kaikki esiintyvät sairaudet ovat mahdollisia. Sairauksien kitkeminen pois kannasta on vaikeaa, mutta sairauksien esiintymisen vähentäminen on kuitenkin tavoitteena. Tuontikoirien runsas käyttö jalostukseen ei ole ainakaan vähentänyt sairauksien esiintymistä. Sairauksien kontrollointia vaikeuttaa vielä toisaalta se, että monilla esiintyvillä sairauksilla on monigeeninen tai tuntematon periytymistapa. Rodullemme on saatu vuonna 2018 ensimmäinen sairautta testaava geenitesti. Sairauksien kontrollointia vaikeuttaa geenitestien vähäisyys.

4.4. ULKOMUOTO

4.4.1 Rotumääritelmä

Ryhmä: 5

FCI:n numero: 344
Hyväksytty: FCI 29.1.2015
Kennelliitto 14.4.2015

Suomen Kennelliitto- Finska Kennelklubben ry

AMERIKANAKITA (AMERICAN AKITA)

Alkuperämaa: Japani

Kehittäjämaa: USA

KÄYTTÖTARKOITUS: Seurakoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat.

Alaryhmä 5 aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut
Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Amerikkalaisen akitan alkuhistoria on sama kuin japanilaisen akitan. Akita Matageja (keskikokoinen karhunmetsästyskoira) käytettiin vuodesta 1603 lähtien Akitan alueella taistelukoira. Vuoden 1868 jälkeen niitä risteytettiin tosa- ja mastiffiroitujen kanssa, minkä seurauksena rodun koko kasvoi, ja pystykorvatyypille ominaiset piirteet hävisivät. Koiratappelut kiellettiin vuonna 1908, mutta silti akitarotua vaalittiin ja kehitettiin kookkaana japanilaisena rotuna. Tämän tuloksena yhdeksän rodun erinomaista yksilöä nimettiin vuonna 1931 kansallisaarteiksi. Toisen maailmansodan aikana (1939 – 1945) koirien nahkoja käytettiin yleisesti armeijan vaatteissa turkiksina. Poliisi määräsi kaikki koirat armeijan käytössä olevia saksanpaimenkoiria lukuun ottamatta pyydystettäväksi ja takavarikoitaviksi. Jotkut kasvattajat yrittivät kiertää määräystä risteyttämällä koiriaan saksanpaimenkoirien kanssa. Toisen maailmansodan päättyessä akitojen lukumäärä oli vähentynyt jyrkästi.

Rotu oli jakautunut kolmeen selvästi toisistaan erottuvaan tyyppiin: 1) karhunmetsästysakita, 2) taisteluakita ja 3) paimenkoira-akita. Tämän vuoksi rodun tilanne oli hyvin sekava. Sodan jälkeen käynnistettiin elvytysohjelma, jolla pyrittiin takaisin puhtasrotuisuuteen. Dewa-linjan Kongo-Go -koirat olivat jonkin aikaa tavattoman suosittuja. Amerikkalaiset sotilaat veivät kotimaahansa palatessaan mukanaan useita Dewa-linjan akitoja, joissa oli mastiffin ja saksanpaimenkoiran piirteitä. Amerikkalaiset kasvattajat ihastuivat niihin, koska ne olivat älykkäitä ja kykenivät sopeutumaan erilaisiin oloihin. Niinpä rodun kasvattajien lukumäärä samoin kuin rodun suosio kasvoivat suuresti.

The Akita Club of America perustettiin vuonna 1956 ja Amerikan Kennelklubi (AKC) hyväksyi rodun (se merkittiin rotukirjaan ja sai oikeuden käydä näyttelyissä) lokakuussa 1972. AKC ja JKC (Japanin Kennelklubi) eivät kuitenkaan päässeet silloin yhteisymmärrykseen toistensa sukutaulujen hyväksymisestä ja siksi uusien verilinjojen

saaminen Japanista tyrehtyi. Siitä johtuen USA:n akitat kehittyivät huomattavan erilaisiksi alkuperämaan koiriin verrattuina. Amerikkalainen tyyppi on pysynyt ominaispiirteiltään muuttumattomana vuodesta 1955. Se poikkeaa jyrkästi japanilaisesta akitasta, johon risteytettiin matagiakitoja tarkoituksena elvyttää alkuperäinen puhdas rotu.

YLEISVAIKUTELMA: Suurikokoinen, vankka ja tasapainoinen koira, jolla on voimakas rakenne, tilava runko ja järeä luusto. Rodun erityispiirre on leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet korvat.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA:

- Säkäkorkeuden suhde rungon pituuteen on uroksilla 9 : 10 ja nartuilla 9 : 11.
- Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta.
- Kirsun etäisyys otsapenkereestä verrattuna otsapenkereen etäisyyteen niskakyhmystä on 2 : 3.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton.

PÄÄ: Massiivinen, kuitenkin suhteessa rungon kokoon, ylhäältä katsottuna tylpän kolmion muotoinen; koiran ollessa rauhallinen pää on rypytön.

Kallo: Tasainen ja korvien välistä leveä. Matala otsauurre ulottuu korkealle otsaan.

Otsapenger: Selvästi havaittava, ei liian jyrkkä.

Kirsu: Leveä ja musta. Lievästi vaalentunut pigmentti sallitaan ainoastaan valkoisilla koirilla, musta on kuitenkin aina toivotuin.

Kuono: Leveä, syvä ja täyteläinen.

Huulet: Mustat, eivät riippuvat. Kieli on vaaleanpunainen.

Leuat / hampaat: Leuat eivät ole pyöristyneet, vaan tylpät, vahvat ja voimakkaat. Vahvat hampaat, säännöllinen ja täysi hampaisto (P1- ja M3 -hampaiden puuttumista ei huomioida). Leikkaava purenta on toivottu, mutta tasapurenta hyväksytään.

Silmät: Tummanruskeat, melko pienet, eivät ulkonevat, lähes kolmionmuotoiset. Silmäluomet ovat mustat ja tiiviit.

Korvat: Korvat ovat tanakasti pystyssä ja pienet suhteessa pään kokoon. Korvan pituutta mitattaessa eteenpäin taivutetun korvan kärki koskettaa yläluomea. Kolmionmuotoiset, kärjestään hieman pyöristyneet, tyvestään leveät, eivät liian alas kiinnittyneet. Sivulta katsottuna korvat ovat kallistuneet eteenpäin silmiä kohti niskalinjan suuntaisesti.

KAULA: Tanakka ja lihaksikas, mahdollisimman vähän löysää kaulanahkaa, suhteellisen lyhyt ja vähitellen lapoja kohti levenevä. Korostunut niskalinja liittyy sulavasti kallon takaosaan.

RUNKO: Korkeuttaan pitempi. Nahka ei ole liian ohut, liian tiukka eikä liian löysä.

Selkä: Vaakasuora.

Lanne: Kiinteälihaksinen.

Rintakehä: Leveä ja syvä; kylkiluut ovat selvästi kaarevat ja eturinta hyvin kehittynyt.

Alalinja ja vatsa: Vatsalinja on hieman kohoava.

HÄNTÄ: Paksu ja tuuheakarvainen, korkealle kiinnittynyt ja asennoiltaan selän päällä tai kuvetta vasten; kolmeneljäosa-, yksin- tai kaksinkertainen kierre, joka aina koskettaa selkälinjaa tai painuu sen alapuolelle. Kolmeneljäosaltaan kiertyneen hännän pää laskeutuu selvästi kuvetta vasten. Hännän tyvi on paksu ja vahva. Viimeinen häntänikama ulottuu kintereeseen hännän ollessa riippuva tai alas vedetty. Hännän karvapeite on karheaa, suoraa ja tiheää, ei vähääkään töyhtöistä.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat järeäluustoiset ja edestä katsottuna suorat.

Lavat: Vahvat, voimakkaat, kohtuullisen viistot ja taakse sijoittuneet.

Välikämmenet: Hieman eteenpäin viistot, noin 15°:n kulmassa pystysuoraan nähden.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat vahvalihaksiset, leveys ja luusto ovat suhteessa eturaajoihin. Yleensä takaraajojen kannukset poistetaan (Huom. Suomessa typistyskielto).

Reidet: Vahvat, hyvin kehittyneet ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

Polvet: Kohtuullisesti kulmautuneet.

Kintereet: Matalat, eivät sisään- eivätkä ulospäin kiertyneet.

KÄPÄLÄT: Eteenpäin suuntautuneet ns. kissankäpälät; selvästi kaareutuneet varpaat. Päkiät ovat paksut.

LIIKKEET: Voimakkaat ja maatavoittavat, kohtuullisen pitkä askel ja hyvä työntö. Takaraajat liikkuvat samassa linjassa kuin eturaajat. Selkä pysyy vahvana, kiinteänä ja vaakasuorana.

KARVAPEITE

KARVA: Kaksinkertainen karvapeite. Aluskarva on tiheää, pehmeää, tiivistä ja peitinkarvaa lyhyempää. Peitinkarva on suoraa ja karheaa tai jäykkää ja rungossa melko pystyä. Päässä, raajojen alaosassa ja korvissa karva on lyhyttä. Sään ja lantion kohdalla karva on suunnilleen 5 cm pitkää, eli hieman pitempää kuin muualla rungossa. Hännässä karva on pisintä ja tuuheinta.

VÄRI: Useat eri värit kuten punainen, kellanruskea, valkoinen jne. tai jopa läiskikäs (pinto) ja juovikas (brindle) ovat sallittuja. Värit ovat kirkkaat ja puhtaat, värimerkit tasapainoisesti jakautuneet. Koiralla voi olla maski tai läsi. Yksivärisillä valkoisilla koirilla ei ole maskia. Pintovärisillä on valkoinen pohjaväri, jossa on suuria, tasaisesti jakautuneita, pään ja yli kolmanneksen rungosta peittäviä värimerkkejä. Aluskarva voi olla eriväristä kuin peitinkarva.

KOKO

Säkäkorkeus: Urokset 66 - 71 cm
Nartut 61 - 66 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

- virheellinen sukupuolileima
- kapea tai suippo pää
- puuttuvat hampaat (paitsi P1- ja M3 -hampaat)
- sini- tai mustapilkullinen kieli

- vaaleat silmät
- lyhyt häntä
- sisään- tai uloskiertyneet kynärpäät
- viitteet kauluksesta tai hapsuista
- arkuus ja äkäisyys

VAKAVAT VIRHEET:

- kevytrakenteisuus
- kevyt luusto

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- täydellinen pigmentinpuute tai pigmentttömiä alueita kirsussa (perhoskirsu)
- taittuneet, riippuvat tai laskostuneet korvat
- ala- tai yläpurenta
- sirpin muotoinen tai suora häntä
- säkäkorkeus uroksilla alle 63,5 cm ja nartuilla alle 58,5 cm.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Vuoden 2017 vuosikirja on liitteessä 13.

Taulukko 23. Näyttelykäynnit.

Vuoden 2016 näyttelykäynnit

AMERINKANAKITOJEN ARVOSTELUTULOKSET 2016								
	NARTUT	UROKSET	yht	joista =>	Väistää	Vihainen	KASV	JÄLK
ERI	204	215	419					
EH	69	61	130					
H	14	16	30		1			
T		1	1					
EVA	2	1	3					
HYL		1	1			1		
Yht.	289	295	584					
OPEN SHOW	20	16	36				1	1
KOTIKOIRA	2		2					
Yht.	22	16	38					
Pennut								
KP	31	21	52				5	2
Ei kp:tä	8	8	16					
Yht.	39	29	68					
Kaikki yhteensä	350	340	690		1	1	6	3

Vuoden 2017 näyttelykäynnit (Suvi Seppänen 6.1.2019)

Riviotsikot	U	N	JÄLK	KASV	Kaikki yht	joista =>	Vihainen	Väistää
ERI	241	244			485			
EH	79	81			160			
H	16	23			39			
T		1			1			
EVA	5	3			8			2
HYL	3	1			4		1	
	344	353			697			
TURISTI					0			
KP	2	2	1	11	16			
EI	2	1	1		4			
PENNUT					0			
KP	28	45			73			
EI	pivot	10			10			
KP:t yht	32	58	2	11	103			
Kaikki yhteensä	376	411	2	11	800			

PENNUT	37 u	55 n		92
KASV			11	11
JÄLK			2	2
AIKUISET	344 u	353 n		697
TURISTI	4 u	3 n		7
Yht	u385	n411	13	809

Rodun koirien jalostustarkastukset

Ulkomuodon jalostustarkastuksen ihannetulos on hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen kokouksessa 28.3.2018 ja rotujärjestössä 29.1.2019. Ihannetulos on liitteessä 17.

Jalostustarkastuksia on vuosina 2000 - 2015 tehty hyvin vähän, 21 kpl. Näistä hyväksytyjä on ollut viisi, varauksin hyväksytyjä 15 kpl ja hylättyjä yksi (luonteen vuoksi). Tehdyt jalostustarkastukset vuosina 2000 -2015 ovat liitteessä 11.

Yhdistyksen tavoitteena on aloittaa Kennelliiton jalostustarkastukset sekä ulkomuodon että käyttäytymisen osalta.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Ulkomuoto nykypäivänä

Ensimmäinen amerikanakitan rotumääritelmä on hyväksytty FCI:ssä 2001 ja Suomen Kennelliitossa 2002. FCI:n rotumääritelmä poikkeaa joiltain osin rodun kehittäjämaan, USA:n, käyttämästä rotumääritelmästä. Muutoksia rotumääritelmään on tehty ensin 6.5.2005 (muutos ryhmästä 2 ryhmään 5 ja rotunimi suurijapaninkoirasta amerikanakitaksi), ja viimeisimmät päivitykset rotumääritelmään on tehty 29.1.2015.

Yleisvaikutelma

Amerikanakitan tulee antaa kuva voimakkaasta, järeäluustoisesta, vahvasta ja tasapainoisesta koirasta, jolla on kohtuullisesti kulmautuneet yhdensuuntaiset raajat. Mittasuhteiltaan se on hieman korkeuttaan pidempi, ei matala- eikä korkearaajainen vaan tasapainoinen kauttaaltaan. Selkä on suora, kaula suhteellisen lyhyt ja vahva. Erityisen tärkeää on pään muoto. Rodun erityispiirre onkin leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet lähes kolmionmuotoiset tummanruskeat silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet suhteessa pään kokoon pienet tyvestään leveät ja kärjistään pyöristyneet korvat. Pienet korvat yhdessä kolmiomaisen pään kanssa muodostavat tärkeän kokonaisuuden ilmeeseen.

Toinen rodun erityispiirre on hännän kantotapa, häntä on paksu ja tuuheakarvainen korkealle kiinnittyneenä ja asennoiltaan selän päällä tai kuvetta vasten kolmeneljäsosa-, yksin- tai kaksinkertainen kierre, joka aina koskettaa selkälinjaa tai painuu sen alapuolelle. Hännän tulee ylettyä suoraksi vedettäessä koiran kintereeseen.

Karvapeitteen pitää olla kaksinkertainen ja peitinkarvan suoraa ja karheaa. Se on säänkestävää ja likaa hylkivää. Rodulla kaikki värit ovat sallittuja, ja värien laaja kirjo on rodun rikkaus. Värit ovat kirkkaat ja puhtaat, värimerkit tasapainoisesti jakautuneet. Värillisellä koiralla voi olla musta maski, mutta se ei ole pakollinen.

Tavoitteena on leikkaava purenta. Myös tasapurenta on hyväksyttävä.

Amerikanakitan liikkeet ovat voimakkaat ja maata voittavat, se liikkuu kohtuullisen pitkällä askeleella. Takaraajat liikkuvat samassa linjassa kuin eturaajat. Selkä pysyy vahvana, kiinteänä ja vaakasuorana.

Tärkeää on pitää mielessä ne peruspilarit, jotka erottavat amerikanakitan muista rodusta. Rodulle on tyypillistä karhumainen ilme, jossa on häivähdys itämaista eksotiikkaa. Amerikanakita ei saa muistuttaa mitään muuta rotua – se on ainutlaatuinen ulkonäkönsä puolesta. Kyseessä on pystykorva, jonka tulee ilmentää voimaa ja yleveyttä, olematta kuitenkaan raskas tai ympäristöstään kiinnostumaton.

Rodun käyttötarkoitus

Nykypäivänä amerikanakita luokitellaan seurakoiraksi, mutta rotumme ei silti ole tyypillinen seurakoira alkuperäisen käyttötarkoituksensa vuoksi (karhunmetsästys, koirataistelut, vartiokoira). Tästä johtuen jalostuksessa tulisi kiinnittää suurta huomiota käytettävien koirien luonteeseen ja käyttäytymiseen arkitilanteissa, sillä nyky-yhteiskunta asettaa koirillemme seurakoirana erityisvaatimuksia.

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontunteva, mukautuvainen ja peloton.

Se on tasapainoinen, uskollinen ja oppivainen. Rotu on taipuvainen dominointiin ja useimmat yksilöt ovat puolustushalukkaita, vartiointi- ja riistaviettisiä. Amerikanakitat oppivat helposti, mistä syystä ne myös kyllästyvät nopeasti, ja omistajan tulisi olla niiden koulutuksessa aina askeleen edellä ja tarjota koiralleen uusia haasteita. Amerikanakita on ihmisille kohtuullisen avoin, mutta vieraita koiria se ei yleensä hyväksy, ainakaan omalla reviirillä. Jotkut yksilöt ovat vieraita ihmisiä kohtaan pidättyväisiä johtuen rodun vartiointitaijumuksesta. Amerikanakita on uskollinen omille ihmisilleen ja kiintyy syvästi omaan laumaansa. Tästä syystä amerikanakita ei sovellu pelkäksi tarhakoiksi.

Pienessä osassa koirakantaa esiintyy luonteiden kannalta ongelmana aggressiivisuutta ihmisille. Tätä ongelmaa voidaan yrittää hallita totuttamalla pentuja erilaisiin ja eri-ikäisiin ihmisiin, tilanteisiin ja paikkoihin. Totuttaminen aloitetaan jo pentulaatikossa ja sitä jatketaan uuden omistajan luona säännöllisesti. Aggressiivisuus vieraita koiria kohtaan on amerikanakitan luonnollinen taipumus, joka yleensä on hallittavissa huolellisen pentuaikaisen sosiaalistamisen ja koiran elinikäisen kouluttamisen avulla.

Rotumääritelmän mukaan vihaisuus ja liiallinen arkuus ovat hylkääviä virheitä. Jalostukseen ei saa käyttää ihmiselle aggressiivista tai arkaa koiraa. Kahden vieraille koirille erittäin aggressiivisen ja/tai erittäin vartiointi- ja puolustushaluisen koiran yhdistämistä ei myöskään suositella.

USA:ssa rotumme kuuluu ryhmään "Working Group" ja rotuamme käytetään siellä esim. vartiointi-, metsästys- ja pelastustehtävissä (rescue), joihin se soveltuu erinomaisesti. Suomessa amerikanakitan pääasiallinen käyttötarkoitus on toimia seurakoirana, jonka kanssa harrastetaan pääasiassa näyttelyitä. Monet muut tarjolla olevat koiraharrastukset soveltuvat rodulle, kuten esimerkiksi rallytoko, agility, pelastuskoiratoiminta, vetohiihto, palveluskoirien hakuharrastukset, taakanveto ja verijälki. Käyttäytymiskoe on esikoe kaikille palveluskoiralajien koelajeille. Käyttäytymiskokeeseen amerikanakitat voivat osallistua. Palveluskoirien varsinaisiin

kokeisiin ei rodulla ole osallistumisoikeutta (jälkikokeet, hakukoe, viestikoe, etsintäkoee, suojelukoe, pelastuskoirakokeet, valjakkohiihto ja opastuskoee).

Rotumme parissa on mukana monia ihmisiä, jotka ovat hankkineet uskollisen seuralaisen ja hyvän vahtikoiran. Rodullamme on vuosisatoja pitkä historia, jolloin sitä on käytetty karhunmetsästys-, vartio- ja taistelukoirona, ja nämä ominaisuudet näkyvät edelleen jossain määrin koirien luonteissa.

Olennaista on riittävän tiedon jakaminen pentujen ostajille, jotta heillä olisi riittävä tieto ja taito kouluttaa pentu tasapainoiseksi rotunsa edustajaksi ymmärtäen rotumme alkuperäisen käyttötarkoituksen ja historian sekä nyky-yhteiskunnan vaatimukset. Tämä asettaa rotumme kasvattajat erittäin haasteelliseen ja vastuulliseen tehtävään. Tästä syystä myös kasvattajien jatkuva kouluttaminen on yhdistykselle tärkeä tavoite.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin tulee kiinnittää erityistä huomiota kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

Keskeisimmät ulkomuoto- ja rakenneongelmat:

- a) mittasuhteet; liian pitkärunkoisia ja matalaraajaisia yksilöitä tai liian korkearaajaisia yksilöitä;
- b) kulmaukset; heikosti kulmautuneet etuosat, heikosti kulmautuneet kintereet ja polvet, vastaavasti myös turhan voimakkaasti kulmautuneet kintereet, liian korkeat kintereet, ylilyövät kintereet ("popping hocks")
- c) runko ja luusto; kevytluustoisia yksilöitä, koirat esitetään ja pidetään liian lihavassa kunnossa, jolloin vähäinen luuston vahvuus korostuu
- d) pää; kauttaaltaan kapealinjaisia päitä, kookkaita korvia, liian alas tai ylös kiinnittyneitä korvia ja liian vaaleita silmiä
- e) häntä; turhan lyhyitä ja/tai huonosti kiinnittyneitä häntiä
- f) koko; sekä liian pieniä että liian suuria koiria

Ongelmien mahdollisia syitä

Jalostukseen käytettäviä koiria on niin vähän, että kasvattajien on joustettava ja tehtävä kompromisseja jalostuskoirien valinnoissa. Tästä syystä usein jalostusvalinnat joudutaan tekemään ulkomuodon kustannuksella, koska ymmärrettävästi kasvattajat ovat haluttomia joustamaan jalostuskoirien terveyden ja luonteen ominaisuuksissa. Usein ulkosiitoksissa jälkeläisten ulkomuoto poikkeaa vanhempien ulkomuodosta huomattavasti, koska rodussa esiintyy hyvin erilaisia tyyppisiä, joita yhdistettäessä voivat aiempien sukupolvien piirteet tulla esille.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Suurijapaninkoiran (Amerikanakitan) PEVISA –ohjelma on ollut voimassa vuoden 2002 alusta lähtien. 1.1.2002 alkaen vuoteen 2007 saakka oli käytössä pelkkä PEVISA –ohjelma. Suomen Amerikanakita ry. teki ensimmäisen jalostuksen tavoiteohjelman rodulle vuonna 2007, ja sen päivityksessä 2012 tarkistettiin, miten tavoitteita on siihen mennessä toteutettu. Rodun edellisten jalostuksen tavoiteohjelmien voimassaolokaudet ovat olleet 2007-2011 ja 2012-2016 -> jatkettu olemaan voimassa vuoden 2019 loppuun saakka.

Yleisesti voidaan todeta, että tavoitteisiin on päästy, koska lähes jokainen jalostukseen käytetty yksilö on tutkittu PEVISA-ehtojen mukaisesti joitain poikkeuksia lukuun ottamatta, jolloin vanhemmat on tutkittu vasta pentujen syntymän jälkeen.

5.1 Käytettyjen jalostuskoirien taso

Populaation ollessa näin pieni, ei populaatio voi olla kovin omavarainen, vaan monimuotoisuutta on jatkossakin pyrittävä turvaamaan uusilla, mahdollisimman erisukuisilla tuontikoirilla ja välttämällä uusintayhdistelmiä. Yksittäisen koiran perimä kannassa ei saisi muodostua kohtuuttoman suureksi. Jotta populaation geenipohja pysyisi mahdollisimman laajana, tulisi jalostukseen käyttää mahdollisimman monia eri yksilöitä, sekä uroksia että narttuja, ja niitä tulisi käyttää jalostukseen mahdollisimman tasaisesti. Alla on analysoitu sekä eniten käytetyn 10 uroksen että eniten käytetyn 10 nartun jälkeläistilastoa.

Kennelliiton jalostusstrategia kertoo koiran jälkeläismäärästä seuraavaa: Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven jaksolla (neljä vuotta) syntyneistä pennuista. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännön mukaan koiralla ei saa olla yhden sukupolven (=neljän vuoden) aikana enempää kuin viisi pentuetta tai 30 pentua.

Taulukko 24. 15 käytetyimmän uroksen (2010-2017) jälkeläisten terveystilastot. Poiminut Kirsi Sainio 12.12.2018.

	Uros	Pennut				Lonkat				Kynnärnivelet				Silmät			
		Pentue	Yht.	Vuod.	2. polv.	Tutk.	Sairas	Tut. %	Sairas %	Tutk.	Sairas	Tut. %	Sairas %	Tutk.	Sairas	Tut. %	Sairas %
1	GAPABO'S CHOOSE ME s. 2011	6	31	7	0	7	3	23%	43%	7	0	23%	0%	6	0	19%	0%
2	REDWITCH KODAK MOMENT s. 2010	5	28	0	5	5	1	18%	20%	5	1	18%	20%	4	0	14%	0%
3	ARTOS VOM SCHWARZENBORN s. 2010	4	24	0	28	9	0	38%	0%	9	0	38%	0%	8	0	33%	0%
4	SONDAISA HIGH FIVE s. 2009	5	21	0	38	10	9	48%	90%	10	1	48%	10%	11	2	52%	18%
5	KALLIONAHTEN DÉJA VU s. 2010	4	20	0	24	7	3	35%	43%	7	1	35%	14%	5	0	25%	0%
6	INULINE MIRU RED STAR s. 2011	3	20	0	5	6	0	30%	0%	6	0	30%	0%	5	0	25%	0%
7	BODE DEI PATRIZI ROMANI s. 2011	4	19	0	0	5	1	26%	20%	5	2	26%	40%	3	0	16%	0%
8	NEKMAR EXPRESS YOURSELF s. 2009	3	19	0	21	6	0	32%	0%	6	1	32%	17%	5	2	26%	40%
9	MIDIAN'S CHIEF s. 2011	5	17	0	6	8	7	47%	88%	8	1	47%	12%	7	2	41%	29%
10	ORIENTS PRIDE PERFECT TIMING s. 2014	3	15	8	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*
11	BLACK KURT HACHIKO s. 2010	2	14	0	0	5	0	36%	0%	5	0	36%	0%	4	0	29%	0%
12	INULINE INGLORIOUS BASTARD s. 2012	2	13	13	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*
13	GAPABO'S ILLUSION s. 2014	2	13	8	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*
14	FI MVA MIDIAN'S GOLDSMITH s. 2013	2	12	0	8	2	2	17%	100%	2	2	17%	100%	2	0	17%	0%
15	BLACK KURT SAMURAI s. 2015	2	12	12	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*

Taulukko 25. 15 käytetyimmän nartun (2010-2017) jälkeläisten terveystilastot. Poiminut Kirsi Sainio 12.12.2018

#	Narttu	Pennut				Lonkat				Kynnärnivelet				Silmät			
		Pentue	Yht.	Vuod.	2. polv.	Tutk.	Sairas	Tut. %	Sairas %	Tutk.	Sairas	Tut. %	Sairas %	Tutk.	Sairas	Tut. %	Sairas %
1	KALLIONAHTEN MILLA MAGIA s. 2010	5	26	0	7	6	3	23%	50%	6	2	23%	33%	6	0	23%	0%
2	WINSLETT'S SANDRA s. 2013	2	16	0	0	4	1	25%	25%	4	0	25%	0%	2	0	12%	0%
3	FRIENDLY FACE DESIRE s. 2012	4	15	0	0	1	0	7%	*	1	0	7%	*	1	0	7%	*
4	TRAVISTOCK TIMELESS s. 2011	3	15	0	14	6	0	40%	0%	6	1	40%	17%	6	2	40%	33%
5	DYKEBAR DARE TO DREAM s. 2010	2	14	0	5	3	0	21%	0%	3	0	21%	0%	2	0	14%	0%
6	GREAT FLAME'S FEAR THIS BEAUTY s. 2010	3	13	0	0	2	1	15%	50%	2	0	15%	0%	1	0	8%	*
7	MARA-SHIMAS A MATTER OF FAITH s. 2011	3	13	0	3	3	0	23%	0%	3	0	23%	0%	2	0	15%	0%
8	GAPABO'S IN FIRE AGAIN s. 2014	2	12	3	0	2	0	17%	0%	2	0	17%	0%	1	0	8%	*
9	WINSLETT'S INVINCIBLE s. 2010	2	12	0	13	9	3	75%	33%	8	0	67%	0%	7	1	58%	14%
10	TSUKIKAZE MERCYFUL FATE s. 2009	2	11	0	0	1	0	9%	*	1	0	9%	*	1	0	9%	*
11	MIDIAN'S ZUMBA s. 2010	3	11	0	18	5	2	45%	40%	5	0	45%	0%	6	0	55%	0%
12	GINGAKEI ERENA s. 2015	2	11	7	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*	0	0	0%	*
13	SNOWSTORY'S CHARITY SHARMA s. 2014	2	11	2	0	4	1	36%	25%	4	0	36%	0%	2	0	18%	0%
14	INULINE KATRINA s. 2010	1	10	0	5	3	0	30%	0%	3	0	30%	0%	3	0	30%	0%
15	SNOWSTORY'S SHINING DOVE s. 2010	1	10	0	5	7	3	70%	43%	7	0	70%	0%	2	1	20%	50%

5.1.1 Jalostukseen käytetyt urokset

Viimeisen sukupolven aikana syntyneiden pentujen terveystuloksissa on isien kohdalla vaihtelua seuraavasti: lonkkatuloksissa 0 - 48 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 100 % on sairaita; kyynärtuloksissa 0 – 48 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 10 % on sairaita sekä silmätutkimustuloksissa tutkittuja on 0 – 52 % jälkeläisistä ja niistä 0 – 40 % on sairaita. Vakavien silmäsairauksien määrä on ollut vähäinen. Valiojälkeläisten määrässä on suurta vaihtelua. Usealla eniten käytetyllä uroksella ei ole yhtään valiojälkeläistä, kuudella uroksella on 1-2 valiojälkeläistä (5 – 9 % jälkeläisten määräst) ja kahdella uroksella on neljä valiojälkeläistä (21 % ja 23 % jälkeläisten määräst). Isistä osa on myös itse ilman valiotulosta.

5.1.2 Jalostukseen käytetyt nartut

Viimeisen sukupolven aikana syntyneiden pentujen terveystuloksissa on emien kohdalla vaihtelua seuraavasti: lonkkatuloksissa 0 – 75 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 50 % on sairaita; kyynärtuloksissa 0 – 67 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 33 % on sairaita sekä silmätutkimustuloksissa tutkittuja on 0 – 52 % jälkeläisistä ja niistä 0 – 40 % on sairaita. Vakavien silmäsairauksien määrä on ollut vähäinen. Valiojälkeläisten määrässä on suurta vaihtelua. Puolella eniten käytetyistä nartuista ei ole yhtään valiojälkeläistä, viidellä nartulla on 1 – 2 valiojälkeläistä (7 – 17 % jälkeläisten määräst), ja kahdella nartulla on kolme tai neljä valiojälkeläistä (27 % jälkeläisten määräst). Emistä 66 % on myös itse ilman valiotulosta.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite 1

Terveystutkimukset ja tilastot

Tavoitteena on ollut, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus on suositeltu tehtäväksi kerran vuodessa jalostusikäisille koirille sekä vielä 6-7 vuoden iässä kerran. Suositeltavaa on ollut myös selkätutkimusten suorittaminen.

Huomiota on haluttu kiinnittää autoimmuunisairauksiin. Tavoitteena on ollut, että autoimmuunisairaudet pidetään hallinnassa sekä saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä muista ilmenevistä sairauksista.

Toimenpiteet ja toteutuminen

Vuosina 2013-2016 syntyneistä koirista lonkkatutkimus on tehty 38%.lle koirista eli myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien lonkkia tutkitaan. Tulos on samansuuntainen myös kyynärnivelen tutkimuksissa. Samana ajanjaksona silmätutkimuksia on tehty 26-41 %:lle koirista eli nähtävästi myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmiä tutkitaan. Silmätutkimustilaston tulkintaa kuitenkin vääristää se, että silmätutkimustilastossa voivat samat koirat esiintyä kyseisenä ajanjaksona useaan kertaan, kun silmätutkimustulos on voimassa 24 kk.

Jalostustoimikunta on ylläpitänyt julkista listaa niistä autoimmuunisairauksiin sairastuneista koirista, joista yhdistys on saanut ilmoituksen. SA -ilmoituksia on tullut 14, VKH –ilmoituksia on tullut kolme, *Pemphigus foliaceus* -ilmoituksia on tullut neljä, *Myastenia gravis* -ilmoituksia on tullut yksi, kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavista koirista on tullut kuusi ilmoitusta ja lisäksi on tullut yksi autoimmuuniperäistä Addisonin tautia sairastavan koiran ilmoitus. Kasvattajille on tehty terveystarkastus vuonna 2016, ja sen tulosten perusteella on kirjoitettu uuden tavoiteohjelman terveysosio.

Tavoite 2

Tavoitteena on ollut rodun geenipoolin mahdollisimman laajana pitäminen ja sukusiitosprosentin pitäminen mahdollisimman alhaisena.

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostukseen on vuosina 2015 – 2018 käytetty yhteensä 53 urosta ja 71 narttua. Rekisteröintien kokonaismäärä tuona aikana on ollut 452 kpl, josta tuontikoiria on ollut 43 kappaletta. Uroksista on näinä vuosina käytetty jalostukseen 6-11% ja nartuista 9-18 %. Jalostuksen ulkopuolelle on näin ollen jäänyt uroksista 89 -94 % ja nartuista 82 -91 %.

Toimenpiteet ja toteutuminen

Kennelliiton jalostusstrategian suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven jaksolla syntyneistä pennuista ja että urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Yhdelläkään jalostukseen käytetyistä amerikanakitoista ei jälkeläisten määrä ole ylittänyt viittä prosenttia yhden sukupolven aikana (= neljän vuoden aikana) syntyneistä pennuista vuosina 2000 -2018.

Jalostuksen ohjesäännössä on asetettu sukusiitosprosentin ylärajaksi 6.25 %.

Vuonna 2015 pentueita oli yhteensä 24, ja neljässä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (17 % pentueista).

Vuonna 2016 pentueita oli yhteensä 24, ja kahdessa pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (8 % pentueista).

Vuonna 2017 pentueita oli yhteensä 25, ja viidessä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (20 % pentueista).

Vuonna 2018 pentueita oli yhteensä 23, ja neljässä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (17 % pentueista). Kahdessa näistä pentueista oli samat vanhemmat (uusintayhdistelmä).

Tavoite on jäänyt osittain toteutumatta, koska yhä suuri osa koirista jää jalostuksen ulkopuolelle. Toisaalta yksittäisten koirien jälkeläismäärät eivät ole suhteessa koko jälkeläismäärään suuria. Sukusiitosprosenttiltaan ohjesäännön ylittäviä pentueita syntyy vuosittain vain muutamia.

Tavoite 3

Vältetään ei toivottuja luonteenpiirteitä jalostuksessa

Toimenpiteet

Yhdistys on tiedottanut luonteen arvioinnin merkityksestä jalostuksessa, ja jäseniä on kannustettu testauttamaan ja kuvantamaan koiria. Jalostuksen ohjesäännön suositus on, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat mahdollisuuksien mukaan luonnetestataan tai MH-luonnekuvataan.

Toteutuminen

Yhdistys on järjestänyt vuosittain luonnetestejä. Luonnetestituomari Jorma Lankinen luennoi yhdistyksen jäsenille 3.11.2012 Lahdessa luonnetestistä. Luonnetestiprofiili on hyväksytty syyskokouksessa 12.11.2016 (liite 14). Luonnetesti tai MH -kuvaus on ollut valionarvon vaatimuksena. Vuonna 2017 jalostukseen käytetyistä koirista 15 yhdistelmän isällä (60 %) ja 12 yhdistelmän emällä (48 %) oli virallisen luonteen arvioinnin tulos. Yhdellä käytetyllä nartulla ja yhdellä käytetyllä uroksella oli MH – tulos ja muilla luonnetestitulot. Vuonna 2018 jalostukseen käytetyistä koirista 14 yhdistelmän isällä (61 %) ja 12 yhdistelmän emällä (52 %) oli virallisen luonteen arvioinnin tulos. Kahdella käytetyllä nartulla oli MH – tulos ja muilla luonnetestitulot.

Tavoite 4

Rotumääritelmän mukaisen ulkomuodon vaaliminen

Eryistä huomiota tulee kiinnittää kokoon, rakenteeseen, liikkeisiin päähän, kulmauksiin, häntään ja turkkiin.

Toimenpiteet

Vuodesta 2012 lähtien on järjestetty oman yhdistyksen erikoisnäyttely:

1.9.2012 Meg Purnell-Carpenter, kasvattajatuomari Iso-Britanniasta;

1.9.2013 Dave Chapman, kasvattajatuomari Iso-Britanniasta;

7.9.2014 Rune Fagerström Suomesta

30.8.2015 Nancy Amburgey, kasvattajatuomari USA:sta.

27.8.2016 Mirko Lundén, kasvattajatuomari Ruotsista

2.9.2016 Roberta Wright, kasvattajatuomari Englannista

25.8.2018 Matthew Bostock, kasvattajatuomari Englannista

24.8.2019 Sheena O'Neill Clark, kasvattajatuomari Englannista

Jalostustarkastuksia on vuosina 2000 - 2015 tehty hyvin vähän, 21 kpl. Näistä hyväksytyjä on ollut viisi, varauksin hyväksytyjä 15 kpl ja hylättyjä yksi (luonteen vuoksi). Tehdyt jalostustarkastukset vuosina 2000 -2015 ovat liitteessä 11. Yhdistys on järjestänyt jäsenille koulutusta ulkomuodon osalta Lahdessa 3.11.2012, jolloin ulkomuototuomari Säde Hohteri luennoi aiheista koiran anatomia ja liikunta.

Ulkomuodon jalostustarkastuksen ihannetulos on hyväksytty 28.3.2018 rotua harrastavan yhdistyksen kokouksessa ulkomuototuomari Erika Häkkisen esittelystä ja 29.1.2019 rotujärjestössä.

Tavoite 5

Koulutus ja ohjeistus

Kasvattajien ja koiranomistajien ohjeistus ja kouluttaminen ovat olleet edellisen tavoiteohjelman tavoitteena.

Toimenpiteet

Yhdistys on järjestänyt jäsenistölle Lahdessa 3.11.2012 Amerikanakita-päivän, jonne oli kutsuttu kaksi luennoitsijaa. Aiheina olivat luonnetestit sekä koiran anatomia ja liikunta. Luonnetestien luennoitsijaksi vaihtui viimehetkillä Jorma Lankinen, anatomiasta ja liikunnasta luennoi Säde Hohteri. Syyskokouksessa Lempäälässä 13.10.2013 luennoivat Susanna Visapää ja Pekka Orava luonneasioista. Amerikanakitojen omistajille on järjestetty luento ristisiteistä 28.6.2017, luennoitsijana Juha Kallio. 18.3.2017 tarjottiin harrastajille käyttäytymisen jalostustarkastuksen esittely ja rotumääritelmän tulkinta ulkomuototuomari Erika Häkkisen johdolla.

Jalostuksen ohjesäännön ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Jalostussuositukset ja PEVISA ovat olleet ajan tasalla, ja jalostuksen ohjesääntöä on päivitetty tarpeen mukaan.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa ja kannustetaan kasvattajia käyttämään koiria ennakkoluulottomasti jalostukseen. Kannustetaan kasvattajia tuomaan erisukuisia koiria ulkomailta. Kannustetaan kasvattajia tekemään ennakkoluulottomia yhdistelmiä ja käyttämään harvinaisempien sukulinjojen edustajia jalostukseen.

Käyttäytyminen ja luonne

Kannustetaan kasvattajia ja harrastajia MH-luonnekuvaamaan ja luonnetestaamaan koiria laajemmin. Kannustetaan kasvattajia ottamaan huomioon jalostuskoirien valinnassa koirien käyttäytyminen ja luonne, ja välttämään ei-toivottuja ja ei-hyväksytyjä luonteenpiirteitä jalostuksessa. Tilastoidaan ja analysoidaan näyttelyarvostelujen luonnearviot, analysoidaan luonnetestien tuloksia ja järjestetään luonnetestejä/käyttäytymisen ja ulkomuodon jalostustarkastuksia mahdollisuuksien mukaan.

Terveys ja lisääntyminen

Kennelliiton jalostusstrategian mukaan vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien leviäminen pyritään estämään. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista. Tämä on myös tavoite amerikanakitin kohdalla. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla mm. raajojen epänormaaleja asentoja (esim. liian niukat takakulmaukset) tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto. Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton epäterveiden piirteiden listassa mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja.

Lonkkanivelen ja kyynärnivelen kasvuhäiriössä sekä spondyloosissa Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koirarekisterioheen mukaan koiran jalostuskäytön. Erityisesti kiinnitetään huomiota amerikanakitojen jalostuksessa PEVISA-ohjelman mukaisten sairauksien vastustamiseen. Jalostuksen ohjesäännön mukaan mm. D -lonkkaista tai kyynärnivelen dysplasiaa (koiralla on jokin muu kyynärnivelen tutkimustulos kuin 0) sairastavaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Myös silmänsairauksien osalta ohjesäännöllä pyritään rajoittamaan koirien jalostuskäyttöä riippuen silmänsairauden vakavuudesta. Jalostuksessa on kiinnitettävä huomiota myös todennäköisesti useiden geeniparin säätelemien autoimmunisairauksien ja luonteiden jalostukseen. Jalostukseen tulee käyttää vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen.

Tavoitteena on edelleen, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus suositellaan tehtäväksi

jalostusikäisille koirille joka toinen vuosi. Myös selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa.

Tavoitteena on, että saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista. Yhdistys pitää yllä nettisivuillaan tilastoa niistä autoimmuunisairaista koirista, joista yhdistykselle on ilmoitettu. Erityisesti kerätään ja analysoidaan tietoja näistä alla olevista amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista:

- luusto- ja nivelsairaudet, ml. ristisidevauriot ja selkäsairaudet
- kasvainsairaudet
- mahalaukun laajentuma ja kiertymä
- erilaiset mm. allergiat, herkkämahaisuus ja ihoon tai kilpirauhaseen kohdistuvat autoimmuunisairaudet, joissa elimistö ryhtyy taistelemaan omia kudoksiaan vastaan
- kivesvikaisuus (piilokives)
- luomenkiertymät
- pienisilmäisyys
- häntämutka
- ylilyövät kintereet ("popping hocks")
- kuurous / valkopäisyys
- purentaviat
- hammaspuutokset

Tavoitteena on tehdä kaikille amerikanakitan omistajille suunnattuja kyselyitä luonteen, terveyden ja ulkomuodon osalta jäljempänä olevan suunnitelman mukaan.

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin kasvattajien tulee kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

Vuosittain järjestetään yhdistyksen erikoisnäyttely, johon mahdollisuuksien mukaan kutsutaan kasvattajatuomareita eri puolilta maailmaa. Jalostustarkastuksia järjestetään mahdollisuuksien mukaan, samoin jäsenille, kasvattajille ja tuomareille koulutusta ulkomuodon osalta.

Kasvattajien kannustetaan karsimaan jalostuksesta sellaiset koirat, joilla ei ole edellytyksiä tuottaa terveitä, hyväluonteisia ja rotumääritelmän mukaisia pentuja.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Amerikanakitan jalostuksen ohjesääntö

Jalostuksen ohjesäännön on laatinut Suomen Amerikanakita ry:n jalostustoimikunta, sen on käsitellyt ja hyväksynyt yhdistyksen hallitus 4.3.2017, jolloin ohjesääntö on otettu käyttöön. Muokattu viimeksi 12.12.2018.

Ohjesääntö:

Amerikanakitapentuetta kasvattaessa tulee tavoitteena olla hyväluonteinen ja yhteiskuntakelpoinen sekä terve ja pitkäikäinen yksilö, joka on ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukainen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on tämä ohjesääntö annettu.

Kasvattajan tulee amerikanakitapentueen rekisteröinnissä noudattaa PEVISA –ohjelman vaatimuksia.

Yllä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi kasvattajan tulee PEVISA –ohjelman vaatimusten lisäksi amerikanakitan kasvatuksessaan noudattaa tätä jalostuksen ohjesääntöä. Ohjesäännön velvoitteet sitovat myös yhdistyksen toimielimiä. Lisäksi kasvattajan tulee noudattaa Kennelliiton jalostusstrategiaa, jossa on otettu huomioon eläinsuojelulaki, eläinsuojeluasetus ja Euroopan Neuvoston Lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma. Vielä kasvattajan tulee noudattaa sekä Kennelliiton yleisiä ja jalostusta ohjaavia sääntöjä ja ohjeita että hyvää kenneltapaa.

LUONNE

Jalostukseen käytettävän amerikanakitan luonteen tulee olla rotumääritelmän mukainen: ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton. Rotumääritelmän mukaan virheitä ovat arkuus ja äkäisyys, sekä hylkääviä virheitä ovat vihaisuus ja liiallinen arkuus. Jos koiralla on todettu hylkäävä luonteen virhe, ei kyseistä koiraa tule käyttää jalostukseen. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

ULKOMUOTO

Jalostukseen käytettävän amerikanakitan ulkomuodon tulee olla rotumääritelmän mukainen eikä jalostukseen käytettävässä koirassa saa olla hylkääviä virheitä. Hylkääviä virheitä ovat selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen, perhoskirsu, muut kuin pystyt korvat, ylä- tai alapurenta, sirppihäntä tai suora häntä tai koko alle alamitan (u 63,5 cm; n 58,5 cm).

TERVEYS

Jalostukseen käytettävän amerikanakitan tulee olla terve yksilö. Rotumääritelmän mukaan jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria. Lisäksi uroksilla tulee olla kaksi normaalia kivestä.

Edellä mainittujen vaatimusten lisäksi jalostuksessa on otettava huomioon seuraavat vaatimukset:

1. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla näyttelystä vähintään 12 kk iässä saatu vähintään hyvä (H) laatuarvostelu tai virallisesti hyväksytyt ulkomuodon jalostustarkastus.
2. Jalostukseen käytettävän nartun on oltava astutushetkellä vähintään 20 kk ikäinen.
3. Nartun jalostuskäytössä on noudatettava Suomen Kennelliiton mukaista pentueväliä.
4. Jalostukseen ei tule käyttää sellaista koiraa, jolla on todettu perinnölliseksi luokiteltava sairaus tai vika tai jota on sellaisen sairauden tai vian vuoksi kirurgisesti operoitu (esim. HD, OD, ED, entropium), eikä sellaista koiraa, jolla on todettu sairaus, jolla on mahdollisesti perinnöllinen tausta (esim. epilepsia, haiman vajaatoiminta, autoimmuunisairaus) eikä sellaista koiraa, jolla on muu vakava elämänlaatua heikentävä sairaus.
5. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen silmätarkastuslausunto, joka on annettu yli 12 kk iässä ja joka ei astutushetkellä ole 24 kk vanhempi. Jalostukseen ei tule käyttää koiraa, jolla on todettu jokin seuraavista perinnöllisistä silmäsairauksista: PRA, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, vakava-asteinen entropion, PHTVL/PHPV aste 2-6. Jos jalostukseen käytettävällä koiralla on todettu jokin lievempi silmämuutos kuten lievä entropion, ektropion, makroblepharon, MRD, GRD, PPM, cilia aberranta/distichiasis, PHTVL/PHPV aste 1, tulee sen parituskumppanilla sekä tämän vanhemmilla ja sisaruksilla olla terveet silmät.
6. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen lonkkakuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. Paritettaessa C-lonkkaista koiraa on sen parituskumppanin oltava lonkkatulokseltaan A. D- ja E- lonkkaisia koiria ei tule käyttää jalostukseen.
7. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen kyynärkuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. Jalostukseen tulee käyttää vain kyynärtuloksen nolla saaneita koiria.
8. Jos jalostukseen halutaan käyttää koiraa, jolta on tutkittu selkä virallisesti ja jonka selässä on todettu lieviä tai kohtalaisia muutoksia, on se paritettava näiden muutosten osalta terveeksi tutkitun koiran kanssa. Jos koiralla on todettu huonoin aste selkämuutoksessa (esim. spondyloosin aste 3), ei koiraa tule käyttää jalostukseen.
9. Mikäli jalostukseen käytetään pitkäkarvaista yksilöä, ei sen jalostuskumppani saa olla pitkäkarvainen.
10. Jälkeläisten määrä yksilöllä ei saa ylittää 5 % neljän vuoden aikana syntyneistä pennuista tai 30 jälkeläistä neljän vuoden aikana (=yhden sukupolven aikana).
11. Syntyvän pentueen sukusiitosaste ei saa ylittää 6.25 % neljällä sukupolvella laskettuna.
12. Uusintayhdistelmiä ei tule tehdä ilman perusteltuja syitä.
13. Narttua, jolle on tehty kaksi keisarinleikkausta ilman yhtään normaalia synnytystä, ei tule käyttää jalostukseen.
14. Urosta, joka ei pysty astumaan normaalisti, ei tule käyttää jalostukseen.

Kohtien 3,4, 5,6 ja 7 tulee täyttyä, jotta yhdistelmä lisätään pentuvälitykseen.

POIKKEUSLUVAT:

Perustelluista syistä johtuen voi jalostustoimikunta tapauskohtaisesti harkita poikkeamista jalostuksen ohjesäännöstä ja myöntää poikkeusluvan koiran jalostuskäyttöön ehdollisesti.

Mikäli kasvattaja haluaa poiketa PEVISA -ohjelman vaatimuksista tai koirarekisteriohjeen määräyksistä, poikkeuslupaa anotaan Kennelliitosta. Poikkeusluvan käsittelyyn Kennelliitossa tarvitaan sekä rotuyhdistyksen että rotujärjestön lausunto. Poikkeuslupa tulee olla myönnetty ennen astutusta.

SUOSITUKSET:

Jalostukseen käytettävät koirat tulisi olla luonnetestattu, MH –luonnekuvattu tai virallisesti jalostustarkastettu käyttäytymisen osalta. Jalostukseen käytettäviltä koirilta tulisi kuvauttaa ja virallisesti lausua myös selkä spondyloosin ja muiden selkämuutosten varalta. Suositeltavia tutkimuksia jalostuskoirille ovat myös kilpirauhastutkimus ja tarvittaessa SA-biopsia.

Päivitetty 12.12.2018 HK

6.3 Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet

Yhdistys järjestää vuosittain erikoisnäyttelyn ja mahdollisuuksien mukaan luonnetestin/käyttäytymisen ja ulkomuodon jalostustarkastuksen. Yhdistys antaa jalostusneuvontaa pyydettyä. Yhdistys järjestää suunnitelman mukaan kyselyjä sekä analysoi kyselyiden tuloksia. Jalostuksen tavoiteohjelman terveys- ja luonneosiota päivitetään kyselyiden tulosten sekä jalostustietojärjestelmän perusteella. Yhdistys kerää ja analysoi Kennelliiton tallentamia tietoja rekisteröinneistä, näyttelyarvosteluista, luonnetesteistä ja terveystutkimusten tuloksista. Yhdistys kouluttaa koiranomistajia ja rotujärjestö kouluttaa ulkomuototuomareita. Yhdistys tarjoaa jo pätevoityneille tuomareille mahdollisuuksia tulla seuraamaan esimerkiksi erikoisnäyttelyä ja ulkomuodon jalostustarkastuksia.

Yhdistys kannustaa tutkittujen ja hyväluonteisten urosten omistajia tuomaan koiriaan kasvattajien tietoisuuteen.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Uhat

Uhkana on, että kasvattajat tekevät jalostusvalintoja vailla tarpeellisia tietoja jalostukseen käytettävistä koirista. Uhkana on tällöin mm. se, että käytetään arkoja ja/tai ihmiselle aggressiivisiä sekä tieteen tahtoen sairaita tai viallisia yksilöitä jalostukseen.

Mahdollisuudet

Mahdollisuutena on jalostuspohjan laajentaminen niin, että suurempaa osaa

kotimaisista kasvateista käytettäisiin jalostukseen. Yksi mahdollisuus laajentaa geenipohjaa olisi, että myös terveitä, hyväluonteisia pitkäkarvaisia koiria käytettäisiin mahdollisuuksien mukaan jalostukseen yhdistämällä ne sellaisen parituskumppanin kanssa, joka on luotettavalla testillä testattu ei-kantajaksi pitkäkarvaisuuden suhteen.

Jalostusneuvontaa kysyviä kasvattajia voidaan opastaa käyttämään esimerkiksi suositun uroksen terveitä ja luonnetestattuja veljiä astutukseen.

Luonnetestitulosten, käyttäytymisen jalostustarkastusten ja näyttelyiden luonnearvioiden ja niiden analyysien avulla voitaisiin vähentää arkojen ja ihmiselle aggressiivisten koirien käyttöä jalostukseen. Tämä edellyttää kasvattajilta vastuuntuntoa ja asian tiedostamista/sisäistämistä.

Kun suurempi osa koirista saataisiin terveystutkittua, olisi kasvattajilla enemmän tietoa jalostusvalintojensa tueksi, jolloin voitaisiin saada perinnöllisiä sairauksia ja vikoja mahdollisesti vähennettyä.

Varautuminen ongelmiin

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa. Kannustetaan kasvattajia ja harrastajia teettämään koirilleen virallisen luonteen arvioinnin. Kannustetaan kaikkia koiranomistajia teettämään PEVISA -tutkimukset koiralleen.

Pyritään olemaan entistä kriittisempiä koirien käyttäytymisen ja luonteen suhteen. Vältetään ei-toivottuja ja ei-hyväksytyjä luonteenpiirteitä jalostuksessa.

Ei-toivottavia luonteen ominaisuuksia amerikanakitalla luonnetestissä ovat suuri taistelunhalu (+3), suuri terävyys ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua (+2), kovuus (+2), erittäin vilkas temperamentti (+1), mielistelevä luoksepäästävyyydessä (+1), riittämätön toimintakyky (-2) ja pehmeys (-2).

Ei-hyväksyttäviä luonteen ominaisuuksia amerikanakitalla luonnetestissä ovat toimintakyvyttömyys (-3); terävyys jäljelle jäävin hyökkäyshaluin; (pieni -1, kohtuullinen-2 ja suuri -3), erittäin suuri (-2) tai hillitsemätön (-3) puolustushalu; erittäin suuri (+1), riittämätön (-2) tai haluton (-3) taistelunhalu; vähän hermostunut (-1), hermostunut (-2) tai erittäin hermostunut hermorakenne; temperamentiltaan häiritsevän vilkas (-1a), impulsiivinen (-1c), välinpitämätön (-2) tai apaattinen (-3); erittäin kova (+1) tai erittäin pehmeä (-3); luoksepäästävyyydessä selvästi pidättyväinen (-1), hyökkäävä (-2) tai salakavala (-3) sekä laukausaltis ja laukausarka.

Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien leviäminen pyritään estämään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koiraa käytetään jalostukseen. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista.

Noudatetaan jalostusvalinnoissa jalostuksen ohjesäännön suosituksia, Kennelliiton jalostusstrategiaa sekä koirarekisteriohjetta.

Myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet pyritään mahdollisuuksien mukaan tutkimaan. Selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa.

Kerätään ja analysoidaan tietoja amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista. Kasvattajien tulee ulkomuodon säilymisen osalta kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun. Järjestetään vuosittain yhdistyksen oma erikoisnäyttely ja mahdollisuuksien mukaan luonteen virallinen arviointi. Yhdistys pyrkii järjestämään jäsenille koulutusta ulkomuodon osalta. Seurataan luonteen kehittymistä, järjestetään luonteen arviointimahdollisuuksia ja kannustetaan kasvattajia ja omistajia osallistumaan niihin. Tehdään jatkuvaa terveystutkimusten tulosten seuranta.

Tarvittaessa tiedotetaan kasvattajia rodussa ilmi tulleista riskeistä.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 26. Toimintasuunnitelma

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2020	Luonnetesti/jalostustarkastus erikoisnäyttely
2021	JTO:n päivitys. Luonnetesti/jalostustarkastus erikoisnäyttely
2022	Luonnetesti/ jalostustarkastus, erikoisnäyttely. Rotumääritelmän tulkintatilaisuus koiran kanssa. Terveyskysely.
2023	Luonnetesti, jalostustarkastus, erikoisnäyttely. JTO:n päivitys.
2024	Luonnetesti/ jalostustarkastus, erikoisnäyttely. Luonnekysely.

Rotujärjestö SSKY huolehtii ulkomuototuomareiden koulutuksesta yhteistyössä rotua harrastavan yhdistyksen kanssa. Tarvittaessa pyydetään rotujärjestöä anomaan tuomarineuvottelua Kennelliitolta esimerkiksi liioiteltujen ulkomuotopiirteiden osalta.

Jalostuksen tavoiteohjelmaa päivitetään, ja PEVISAn vaikutuksia seurataan: Joka toinen vuosi analysoidaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä olevat uudet tiedot ja päivitetään tavoiteohjelmassa olevat tilastot ja taulukot. Joka toinen vuosi analysoidaan virallisten luonnearviointien tulokset. Nämä päivitetään tavoiteohjelmaan.

Järjestetään terveyden ja luonteen osalta kyselyitä muutaman vuoden välein, ja niistä saatujen tulosten perusteella päivitetään tavoiteohjelma.

7. LÄHTEET

www.amerikanakita.fi

www.kennelliitto.fi

www.akc.org

www.akitaclub.org

8. LIITTEET

1. Rotumääritelmä
2. Kennelliiton jalostusstrategia
3. Kennelliiton jalostusstrategian liitteet
4. Pentuopas
5. Luonnekysely 2014
6. Kasvattajakysely 17042016
7. Urosten jälkeläistilasto
8. Narttujen jälkeläistilasto
9. Jalostusurokset
10. Jalostusnartut
11. Jalostustarkastukset vuosina 2000 – 2015
12. Yhdistyksen yleiskokouksen 12.11.2016 rodulle hyväksymä luonnetestiprofiili
13. Yhdistyksen vuosikirja 2017
14. Näyttelykäyntitilastoja
15. Käytetyimpien kymmenen uroksen luonnetestituloksia
16. Amerikanakitoilla esiintyvien sairauksien tarkempaa esittelyä
17. Ulkomuodon ja käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihannetulokset.
18. Petsofiraportti 20190614

Tämän jalostuksen tavoiteohjelman historia:

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa [12.11.2016]

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [24.04.2017]

Korjattu versio 2017 hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa [25.11.2017]

Korjattu versio 2017 hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [23.04.2018]

Uudelleen korjattu versio hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen kokouksessa [26.2.2019]

Uudelleen korjattu versio hyväksytty rotujärjestön kokouksessa [29.04.2019]

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt korjauksin [10.09.2019]

JTO:n kokoamisessa ovat olleet mukana yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja (vuoteen 2017 saakka) Maarit Haavisto, varapuheenjohtaja (vuoteen 2018 saakka) Erika Häkkinen, rahastonhoitaja (vuoteen 2018 saakka) Anu Sivén, yhdistyksen jäsenet Suvi Seppänen ja Nelli Majamaa, jalostustoimikunnasta puheenjohtaja Hanna Kukkola sekä jalostustoimikunnan jäsenet, joita ovat olleet Ulla Seppälä, Tuula Jokiaho, Mervi Vesala, Karoliina Kotikoivu, Päivi Linnasaari, Merja Rautio ja Liisa-Marja Lentonen. Toisella korjauskierroksella vuonna 2019 yhdistys on saanut apua Kennelliitosta Kirsi Sainiolta.

22.10.2019 yhdistys sai tämän ohjelman Kennelliitolta hyväksyttynä, mutta kuitenkin vielä joiltakin osin korjattavaksi 31.12.2019 mennessä. Korjaukset toimitettiin Kennelliittoon määräaikaan mennessä.

6.1.2010 päivitetään liitteet 7,8,9,10,13,14 ja 15 sekä lisättiin liite 18.